

Lumină Lină

Revistă de spiritualitate și cultură românească

Gracious Light

Review of Romanian Spirituality and Culture

THE ROMANIAN INSTITUTE OF
ORTHODOX THEOLOGY AND
SPIRITUALITY
CAPELA SF. APOSTOLI PETRU
ȘI PAVEL

AN XXIII/ Nr.3
IULIE-SEPTEMBRIE 2018
NEW YORK

Lumină Lină • Gracious Light, An XXIII/ Nr. 3, 2018 New York

INSTITUTUL ROMÂN DE TEOLOGIE ȘI SPIRITUALITATE ORTODOXĂ
Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel, New York
INCORPORATED IN AUGUST 1993
www.romanian-institute-ny.org

Președinte:

Pr. Prof. Dr. Theodor Damian
30-18 50th Street
Woodside, New York 11377
Tel./Fax: (718) 626-6013
E-mail: DamianTh@aol.com

Biserica:

14-22 27th Ave.
(14th Street/ 27th Ave.)
Astoria, New York
Subway N, W, bus Q 18

Revista *Lumină Lină* este membră a Asociației Revistelor, Publicațiilor și Editorilor (ARPE).

Lumină Lină. Gracious Light, a peer reviewed publication, is indexed and abstracted in World Laboratories and Scientific Resources Index and TLS Arhive.

Colegiul de redacție: Director: THEODOR DAMIAN, DamianTh@aol.com

Redactor șef S.U.A.: M. N. RUSU, vichiro7@hotmail.com

Redactor șef România: MIHAELA ALBU, malbu_10@yahoo.com

Secretar de redacție, tehnoredactare și paginare: CLAUDIA DAMIAN

Redactori: SORIN PAVĂL, ANDREEA CONDURACHE

Fotoreporter: ALEX MARMARA

Consilieri editoriali: DAN ANGHELESCU, GELLU DORIAN, IOAN GÂF-DEAC,

AUREL ȘTEFANACHI, MUGURAȘ MARIA VNUCK, DAVID VNUCK

Contribuțiile pentru susținerea și publicarea revistei sunt binevenite și se scad la taxe. Ceurile pot fi făcute pe numele Institutului sau al Bisericii Sf. Ap. Petru și Pavel și trimise la adresa redacției:
Pr. Th. Damian, 30-18 50th Street, Woodside, New York 11377.

Revista este redactată trimestrial de către Institutul Român de Teologie și Spiritualitate Ortodoxă, Capela Sf. Apostoli Petru și Pavel și publică articole de teologie și spiritualitate, istorie, literatură și cultură, poezie și proză în limbile română și engleză.

Redacția revistei nu împărtășește neapărat ideile conținute în articolele publicate.

Materialele trimise spre publicare trebuie să fie dactilografiate la computer, cele în limba română cu caractere românești, și expediate prin e-mail (ca attachment). Textele nepublicate nu se înapoiază expeditorului.

Revista este distribuită în USA, România, Moldova, Ucraina, Rusia, Canada, Austria, Germania, Belgia, Olanda, Italia, Franța, Elveția, Spania, Suedia, Norvegia, Danemarca, Grecia, Cipru, Serbia, Ungaria, Israel, Australia.

ISSN 1086-2366

Lumină Lină • Gracious Light

Revistă de spiritualitate și cultură românească

An XXIII/ Nr. 3

Iulie-Septembrie 2018

TEOLOGIE

PR. PROF. DR. THEODOR DAMIAN

Înțelepciunea orbilor5

MARCEL MIRON

Harta patriei.....9

Înveșnicirea11

Cateheză12

ESEU

NICOLAE MAREȘ

Lucian Blaga sau Despre recuperarea gândirii sapiențiale blagiene
din perioada lusitană13

LUCREȚIA ANDRONIC

Ora exactă, Ziua lui19

Zid de Voroneț20

ANUL CENTENAR

VASILE STANCU

Implicarea preoților militari români în Războiul
de Reîntregire Națională21

GEORGE BAJENARU

Sfântul bou, Iubire sfântă, Anotimpul învierii26

EMINESCIANA

ANCA SÎRGHIE

Drumul de la „lumea cea gândită”, din anii de studii, la școala „cea aievea”, ca instituție identitară, în viziunea publicistului

Mihai Eminescu27

SAPIENTIA

ALEXANDRA ROCERIC

Sapientia32

PROZĂ

ANGELA BURTEA

Floare albă de cireș33

MARIANA ZAVATI GARDNER

Plimbare lunară, Secrete35

Tapet cu papagali, Trecere, O plimbare prin câmpuri36

CĂRȚI ÎN AGORA

AUREL SASU

Jurnalul libertății interioare

Prefață la volumul *Jurnale II (1986-1995)* de Valeriu Anania37

DAN ANGHELESCU

Vintilă Horia: Poetul și Poezia sa

Culorile tăcerii de Vintilă Horia40

ANTON SOARE

Pe urmele lui Radu Stanca: un moment exemplar în istoriografia literară românească.

Radu Stanca. Evocări și interpretări în evantai de Anca Sîrghie ...45

LŐRINCZI FRANCISC-MIHAI

Cântecul alb de mireasă

(despre poezia lui Dumitru Ichim)48

ALEXANDRU CRISTIAN MILOȘ	
<i>Poem pentru TRENUL PLANETAR CHINA – EUROPA!</i>	51

UNIVERSALIA

MARIÈVA SOL, France	
The Dance	
Translation from French by Muguraș Maria Vnuck and	
David Paul Vnuck	53

ODILE POPESCU	
Theatre as a Form of Service	
<i>Goethe's Faust I: The Making and Impact of a Contemporary</i>	
<i>Performance</i> , edited by Heinz-Uwe Haus and David Lovell	57

DUMITRU ZDRENGHEA	
<i>A Body Wrought of Wind, Parting</i>	59
<i>The Day Without Me, The Wall of Immortality</i>	60
FOTOALBUM	61

ANTOLOGIE DE CENACLU

<i>Nu suntem singuri, Reflecții poetice</i> de Carrie Hooper	77
--	----

PUNCTUL PE I

MIHAELA MALEA STROE	
#Miorița..., pleiada și gașca	79

PROFIL

DORIAN OBREJA	
Personajul care nu pleacă, nu tace. Rezistă, rămâne, și face...	91

RECENZII

PR. MAXIM MORARIU <i>Ortodoxia în Occident, 10 convertiri</i> de Paul Siladi	93
---	----

PR. COSMIN BIRIȘ Pr. Maxim Morariu despre asociaționismul cultural	95
---	----

REPORTAJE

NICOLE SMITH Elena Mitru: O carte a identității	100
--	-----

GALERIA SPIRITUS

PASSIONARIA STOICESCU Văzul de lumină	101
RETROSPECTIVA TRIMESTRIALĂ	103
ANUNTURI	104

PR. PROF. DR. THEODOR DAMIAN

Înțelepciunea orbilor

*Duhul Domnului este peste Mine, căci Domnul este Cel care M-a uns
să binevestesc săracilor, M-a trimis să vindec pe cei cu inima zdrobită,
să propovăduiesc celor loviți slobozire și celor prinși în necazuri, libertate.*

*De aceea, soarele tău nu va mai asfinți și luna nu va mai descrește,
căci Domnul va fi pentru tine lumină veșnică și tărie
și zilele întristării tale întru Domnul se vor sfârși.*

(Isaia 61, 1; 60, 19-20)

Filosoful francez Blaise Pascal ne-a lăsat celebra sa cugetare despre om, atunci când a definit ființa umană ca fiind o trestie gânditoare. Această metaforă vorbește în mod semnificativ despre condiția noastră existențială în sensul fragilității, dar și, paradoxal, al capacității noastre de rezistență, precum și în cel al frumuseții înzestrate cu cel mai mare dar divin din creație, rațiunea, capacitatea omului de a se gândi pe sine.

Dacă încercăm să actualizăm acest gând al lui Pascal la propria noastră viață, atunci vedem că și noi, în viața noastră, am fost bătuți de vânturile sorții și de foarte multe ori în mod greu de suportat. Și totuși, ca o trestie, ne-am plecat într-o parte și în alta, înainte și înapoi, cum a bătut vântul, cum a fost direcția încercărilor prin care am trecut și am rămas și rămânem pe mai departe la locul nostru, nu ne smulgem, nu ne dezrădăcinăm în identitatea noastră, rămânem pe mai departe cine suntem. Și lucrul acesta este singurul, de fapt, care ne dă tăria trecerii prin aceste încercări. Să știm cine suntem, să rămânem pe mai departe cine suntem.

În acest context trebuie remarcat faptul că un element deosebit de important și care este constitutiv firii noastre, identității noastre, este credința în Dumnezeu, în Mântuitorul Iisus Hristos. Cu această credință în Hristos trecem prin orice fel de încercări. De câte ori nu așteptăm ajutor de la un vecin, de la o rudă, de la un prieten, de la un trecător oarecare, atunci când suntem loviți de vânturile sorții? Uneori vine, alteori, mâna rămâne întinsă, ajutorul nu vine. Uneori strigăm și ni se răspunde, alteori, strigăm în zadar precum glasul profetului ce strigă în pustie. Însă, în momente dintre acestea când ne simțim singuri, când ne simțim părăsiți, când vedem că nimeni nu este în jurul nostru pentru a suferi împreună cu noi, cât de multă consolare găsim în simpla idee că totuși cineva rămâne, este cu noi în suferință și acesta este Domnul și Mântuitorul nostru Iisus Hristos, că totuși, chiar în suferință fiind, Dumnezeu nu ne părăsește. Poate că suferința nu ne-o putem explica, poate că uneori protestăm în suferința noastră înaintea lui Dumnezeu, neînțelegând motivele pentru care ni se

trimite încercarea respectivă. Dar totuși, pe de altă parte, nu putem să excludem total din inimile noastre gândul că Dumnezeu ne iubește. Așa cum un părinte uneori mai și mustră pe copil, totuși copilul știe, simte, dacă nu știe, va realiza mai târziu că părintele îl iubește, l-a iubit și cât de mult încă. De aceea, în toate încercările noastre, lucrul cel mai sigur pe care îl avem și în care ne punem nădejdea, care ne face să putem să ne îndoim ca trestia și totuși să rămânem pe loc, este credința noastră în Iisus Hristos, Omul durerii și Omul iubirii, în același timp. Am văzut în cuvântul introductiv al acestei meditații ce frumos spune proorocul Isaia că „El este cel care a fost trimis de Dumnezeu Tatăl, să binevestească săracilor, să fie cu cei loviți, El fiind Omul durerilor”, așa cum Îl anunță și Îl arată și Pilat, când Iisus era pe Cruce în dureri, zicând, Ecce Homo, „iată Omul”.

Dar în același timp tot proorocul Isaia spune așa de frumos și convingător că „fiind noi în Hristos, soarele nostru nu va mai asfinți și luna noastră nu se va mai micșora”, ci rămânem în permanență în speranța comuniunii cu Dumnezeu care ne dă tăria de suflet necesară să trecem peste toate problemele vieții.

Și totuși, vine sfârșitul. Înțeleptul Solomon, cât a fost de mare și de puternic, cât a fost de bogat și triumfător în toate și a avut tot ceea ce a vrut și și-a permis orice în viața sa pământească, ajungând la sfârșitul vieții ca o trestie uscată, care de acum înainte parcă își vedea propria dezrădăcinare datorită uscăciunii și lipsei de putere, a spus: „M-am uitat în urma mea și am văzut că toate sunt deșertăciune” (Ecclesiast 2, 11). Deci ceea ce rămâne, singurul lucru care ne rămâne, este credința în vindecătorul tuturor greutăților, necazurilor și bolilor și acesta este Hristos Dumnezeu.

Textul Sfintei Evanghelii de astăzi ne descoperă un Hristos milostiv, un Hristos care este în necazuri cu cei ce suferă, care suferă cu ei, nu numai că este alături de ei. Pe când Iisus trecea pe cale, doi orbi s-au apropiat de El și au început să strige niște cuvinte de care cei din jurul Lui se mirau: „Iisuse, fiul lui David, ai milă de noi” (Matei 20, 30). Simpla strigare nu conține nimic deosebit. Este de așteptat ca cineva care este într-o boală oarecare și care vrea să dobândească vindecare, când se alfă în prezența doctorului, să strige pentru vindecare. Aceasta nu ne șochează și nici nu a șocat pe cei din jur. Ceea ce a fost de mirare pentru cei din jur care auzeau strigarea orbilor, de neînțeles, era cum strigau ei; nu că strigau, dar ce anume strigau: „Iisuse, fiul lui David”!

Ce voiau ei să spună prin cuvintele acestea? Era Iisus fiul lui David? Cei care îi ascultau pe orbi se mirau și nu înțelegeau. Credeau că aceștia vorbesc în metafore, ca poeții. Nu știau ei, contemporanii lui Iisus, că Iisus era fiul Mariei iar unii credeau că era și al lui Iosif? Noi știm care era taina, enigma nașterii lui Hristos, că Maria a fost luată în protecție de bătrânul Iosif, ca să nu fie ucisă cu pietre, pentru că luase în pânțe de la Duhul Sfânt și avea pe Iisus, cum spun evangheliștii și cum spun și proorocii, pe Cel născut din femeie, fără sămânță bărbătească.

Deci cei care îi auzeau pe orbi strigând știau că Iisus este fiul Mariei. Atunci cum spuneau orbii că este fiul lui David? Poate spuneau asta pentru fariseii și cărturarii care erau pe acolo prin preajmă, voind să vadă ce mai face și ce mai zice acest rabin care apăruse deodată între ei, fără să fi făcut vreo școală teologică și care acum avea ucenici și trecea prin orașe și sate și propovăduia mai bine decât oricare altul, fapt pentru care ei îl invidiau și veneau să îl spioneze, poate să îl prindă în cuvânt și să îl discrediteze înaintea oamenilor. Deci aceștia s-au mirat mult auzind pe orbi zicând „Iisuse, fiul lui David”. Ei știau cine este Iisus din punct de vedere al nașterii Sale pământești. Cum poate să fie fiul lui David? Însă orbii, cu toate că nu erau teologi, ci niște oameni simpli, au avut inspirația de la Dumnezeu, pe de o parte, și pe de altă parte poate au avut acel discernământ pe care mulți alții nu l-au avut, ca să înțeleagă, din tot ceea ce au aflat ei despre Iisus, că El nu este un învățător oarecare, că Iisus trebuie să aibă o origine deosebită, o identitate aparte, că El nu este un om ca toți ceilalți. Și poate că fiind ei orbi, venind la Templu, cum venim noi la Biserică, ascultau cuvântul Scripturii cu atenție. Știm că uneori, în cazul orbilor, sau al surzilor, sau în cazul oricărui handicap fizic, alte calități fizice sau psihice, se dezvoltă mai mult. Deci ei nu vedeau, dar simțul discernământului, al auzului, al priceperii, probabil, îl aveau foarte dezvoltat în compensație pentru handicapul lor.

Așadar ei mergând la Templu și ascultând cuvântul scripturilor, probabil că îl puneau în inimă; deci nu doar că îl ascultau și după aceea plecau de acolo și uitau ceea ce au auzit, ci probabil că reflectau la ceea ce au auzit și făceau legături între lucruri; și tocmai acesta este secretul înțelepciunii, aceasta este întreaga filosofie a vieții. Filosoful Martin Buber spunea că filosofia este capacitatea de a face legături între lucruri. Așa spunea și Socrate și așa vedem că au făcut probabil și acești doi orbi din textul Sfintei Evanghelii de astăzi.

Cunoscând proorociile Vechiului Testament, inclusiv pe cele mesianice, au făcut legătură cu ceea ce se petrecea în jurul lor. Au auzit despre Mântuitorul, au auzit despre faptele Lui și despre învățătura Lui și au văzut că Mântuitorul Hristos nu respingea Vechiul Testament ci numai îl îmbunătățea, adică făcea niște reforme care nu erau altceva decât o schimbare parțială a modului în care trebuiau înțelese și trăite scripturile vechi. Așadar, repetând, orbii, aceștia au fost niște oameni care au pus la inima lor ceea ce au auzit, au făcut legături în mintea și în inima lor între ceea ce știau și ceea ce vedeau, cu toate că nu aveau ochi, cu ochii minții, și L-au numit pe Iisus fiul lui David. Deci ei au știut că Mântuitorul vine din sămânța lui David și prin aceasta au recunoscut una din calitățile Lui, cea care are de a face cu mesianitatea Lui, lucru pe care nimeni altul nu l-a recunoscut până la ei. Deci iată-i pe orbi confirmând mesianitatea Mântuitorului. De aceea El i-a și lăsat să strige în urma Lui. Sfânta Evanghelie, dacă observăm, nu spune mot-à-mot că Mântuitorul i-a lăsat să

strige în urma Lui. Dar spune altceva, din care înțelegem lucrul acesta. Spune că orbii L-au ajuns pe Iisus pe cale și au strigat după El, dar El nu le-a dat nici o atenție ci i-a lăsat să strige până când au ajuns la o casă unde Mântuitorul a intrat să stea cu lumea de vobă într-un cadru mai restrâns. Acolo au intrat și ei. Faptul că au strigat mult pe drum, poate arăta că Mântuitorul a vrut să îi lase pe orbi să propovăduiască mesianitatea Sa, astfel ca cei ce auzeau să se mire, sau să nu se mire, dar să audă și eventual să-și pună întrebări. Și astfel, mai târziu, când Iisus va vorbi mai deschis despre mesianitatea Sa, ori când însuși Petru va mărturisi dumnezeirea lui Iisus zicându-i „Tu ești Dumnezeu”, mărturisirea orbilor să fie ca un fel de pregătire aperceptivă a descoperirii finale a Mântuitorului ca Mesia, Cel prezis de prooroci.

Așadar, după ce au intrat în casă Mântuitorul i-a întrebat: „Ce vreți să vă fac?” și ei au spus: „Să vedem”. Și atunci Iisus s-a atins de ochii lor și pe loc s-au vindecat, spre mirarea și mai mare acum a tuturor celor din jur și desigur spre șocarea și mai puternică a fariseilor și cărturarilor. Deci vindecarea orbilor reprezenta și confirmarea a ceea ce strigaseră ei mai înainte, a mărturisirii lor despre mesianitatea lui Iisus și originea Sa divină.

Revenind la viața noastră de zi cu zi, ne gândim la faptul că și noi suntem popor ales al lui Dumnezeu prin credința în Iisus Hristos. Lucrul acesta este deosebit de important și este o parte constitutivă elementară a identității noastre de creștini în general și de persoane particulare în special. Noi credem în Hristos datorită mărturiilor. Nu L-am văzut, noi nu am fost vindecați în mod direct, fizic de Mântuitorul Hristos, ca orbii din textul Sf. Evanghelii de astăzi. Noi credem prin mărturie. Dar acest fapt nu diminuează cu nimic din puterea credinței, din valoarea credinței, din valoarea comuniunii noastre cu Cel în care credem prin mărturie istorică. De pildă fiecare din noi avem familii și fiecare avem o istorie a familiei noastre și părinții noștri, de multe ori ne transmit, ne mărturisesc lucruri despre bunicii, despre străbunicii noștri, sau despre cineva mare din familia noastră, care a făcut o faptă de ispravă, a lăsat ceva în urmă și cu care ne mândrim și care face acum parte din identitatea noastră de familie, dar și de persoane particulare. Deci noi credem ce ni se transmite din familie, prin mărturie. Nu avem absolut nici un motiv să punem la îndoială când părinții noștri ne spun cine au fost și ce au făcut bunicii noștri, ce vitejii au făcut unii dintre eroii neamului nostru în lupte, sau în orice altă împrejurare de viață. Așadar, așa cum nu punem la îndoială aceste lucruri, tot așa nu punem la îndoială credința noastră în Hristos care vine tot prin mărturie, tot din generație în generație, din bunici în bunici, din neam în neam. Această mărturie istorică am luat-o ca un fundament al credinței noastre și al vieții noastre spirituale. De aceea, când suntem în necazuri și în supărări, când vânturile sorții ne izbesc din toate părțile, ca pe o trestie fragilă, când valurile mării încep să ne înece, credința în Mântuitorul Hristos ne ajută să stăm puternici, înrădăcinați în pământul în care creștem, ne ajută să nu ne

scufundăm, să depășim momentele de criză care într-un fel sau altul apar în viața noastră.

De aceea Îl rugăm pe milostivul Dumnezeu să ne ajute ca prin participarea noastră la Sfintele Slujbe în duminici și sărbători, să ne întărim în credința și în convingerea că nu suntem singuri, că atunci când vântul necazurilor bate trestia gânditoare ce suntem, alături de noi se află Cel ce a venit să ne elibereze și să ne ajute să ajungem până la sfârșitul vieții neclintii în valorile noastre tradiționale și spirituale, Iisus Hristos Domnul nostru, așa cum este descris de proorocul Isaia: „Duhul Domnului este peste Mine, căci Domnul este Cel care M-a uns să binevestesc săracilor, M-a trimis să vindec pe cei cu inima zdrobită, să propovăduiesc celor loviți slobozire și celor prinși în necazuri, libertate. De aceea, soarele tău nu va mai asfinți și luna nu va mai descrește, căci Domnul va fi pentru tine lumină veșnică și tărie și zilele întristării tale întru Domnul se vor sfârși.”

MARCEL MIRON

Harta patriei

*Harta patriei mele
o ființă vie
întinsă pe cer.*

*Cerurile sunt tapisate
cu toate hărțile lumii.*

*Prinsă în cuiele luminoase
ale martirilor
eroilor
și sfinților
nu cade.*

*România este patria noastră
din țării
spre care privim.*

*În vremuri de pace
Dumnezeu se plimbă
prin patria de sus.*

*Când ne războim
Dumnezeu plânge
în patria de jos
tămăduindu-ne rănilor.*

*Unele hărți
sunt desenate pe pământ
peste hărțile vecine.*

*Contururile lacome
se îmbibă cu sângele
hărților vechi.*

*Atunci iarba se usucă
izvoarele seacă
iar morții bântuie
pe cărări străine
auzind limbi neînțelese.*

*Noile hărți
nu se mai lipesc de cer
eternii martiri
stelele noastre din cer
ard încropirile canceroase.*

*După veșniciei de lacrimi
vechile hărți învie
pământul rodește hrană îmbelșugată
izvoarele cântă în unde repezi
câmpiile se umplu de rod
iar Dumnezeu
se odihnește
în grădina noastră
din ceruri.*

Înveșnicirea

lui Mihai Eminescu

*A stat
în biserica Sfântul Gheorghe – Nou din București
sub privegherea candelii de argint
a voievodului Constantin.*

*Se odihnea
pe targa așternută cu frunze de tei
până avea să-i fie pregătit
golul mormântului.*

*Așadar
am mai întârziat
în biserica martirilor brâncoveni
ca să fie vidat
mormântul lui
de stelele
și sateliții naturali
care împresurau spațiul cosmic
de sub teiul etern.*

*Spre seară
când l-au așezat în lumea lui
din marginea cerurilor
doar un colac
de lumină albăstruie
însemna
locul
prin care el a plecat.*

*Oasele lui
stropite cu apă sfințită
și paos
au sunat a liniște
la ceasul binecuvântărilor.*

*De atunci
printre norii de tămâie
veșnicia
coboară blând
în inimile noastre.*

Cateheză

*Vă aștept
ca pe apostoli
să mă învățați învierea
și clătinarea potirului
așezat pe pupa corăbiei
bătută de vânturile
Mării Roșii.*

*Când se varsă o lacrimă din pocal
ne îmbrăcăm în porfiră
ca fiii de împărați
magii de la răsărit
căutând urma stelei
spre umbra peșterii din Betleem.*

*Aici potirul
sângere speranță
cu apă și vin
pentru grădina
de pe tărâmul celălalt.*

NICOLAE MAREȘ

Lucian Blaga**sau****Despre recuperarea gândirii sapiențiale blagiene din perioada lusitană***Un omagiu adus latinității*

La 18 aprilie 2018 se împlinesc 80 de ani de la depunerea de către poetul, filosoful, dramaturgul și academicianul Lucian Blaga a scrisorilor de acreditare, ca trimis extraordinar și ministru plenipotențiar al Regatului Românei Mari, președintelui Republicii Portugheze, generalul Antonio Oscar de Fragozo Carmona. A participat și Oliveira Salazar, premier și ministru de externe. Discursul ținut, cu siguranță redactat de Blaga personal, nu de referenți de spațiu, cum se întâmplă și se mai întâmplă și azi, s-a constituit într-un omagiu adus latinității.

A subliniat diplomatul din Lancrăm: „Născut în Carpații Transilvaniei, în citadela orientală a lumii latine, mă consider deosebit de fericit de marea onoare ce-mi revine de a reprezenta România în Portugalia, care este cealaltă citadelă, occidentală, în Europa, a acestei latinități, al cărei miracol de civilizație și de glorie va străluci de-a pururea în viața umanității”. A relevat, totodată, trăinicia relațiilor româno-portugheze. Tușat, Carmona simte necesitatea de a remarca „evocarea atât de elocventă” a solului român în țara sa.

Despre periplul său diplomatic în Portugalia s-a mai scris¹ și vom reveni și noi în acest moment aniversar.

Recent însă istoricul și diplomatul Dumitru Preda, inițiatorul unei prestigioase colecții: *Memorii, Biografii diplomatice, Documente*, serie care a debutat la început de mileniu, cu cele șase volume memorabile, aparținând scriitorului și fostului ambasador român de excepție în Elada, în anii 70 ai secolului trecut, Ion Brad, a lansat la Cercul Militar Național un volum insolit care îl privește pe Blaga.² Este exact în seria în care au apărut două volume semnate de scriitorul și diplomatul Petre Gigea-Gorun, intitulate: *Din însemnările unui ambasador român la Paris – 1986-1990*, cât și volum insolit, scris de fostul ambasador în Turcia, Alexandru Telemaque: *Efemeride diplomatice. Pagini dintr-un început de veac XX (1906-1912)*, respectiv Valeriu Tudor: *În misiune la Paris. Însemnările unui diplomat român 1985-1989 etc.*

Dumitru Preda este primul exeget care prezintă cu acribie, simpatie și multă sensibilitate impunătoarea siluetă a militarului și scriitorului român, Octav Vorobchievici. Pentru a face cititorul să înțeleagă mai bine personalitatea complexă a militarului român amintit, editorul apelează la notările existente în arhivele militare, respectiv la *foile calificative* făcute ani de-a rândul de superiorii ofițerului. Amintim din acestea doar câteva fraze semnificative pentru a ilustra cum a intrat Vorobchievici în conștiința contemporanilor. În primul rând aprecierea privind începuturile sale militare, chemat fiind la arme în urmă cu un secol, în timpul primului război mondial: ... *este*

Colonelul-scriitor
Octav
Vorobchievici

vrednic la toate și curajos până la disprețul vieții. /.../Este un ofițer distins pe care se poate conta foarte mult. Și terminând cu aprecierea pe care și-a pus semnătura, în 1932, cunoscutul general, Florea Țenescu, sub-șef al Marelui Stat Major. „Maiorul Vorobchievici are o remarcabilă suplețe de spirit, concepție și mare ușurință în exprimare (am spune azi în comunicare). Este și un talentat scriitor (sublinierea mea, N.M.). Cele două volume scrise în anul 1931, Doi ani de garnizoană la Paris și Între Verdun și luminișul armistițiului, îi pun în evidență calități deosebite de scriitor”.

Aceste „recomandări” arată nu numai prețuirea deosebită pe care i-o purtau superiorii, ci și calitățile umane ale militarilor români, căliți și formați după Marea Unire. La aceste creionări merită adăugat faptul că în 1936, la numai 40 de ani, Octav Vorobchievici a fost ales membru corespondent al Academiei Române de Științe, alături de mari personalități militare ale vremii. Concluzia care se desprinde ușor pentru contemporaneitate este că asemenea individualități trimitea conducerea Armatei Regatului României de atunci în posturi diplomatice de atașați militari! Un asemenea ofițer a avut România ca „observator al războiului din Spania”, apoi în Portugalia, unde îl va cunoaște pe Lucian Blaga, și la Berlin, în 1940.

Stăpânind arta scrierii Vorobchievici demonstrează în paginile pe care le-a lăsat posterității, și care abia acum au ajuns în atenția publicului larg, încrederea și afinitățile care s-au creat între cei doi. De asemenea faptul că nu-i lipseau colonelului calitățile umane și intelectuale deosebite (vezi descrierea tabloului *Guernica* de Pablo Picasso, pp. 56-58), și alte aspecte din cultura celor două țări, puterea de observație a autorului, ochiul politic penetrant, și mai ales exprimarea elevată a acestuia.

Vom reveni asupra observațiilor politico-diplomatice ale celor doi scriitori diplomați de „după Munchen”, respectiv judecățile făcute de ei „la cald”, după săvârșirea „târgului celor patru”: Hitler, Chamberlin, Daladier și Mussolini. Aceasta în comparație cu atitudinile deplorabile, infatuate, slugarnice ale omologilor lor din capitala lusitană: baron von Hoyningen-Huene, sir Walford Selby, Francesco Giorgio Mameli, Marjan Paszkiewicz etc, în ciuda atuurilor decisive pe care le-au avut vreme îndelungată.

Și, nu în ultimul rând, ne sunt relatate preocupările și comportamentul de zi cu zi dovedit de șeful misiunii, Lucian Blaga, cât și în diverse ocazii, terminând cu redarea unui plan intim al diplomatului cu privire la modalitatea și forma de manifestare culturală românească în Lisabona, acolo unde „valorile Tagelui se sparg moi, clipocind, în piatra treptelor ce pogoară spre coloane”.³

Însemnările făcute pe viu de Vorobchievici ne dovedesc că a fost o șansă și pentru Blaga să aibă un asemenea colaborator și partener de discuții, pe care chiar din primul moment îl va îndrăgi. Cu siguranță pentru cunoștințele și sensibilitatea lui, la polul opus fiind însărcinatul cu afaceri a.i., un oarecare Mihail Cămărășescu. Mi-a fost dat să văd în Arhiva Ministerului de Externe, „cazierul” – dosar personal al acestui diplomat frustrat și care îl va trata pe Blaga drept *outsider transilvan*, care i-ar lua pe nedrept locul.

Pentru Blaga primele trei săptămâni, petrecute mai mult cu atașatul militar a fost o perioadă de acumulare rodnică de informații și de cunoaștere nemijlocită a spațiului și a lumii lusitane. Pentru istoria literaturii române faptul că interlocutorul său, scriitorul Vorobchievici, a înregistrat cu mare acribie dialogul purtat se dovedește a fi destul de important, inclusiv pentru istoria literaturii. De ce? Dotat cu o memorie bună, colonelul reproduce în scrierile sale, cu destulă fidelitate *z i c e r i l e* poetului.

Un cititor atent poate extrage din relatările atașatului militar fraze cu o valoare sapiențială aparte, expresii, gânduri care din toate punctele de vedere îmbracă forma aforistică. Cu pioșenie le aduc în atenție nădăjduind că în viitor biografii vor ajunge la un act de recuperare a gândirii sapiențiale blagiene. Lăsând la o parte descrierea contextului în care avea loc discuția: luptele de tauri în arenele lusitane, de pildă, Blaga vine cu o concluzie a sa generalizantă: *coarnele vieții stăruie să rămână ascuțite*.

Sau observația că oriunde ar trăi ele, femeile îi preferă pe bărbații luptători: *Dragostea cere bărbați luptători, nu mimi.*

Sau - ...numai în țara ta....poți cu adevărat... scrie.

Iată unele fraze schimbate de cei doi în biroul ambasadorului, înaintea depunerii scrisorilor de acreditare:

„ – Conducerea Ungariei horthiste, încețată în menghina tensiunii, adulmecă furtuna. Tot mai strânsă de Reich, pipăie semnele și așteaptă vântul prielnic să ridice pânzele. A fost spulberat timpul când Titulescu, în trecere, cu trenul, prin Budapesta, primea, din partea guvernului maghiar, un coș cu fructe, iar soția acestuia bomboane și flori!

– A existat o astfel de epocă? A putut să existe?

Se consumase timpul când ghidul Panteonului din capitala Ungariei, ajuns lângă mormântul contelui Appony, anunța simplu, fără explicații și caracterizări provocatoare: *Adversarul lui Titulescu!...*

Mai mult decât interesant!

Polonia orgolioasă și gătită ca o sală de festivități – spre deosebire de Iugoslavia, gravă și conștientă de apropierea irupției – își pregătește (ești îndreptățit să crezi) alături de o mare putere, visând flotă militară, colonii și rol de arbitru între Vest și Est.

Recunosc portretul, ce se vrea flancat de două zone docile de influențat: la nord Finlanda, la sud România.

Germania aruncă tifla „*perimatului*” Tratat de la Versailles și troznește în strânsoarea centurilor armatei și ale ordinei. Totul se mișcă robotizat, sub larma șenilelor, cadență unică, foșnetul cămășilor brune, mărturisirea ce-și strigă – jurământ – bătaia inimii și ingenunchierea – *Heil Hitler* și în atmosfera grea de teamă și prefăcătorie! Haina civilă e încheiată până la ultimul nasture și plesnește pe talie ca o tunică. Bastonul reomatismelor și al burtii se poartă pe umăr, ca pușca de infanterie, ori împungând cerul ca sabia. Vorbirea aduce a raport și a tăcânit de încărcarea puștilor. Pretutindenii insigne, cizme, ostași, schimbări de gărzi, fanfare.

Și provocări!

Elveția sunându-și aurul comerțului cu beligeranții ambelor tabere, al spionajului militar ce-și camuflase aici oficiile, al avuțiilor continentului, care găsiseră la umbra munților un refugiu pentru nervii lor prea sensibili, transformă lungul peroanelor în etalaje de bunătăți alimentare, ca să răspundă capricioșilor pământului.

Italia, teatrală și ... tenoră...

strălucitoare ca o reclamă, stă cu un ochi la punga străinului și cu altul la pașii lui, neconținut suspectat. Uniforme fanteziste, că parcă toate scenele de varietăți ale marilor porturi sunt ieșite în stradă. Veșminte de baluri costumate pentru adulți, pentru adolescenți și pentru cine ține să pară luptător. E adevărat că agenții – așa ziși secreți – nu poartă uniformă. Îi recunoști însă ușor. Par desprinși de pe copertele romanelor polițiste. Și pândesc prin colțuri etalând uriași ochelari negri. Doi câte doi...

Să nu se sperie, presupun.

Mai e în Italia nu știu ce beție de priviri, de piepturi umflate, de gesturi măturând cerul. Ai crede că pietonii pozează... Totuși, înapoia chipurilor de rampă, urechea atentă descoperă scrâșnete, ori tăceri amenințătoare.

Totdeauna – strecură Blaga – tăcerea ori larma poporului, în pumni uscați, ascund furtuni mocnite. (Iată o nouă zicere aforistică – N.M.).

Marea Britanie, prea sigură de ea...

prea comodă....

prea îmbuibată..., prea cu surâsul pe buze față de parăzile batalioanelor pătrate ale zvsticei nu vede guri de foc pe mare, în văzduh, de-a lungul coastelor planetei, care i-ar putea tulbura siesta ...

O Anglie – interveni Blaga – în care să se incubă maladia sfârșitului! O Anglie prea calmă, prea alunecată pe panta somnolenței, prea împăciuitoare, prea cu ochii legați; o Anglie care își înalță țărmurile străvezii de cristal, din mările altor planete, străină agitației de pe continent!

Într-adevăr, Domnule Ministru, o Anglie care reeditează lungul veac al dispărutului Imperiu Habsburgic, nepăsător că pierdea războaiele, de vreme ce făcea nunți, incendiind cerul nopților cu măreția focurilor de artificii...

Și acum Franță!

Intocmai! E rândul ei! Franța marea speranță! Țara dragostei românului din cauza căreia inima carpată nu a văzut nici un alt pământ!

Nici unul!

Nici o altă stea!

Nici una!”

Iată un dialog sincer între doi diplomați, cu minte înțegă și plini de simțire, pe care nu îl găsim în rapoartele, scrisorile sau telegramele diplomatice. Câtă savoare găsim în acest dialog cordial. Este exact ceea ce gândeau numai diplomații rasați de talia celor doi. Poate și de aceea Blaga nu apela la primul său consilier de tristă amintire, Cămărășescu. Sunt gândurile schimbate de cei doi de dinaintea depunerii scrisorilor de acreditare. Mai sunt și alte dialoguri, dar mai ales falsele radiografii ale diplomaților străini: germani, englezi, francezi, polonezi etc. acreditați în acele timpuri la Lisabona. Cei doi constată că acestea degajă slugărnicia acestora și nimic mai mult.

Constatăm azi că unele din ele ar putea intra într-o antologie a incredibilelor, falselor previziuni. Vom reveni asupra lor, nu înainte de a mai prezenta câteva din zicerile blagiene, consemnate de Vorobchievici.

În viață reflectăm prea puțini singuri, când e vorba despre noi!; ... știam și eu că Saharele ajung repede scăldate de Niluri, dacă voința le deschide izvoare și că picătura de apă desconsiderată, totuși însuflețită de voință, rostogolește Dunări!; ...prea puțin suntem lăsați în pace să pășim

încotro vrem!; Omul om preferă libertatea înaintea primului său bun, care e – dintotdeauna – viața.; Mica Portugalie mi-a cântat la ureche cu numele ei frumos, cu poezia poporului, a pământului, a oceanului, a cerului...

N-a făcut o asemenea mărturisire diplomatul Blaga în nici una din capitalele în care a lucrat: Varșovia, Praga, Berna sau Viena. De aici și sorginea unora din poemele sale insolite, solare. De aceea i-a plăcut poetului această cetate a latinității.

Scenă de la depunerea de către trimisul extraordinar și ministru plenipotențiar, Lucian Blaga, a unei coroane de laur și bronz la Monumentul eroilor portughezi, în prezența oficialităților portugheze.

Încheiem cu alte gânduri aforistice blagiene, consemnate, în trecere, de Octav Vorobchievici.

– Șirei de paie, cât de păzită, îi e prea mult zborul unei scânteii; Nu orice gărlă care se varsă în mare e Dunăre!; Nu toți purtătorii chipului omenesc sunt oameni....; Loviturile care dacă se rezumă la învinețiri, rămân zadarnice.; Cu cât bezna îți rupe mai temeinică degetele în albul ochilor, cârțița aleargă mai ușor prin galeriile pământului.; Poporul, acest mare înțelept, e mai luminat ca un sac de diplome.; Libertatea, neegalată sete e, întâi în popor și numai apoi în legiuri!; ... mulțimea ajunge popor numai când cunoaște calea libertății și luptă să o smulgă! Gata să moară oricând pentru ea.

NOTE:

¹ Pavel Țugui, *Lucian Blaga – Din activitatea diplomatică*, Editura Eminescu, București 1993; Constantin I. Turcu, *Lucian Blaga sau fascinația diplomației*, Editura Enciclopedică, București 1995; Ion Floroiu, “Lisabona – ultimul post diplomatic al lui Lucian Blaga”, în George Potra, *Lucian Blaga în diplomația românească*, Ed. Altip, Alba Iulia-Sebeș, 2011; Nicolae Mareș, *Lucian Blaga – diplomat la Varșovia*, Editura Fundației România de Măine, București, 2011.

² Octav Vorobchievici, *Hotare și măști. Cu Lucian Blaga în Portugalia (1938-1939)*, Editura Cavallioti, București, 2016.

³ *Ibidem*, p. 45. În continuare citatele din Blaga redactate cu litere cursive sunt din această lucrare, recuperarea aparținând autorului.

Ora exactă

*E ora exactă a celor ce-și sunt
disperată măsură între cer și pământ.
Nu-i timp de crime verbale, de lese,
la porțile cetății piticii sapă tranșee
sădesc interese,
mai sus, în amonte de țară
îndelung biciuiții suportă avalanșe
de piatră,
piatră de moară.
Nu-i vreme de morfologii externe,
apeducte bizare,
în pieptul cetății țacăne ceasul
oaselor vechi schimbate-n altare.
În ceasul trecerii cu iarba și piatra,
cu morții și viii, cu cei ce fi-vor cetate odată
nu-i drept să li se fure clipa,
ora să fie din nou înșeală.
Nu-i timp de retorici hilare,
de pagini fardate.
E ora exactă a celor ce simt
istoria lumii, de cer mai aproape.*

Ziua lui

*Din sacul scuturat
un pumn de grâu rostește rugăciuni
la Prea Curata.
De ziua lui pășind pe turla de biserică
a coborât soldatul din statui
la casa unde temei și bucurii
s-au dus în cer cu tata.
De peste tot, un geamăt mut lovește-n temelii.
Ograda grajdul sunt pustii,
de ani și așteptare tot acaretul s-a stricat.
Lipsește brațul de bărbat.
Fotografia din perete vorbește vieții fără glas
de fala lui de altădat.
cu un ștergar de la icoană*

*își șterge bătrânește anii.
Cu toți ai săi demult apuși
s-au tot aprins, și-au dat în pocnete castanii
în contumacie.
A coboară soldatul din statui.
E ziua lui.
În fiecare zi ar trebui să fie.*

Zid de Voroneț

*Am cules noi ceru-n palme
și l-am dus la Voroneț.
ascuțimea și umorul
în Păcală cel isteț.
Am cules recolta lunii
într-un tei la Ipotești
inima, suprema jertfă
la Carei și Mărășești.
Am cules lanuri de in
drept cămașă îmbrăcată de destin,
înflorat, cojocul, iia,
ne-am pus paznici la prisacă
și la crucea ce sfințește omenia.
Am mutlat la noi toți molizii
în tămâie și vioară,
de sub cetini, Miorița.
În altar și poloboace
undelemnul, rugăciunile și vița.
Am aprins focuri pe dealuri,
ochii în fulgerătură,
pe Carpați am suit Omul,
floarea fânului în șură.
Steagul l-am croit din oase
Peticit cu jurământ
să nu ne-nchinăm vreodată
vânătorilor de vânt.
Am purtat dintre icoane
cea de pătimiri și spini,
vatra noastră strămoșească
să n-ajungă invadată de ciulini.*

Preotul Petru Cosac efectuând o slujbă pe front, în septembrie 1916

VASILE STANCU

Implicarea preoților militari români în Războiul de Reîntregire Națională

În luna mai a anului 1915, vizând scopul de a permanentiza asistența religioasă în armata română și de a constitui o structură distinctă pentru „preoții de armată”, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a făcut demersurile necesare propunând Marelui Cartier General să fie acceptat prof. univ. iconom Constantin Nazarie ca „protopop al preoților din armată” și șef al Serviciului Religios, poziție confirmată de Minister prin Ordinul nr. 130/28 mai 1915, rămas în vigoare tot timpul războiului; Serviciul Religios ca instituție militaro-ecclesiastică, și-a desfășurat activitatea în conformitate cu *Instrucțiunile asupra preoților la armată* (1915) care considera că „pregătirea sufletească a oștirei pe temeiul religiunii, azi ca și în trecut, are o însemnătate hotărâtoare și cântărește tot atât de greu în cumpăna victoriei ca și mașinile moderne care zguduie pământul. Cu toată perfecțiunea armelor și a mijloacelor de distrugere față de un vrăjmaș bine pregătit, nu se poate ajunge la victorie decât prin zdrobirea moralului său, adică prin învingerea sufletească a oștirei

vărămașe, care învingere presupune un suflet mai pregătit și o credință mai tare decât cea a vrăjmașului în luptă”.¹

Deci avea „această înaltă chemare: cu cuvântul și fapta să ții aprinsă făclia credinței în popor, precum și în inimile ostașilor noștri, cari în zilele grele vor fi chemați să se jertfească pentru binele și mărirea patriei și a neamului.”

Preoții militari trebuiau selectați de Sfântul Sinod, mitropolii și episcopii, fiind: „aleși dintre preoții titrați în Teologie, cu aptitudini pentru păstoria militară... care nu vor avea vârsta mai mare de 45 ani, nici mai mică de 30 ani”, și „faceau parte din corpul ofițerilor, clerul fiind asimilat gradului de locotenent.”

Obligațiile preoților militari erau: „În perioada mobilizării, preotul oficia spovedaniile și împărțășitul oamenilor, precum și binecuvântarea trupei la plecarea din garnizoană spre locul destinat; desfășura o intensă activitate pastorală pentru a menține și ridica moralul trupei, pentru a mângâia pe cei suferinzi; va străbate cu pasul cazarma sau tabăra trupei, va intra în vorbă cu mulți, va fi vesel în cuvânt și demn în atitudine, va găsi pe unii triști, pe alții plângând, va intra în vorbă cu ei și va căuta să-i îmbărbăteze, arătându-le măreția jervei ce se cere de la ei, precum și recunoștința și cinstea ce se dă acelor care se jertfesc pentru țară”.

„În situații limită, unii preoți au participat efectiv la acțiunile militare, devenind pentru scurt timp chiar comandanți, înlocuind ofițerii morți sau răniți, sau asigurând aprovizionarea cu muniții a luptătorilor. În astfel de situații au îngropat morții pe poziții, făcându-le slujba înmormântării chiar pe locul unde au murit. Au fost cazuri în care preotul român s-a strecurat printre rețelele de sârmă în linia dușmanului trăgând după sine trupurile celor rămași acolo, spre a-i îngropa în pământul necotropit”.² De asemenea „preoții de armată au dat ajutor și la îngrijirea răniților. Îmbrăcați în haine de sanitari, împreună cu brancardierii au adunat răniții de pe câmpul de luptă sub focul gloanțelor inamice, i-au ajutat pe medici la pansarea și îngrijirea acestora, la combaterea epidemiilor. Mulți s-au îmbolnăvit și ei de la bolnavi și au zăcut de tifos exantematic, febră recurentă, holeră, iar după însănătoșire și-au reluat activitatea cu același zel. Pe front apropierea dintre medici și preoți a fost foarte strânsă. În mai toate regimentele noastre preoții și medicii erau buni prieteni”.³

În lucrarea sa Iconomului Constantin Nazarie, șeful Serviciului Religios amintește multe fapte de eroism ale preoților. Am ales o asemenea faptă - despre preotul Nicolae Oniceanu - consemnează col. Lazăr Caracaș: *e cult, inteligent, pătruns de toată măreția creștinismului, adevărat apostol. A luat parte cu regimentul (32 Mircea) în toate acțiunile lui, în special în marile lupte de la Mărășești. Cu Crucea în mână, a adunat și îmbărbătat răzlețe cete ale diferitelor unități, împingându-le din nou în focul luptei, foc din mijlocul căruia n-a lipsit un moment.*

Episcopul Virgil Nistor
(centru), în anul 1941

Atunci când răpuși de număr, trupele au fost nevoite a ceda terenul, cel din urmă cu același curaj și cu același spirit de sacrificiu, a trecut înnot Siretul, spre a nu cădea în mâinile inamicului, ca după o scurtă durată, în fruntea trupei să treacă din nou pe malul părăsit...” Pentru activitatea desfășurată pe front, preotul Nicolae Oniceanu a fost decorat cu Ordinul „Coroana României” cu spade și avansat la gradul de căpitan asimilat.

După lucrarea *Activitatea preoților de armată*, a lui Constantin Nazarie, șeful Serviciului Religios, apărută la București, în anul 1920, p. 35, au fost mobilizați în armată la începutul războiului 252 de preoți, repartizați la spitale și trenuri sanitare, iar cei mai mulți confesori la unitățile operative. Din cei 252, un număr de 2 nu a funcționat efectiv, 145 erau licențiați în teologie, ceilalți având studii seminariale, 46 preoți au fost demobilizați pentru diferite motive, deci au rămas efectiv pe durata războiului 204 din care: 20 au fost dați dispăruți - 9,98% ; 5 morți, - 2,45%, deci în total morți și dispăruți 25 (12,25% din totalul preoților). Au fost răniți 6 preoți – 2,94%, au fost avansați în gradul de căpitan asimilat 147 de preoți, reprezentând 72,05%, iar 5 au fost propuși la avansare la gradul de maior.- 2,45%.

Dar preoți militari români au fost încadrați și în armata austro-ungară pentru asistența ostașilor români. Odată cu începutul Primului Război Mondial, în 28 iulie 1914, pr. Virgil Nistor (1886-1963), viitorul Episcop al Caransebeșului, originar din satul Araci-Trei Scaune, a fost mobilizat în armata austro-ungară ca preot militar, fiind „preot confesor,

timp de patru ani, pentru a aduce mângâiere și îmbărbătare pe toate fronturile cosmopolite ale acestui război, din Galiția până în Italia”. Despre activitatea sa din această perioadă, pe frontul din Galiția, aflăm dintr-o scrisoare pe care a trimis-o fratelui său, medicul militar Pompiliu Nistor, fost și el pe același front galițian, căzut prizonier la ruși. Scrisoarea, datată 14/27 februarie 1916, a fost scrisă pe când se afla în concediu la Poiana Sărată (Trei Scaune), la sora sa Virginia, soția preotului Ioan Rafiroiu. Ea este un prețios document privitor la activitatea pe care preotul militar a desfășurat-o în rândul regimentelor de glotași români, trimise în prima linie a frontului ca să lupte și să moară pentru împărat. Având în vedere valoarea sa documentară redau, câteva fragmente din conținutul acesteia:

Medicul militar Pompiliu
Nistor, fratele preotului
Virgil Nistor

„Eu sunt din 17 feb. (1916) în concediu – mai am o săptămână și apoi mă întorc iarăși la Kolomea (45.000 loc.) (Galiția), unde este sediul meu de mai bine de 8 luni.... Ocupația mea e destul de variată uneori când nu sunt lupte la front (30 km de Kolomea). La început am intrat la o brigadă de honvezi (unități militare maghiare n.n.)- care erau în dizolvare – acolo am stat trei săptămâni fără a avea mai nimic de lucru –făceam excursii și preumblări în munți, căci eram în Carpați – Pasul de la Sighetul Marmației către Galiția, loc foarte frumos, aer bun de brad – locuințe bunicile în băraci, mâncare destulă și bunicică – având un proviant (ajutor n.n.) ofițer român. După dizolvarea brigăzii am ajuns în Personalreserve ... în Delatyn unde făceam serviciu la gară – fiind multe transporturi de răniți – căci lupte teribile erau în jur fiind rușii în retragere. Aici am avut destul de lucru – având de spovedit câteva sute de lucrători și soldați români. În 30 martie am plecat cu comanda la Kol(meya) care a devenit apoi armata a 7-a primind, cu 1 aprilie, împărțire ca referent pentru greco-ortodocși, la comanda armatei a 7-a, *fiind eu singurul preot greco-ortodox deși soldați români gr. or. aveau berechet*. În postul acesta sunt și astăzi. Am avut mult de luptat cu papistașii pentru a ne putea exercita tot ce este de competența mea, fiind un superior catolic – tot(slovac) renegat – care însă mie nu-mi poate nimic porunci. Cum însă ai noștri superiori nu se întrepun pentru cauza bisericii (ierarhi de la Sibiu. Vezi politica de loialitate față de Împărat și Imperiu – cazul Mitropolit Vasile Mangra – tot un renegat), a trebuit singur să fac ce pot. Mi-a și reușit să fac destul între împejurările date. Am cutreerat în două rânduri aproape toată Bucovina și Galiția ostatecă, în care timp am umblat frontul unde avem trupe românești mângâind și îmbărbătând pe bravii noștri soldați. În Cernăuți umblu mai des, în Vatra Dornei, Cărlibaba, Rădăuți etc. am cunoscut pe căpeteniile bisericești – Repta, C. Coca, apoi pe rutenii Monasterski (vicar) și alți mulți profesori și

funcționari. Mult mi-a plăcut Cernăuți și partea de sud a Bucovinei, ajunsă însă în ghiarele ovreilor. Slabi oameni au și bucovinenii. Repta încă e ramolit. Am umblat în tranșee mult de tot – pe la brigada loc. Col. Dănilă Pop – (cele mai frumoase întocmiri în tranșee), am ținut slujbe multe și am spovedit și comunicat câteva sute de soldați. Am făcut și câteva colete pentru orfelinatul ce se va înființa în Sibiu la toamnă și pentru care uniții și Maria sunt jaluzi. Am împărțit peste 3000 cărți de rugăciuni, apoi – gazete, calendare – așa că sunt mulțumiți cred cei mai mulți cu activitatea mea. Mai mult nu am putut face – cu toate străduințele și apelurile mele.... Pe lângă cercetarea trupelor, unde nu avem preoți acum mai am la armata aceasta încă 5 preoți; am de vizitat cele 8 spitale cu 2400 paturi unde zilnic vin și merg răniți și bolnavi. Am întotdeauna de lucru – așa că de plictis nu am când mă plictisi... Ziarele vin regulat R(omânul, Arad- ziiarul P.N.R.) 3 ex., Gazeta (Transilvaniei n.n.) – 2 ex. Telegraful Român și Foaia poporului 2 ex, apoi cele nemțești și ungurești, așa că numai vremea ne lipsește ca să putem citi tot ce primim.... Dan (pr. în Zărnești) este tot în Cluj – cu mulți preoți acum mai noi (tineri n.n.) Modroiu, Ciora, Coman, etc Doi preoți au scăpat, ceilalți se zice că ar fi în martie judecați (pentru înaltă trădare a statului austro-ungar).”

Articol preluat din Revista 100, anul I, Nr. 5, 2 iulie 2018, cu permisiunea directorului acesteia, Dl Costel Marin.

NOTE:

¹ Arhivele Militare Române, Marele Stat Major, Serviciul Religios, fond 4991, rola 41517, c. 120.

² Din volumul *Preoțimea română și întregirea neamului*, de Grigore N. Popescu, Vol I, Tipografia „Vremea”, București, 1940, p. 44.

³ Din volumul *Însemnări din anii 1916-1919* de pr. Cicerone Iordăchescu, Tipografia Alexandru Terek, Iași, 1937, p. 29.

Sfântul bou

*Dintre vite numai boul,
suferă în el și tace,
când pe greabăn ține jugul,
de-l lovești, păcătuiești,
că el suferă și trage.
Iar când geme, pare-un sfânt
ce se roagă
cu credință în pământ.*

Iubire sfântă

*În Adevăr dacă iubești,
Tu ești iubire nenuntită
Botez cu lacrimă sfințită
Din roua ierbilor cerești.*

*Iubire sfântă nemurire
Din mila Domnului de sus
Creștinii îți aduc cinstire
La Învierea lui Iisus.*

Anotimpul învierii

*Anotimpul învierii era anotimpul părinților mei, când primăvara încălzea
pământul,
iar noi ne așezam pe iarbă ca fluturii pe flori, iluminați de zâmbetul
soarelui.*

*Țîmpul părea nesfârșit când se prelingea prin lacrimile vitelor înainte de
aventura plugăritului.*

Viața noastră se muta între răzoare .

*Atunci speram fără să știm ce e speranța
și învățam fără să cunoaștem avantajul învățăturii din bătălia cu pământul.
Luptam contra unui dușman fără arme, care se lăsa sfâșiat în bucăți
aburinde.*

*Grâul de sămânță, acele lacrimi de aur din mâna tatei, semănat astă
toamnă, părea descătușat de razele soarelui.*

*O mare de verde proaspăt era islazul, apa limpede a lacului căpăta
culoarea cerului senin de primăvară, cirezi de vite alergau înspre câmpuri,
fericite de bucuria învierii, pe când noi înaintam eliberați de cătușele
frigului.*

*Liziera de salcâmi din vârful colinei, era perdeaua satului nostru, gătit de
sfânta, dumnezeiasca lucrare din anotimpul învierii.*

ANCA SÎRGHIE

Drumul de la „lumea cea gândită”, din anii de studii, la școala „cea aievea”, ca instituție identitară, în viziunea publicistului Mihai Eminescu

În *Scrisoarea II*, Eminescu evoca atmosfera școlilor prin care a trecut: „Vai! tot mai gândești la anii când visam în academii./ Ascultând pe vechii dascăli cârpocind la haina vremii...” Tânărul Mihai Eminescu se deosebea de cei mai mulți dintre colegii lui studioși la Viena și Berlin, pentru că la el învățatura se conjuga cu visarea romantică, stare creatoare a unei minți de geniu: „Îmi plutea pe dinainte cu al timpului amestic/ Ba un soare, ba un rege, ba alt animal domestic./ Scârțierea de condeie dădea farmec astei liniști./ Vedeam valuri verzi de grâne, unduirea unei iniști./ Capul greu cădea pe bancă, păreau toate-n infinit;/ Când suna, știam că Ramses trebuia să fi murit.” Era vârsta când idealitatea se deosebea de realitatea mizerabilă a cotidianului: „Atunci lumea cea gândită pentru noi avea ființă./ Și, din contră, cea aievea ne părea cu neputință./ Azi abia vedem ce stearpă și ce aspră cale este/ Cea ce poate să convie unei inime oneste...”

Coborârea în lumea reală, cu școala „aievea” a peisajului românesc se va face brusc după revenirea poetului de la studii universitare. Problema-cheie a educației nu a lipsit din publicistica lui în toate etapele sale. Devenind jurnalist în 1875 la *Curierul de Iași*, mutat în 1877 la ziarul *Timpu*, din București, publicistul Eminescu manifestă interes pentru calitatea educației școlare, prestigiul pedagogilor și condițiile lor de viață. El militează în favoarea deschiderii școlilor primare pentru minoritățile naționale și creșterea interesului autorităților pentru învățământ, publicistul dovedindu-se a fi un om de atitudine, adevărat model al exigenței față de școală, ca instituție națională identitară.

Cel mai important instrument împotriva deznaționalizării era în convingerea revizorului școlar M. Eminescu limba română, acel „fagure de miere” (*Epigonii*) socotit oglinda spirituală a poporului nostru, a moralității și religiei și a modului de a privi lumea. Mihai Eminescu considera limba română o „împărăteasă” și tot el afirma cu mare îndreptățire: „Nu noi suntem stăpânii limbei, ci limba e stăpâna noastră”.¹ Într-un articol de fond din 10 octombrie 1880 în *Timpu*, Eminescu subliniază importanța limbii vechi din cărțile bisericești, întrucât ea, limba română este cel mai prețios element de continuitate națională.

Cei care îndeplinesc misiunea concretă și practică de a perpetua limba română sunt dascălii din școlile țării. Nu vom uita portretul

inegalabil făcut dascălului atemporal, cel care „scotea lumile din chaos” în *Scrisoarea I*. În articolele din *Timpul*, referindu-se la situații dramatice din sistemul educațional românesc, constată că dascălii fac parte din clasa de mijloc, ca și avocații. Redactorul Eminescu denunță cu spirit critic ignoranța crasă a unui prof. d. X care „e plătit de stat ca să învețe pe studenții de la universitate limba română din punct de vedere filologic și istoria românilor, două obiecte pe cari nu le cunoaște deloc. Să ne-nțelegem. Nu avem pretențiune ca profesorii noștri să fie genii. Departe griva de iepure. Dar, în împrejurări normale, acest domn ajuns din întâmplare profesor s-ar fi pus pe-nvățat carte și fiindcă nu este cu totul tot mărginit, încât să aibă nevoie de a fi instalat într-un spital de nevolnici, ar fi ajuns să poată împărtăși studenților ceea ce au aflat alții, de ex. învățații străini, despre limba română, le-ar fi arătat calea bună și bătută de oameni mai cuminți, încât s-ar fi împlinit teoria unui pedagog francez, că un școlar poate învăța de la profesorul său mai mult decât știe acesta însuși. [...] Silit de împrejurări normale, d. X ar fi devenit un profesor mediu; nesilit de nimenea, se simte în sat fără câni și umblă cu mâinile în șolduri, lasă școala pustie și vine la București ca să-și facă mendrele și să-și deie o importanță pe care natura n-au voit să i-o deie. Tot astfel e d. Y și bună parte din cumularzii universităților. Am luat profesori de universitate pentru că un institut înalt de cultură poate ilustra mai clar starea noastră de decadență. Și cine plătește oare pe acești domni din clasa de mijloc a căror mâni și inteligențe nu produc valori de un ban roșu măcar? În linia din urmă munca țăranului care, ca dorobanț moare pe câmpul de război, ca muncitor se spetește plătind dări, pentru a ține pe umerii lui o clasă de trântori netrebni.”² Așadar, un veritabil pamflet împotriva incompetenței distructive a unor profesori din universitățile epocii.

Ce experiență personală îl îndreptăța pe ziaristul Mihai Eminescu să abordeze la *Timpul* în perioada 1877-1883 problema atât de dramatică a învățământului românesc rural? La 1 iulie 1875 fusese numit de Titu Maiorescu, atunci ministrul învățământului și cultelor, revizor școlar al județelor Iași și Vaslui. Eminescu a manifestat o exigență exemplară pentru calitatea educației și a administrației școlare. Avea drept sarcină să inspecteze de două ori pe an 152 de școli și să îndeplinească atribuțiile administrative ale cancelariei revizorului. Inspectând școlile din județul Vaslui, revizorul școlar Eminescu a constatat frecvența slabă și pregătirea modestă a elevilor, condițiile grele în care trăiau cadrele didactice și neglijarea școlilor de către prefecți și primari. De aceea, el a înaintat Ministerului în 25 septembrie 1875 un raport cu propuneri de reorganizare a școlilor din județul Vaslui. O situație mai bună a găsit la Școala din Todirești și în alte școli ale județului Iași. Într-un raport adresat în 10 august 1875 Ministerului Învățământului și Cultelor, Eminescu a remarcat pe învățătorul Ion Creangă, de la Școala de Băieți Nr. 2, din Păcurari. După un timp, când Eminescu lucra la ziar, solicita autorităților învățământului să

introducă obligatoriu cartea *Metoda nouă, manual pentru școala primară*, unde între cei 6 autori, primul este Ion Creangă. Iată ce s-a găsit într-un manuscris al lui Mihai Eminescu: „Metoda nouă de scriere și citire a avut succes prin meritele sale intrinsece și ar fi o rea răsplătire pentru compunitorii ei, dacă deodată, în mod brusc și fără oarecare tranzițiune, s-ar înceta întrebuințarea ei și s-ar recomanda o alta numai pentru că-i tipărită poate în tipografia statului”. Preocupat de metodică învățării, Eminescu stabilește un raport riguros între memorie și judecată... „nu vei da copilului să opereze decât cu lucruri pe care le-a înțeles pe deplin. La științele ce se memorează... cartea-i tot, pedagogul nimic. La științele... care cer dezvoltarea judecății copilului cartea trebuie alungată din școală ca un ceva periculos, căci pedagogul e-aicea tot”. În calitate de revizor școlar, Eminescu cerea „introducerea metodei intuitive în predare”, cerință repetată și în rapoartele sale adresate Ministerului Învățământului și Cultelor. Unul dintre ele subliniază valoarea cărții *Povătuitorul la citire prin scriere*, despre care afirmă în termeni superlativi că este „escent manual pentru uzul învățătorilor cari voiesc a aplica cu succes și mai mare Metoda nouă. Despre acest opuscul am vorbit într-un rând în ziarul nostru.”³

Nu am putea aborda tema învățământului rural fără a răspunde la o întrebare, anume: Cum vedea M. Eminescu pe țărani, numiți de politicieni „talpa casii”, și deveniți „victima rapacității și brutalității administrației”?⁴ Dând plasticitate de proverb acestei idei, Eminescu apreciază că „Țăranul nostru cu oamenii stăpânirii e ca oaia care umblă printre scăieți; în tot scaietele trebuie să lase câte o șuviță de lână, mai mare ori mai mică, după cum o fi și scaietele.”⁵

În comentariile jurnalistice ale fostului revizor, școlile rurale dau rezultate slabe, dacă în Ilfov, unde influența capitalei este vădită, doar 15% dintre copii merg la școală, iar ceilalți pasc găștele și iarna nu fac nimic. El va conchide: „Cauze multiple: dezinteresul administrației, învățători vicioși, aversiunea țăranului contra școlii. Numai cauza adevărată n-o spune nimeni” Pentru Administrație, școala este odioasă, întrucât „învățătorul și școala sunt concurenții postulanților la bugetul comunei; adesea primarul e un om trecut prin pușcărie, notarul de chipul și asemănarea lui, perceptorul un bandit, toți numiți de subprefect și constituiți în comitet de exploatare a comunei rurale. Dispreț pentru biserică, ură pentru țară este semnatura așa-numitei administrații comunale.”⁶ Iată un comentariu care ar sta fără vreo jenă în presa zilelor noastre. Convingerea lui Eminescu era că sărăcia determina țăranul să țină copiii acasă: „Învățământul e obligatoriu, dar această obligativitate e o ironie. A-l obliga pe țăran să-și trimită iarna copilul rău îmbrăcat la școală înseamnă a i-l ucide. Există sate pustie de copii, unde generația viitoare doarme în cimitir; pământurile date de legea din 1864 rămân pustii, casele-

vizuine părăsite, moartea e aliatul promiscuității etnice din orașe, un aliat sigur al Caradalelor și Mihăileștilor pentru stingerea poporului românesc.” În scopul înțelegerii acestei situații, comentatorul aduce o comparație cu Anglia, unde o cincime din populație este analfabetă, dar tocmai aceea ține „Anglia pe umerele ei.”, ca dovadă că și „în statele ipercivilizate mizeria e dușmana școalei elementare.” Într-o asemenea „organizare, unde predomină decorarea trădării și pensionarea negustorilor de vorbă, țăranul nostru rămâne condamnat la ignoranță și la mizerie.”⁷

Școala plină de lacune a timpului sporea primejdia de nefixare a limbii, ceea ce face ca în publicațiile din România să apară multe greșeli gramaticale și lexicale pe care sub titlul *Un profesor de limba română fără a o ști*, publicistul le semnalează, îndemnând la prudență. Citează din publicația *Războiul Weiss*, care ataca *Monitorul oficial* pentru unele dezacorduri, drept care Eminescu în *Timpul* ajunge la concluzia amar-ironică: „*Si tacuisses, philosophus mansisses!*”⁸

Scolile profesionale, o rană deschisă a învățământului românesc de astăzi, erau și ele în atenția publicistului Eminescu. În 1864 s-au înființat mai multe școli profesionale, între care și Școala de Belle-Arte din București, la care s-au înscris 40 de elevi. Pentru că nu era prevăzută în *Legea Instrucțiunii Publice*, în următorii 3 ani ea nu a fost subvenționată. În perspectiva teoriei maioresciene a formelor fără fond, Eminescu sugerează că „Un guvern serios ar face din două lucruri unul: or (sic! n.n.) i-ar da mijloacele necesare, or ar desființa-o cu totul.”⁹ Ca director, Theodor Aman și-a dat demisia, nemaisuportând umiliința ca profesorii să predea voluntar. Promisiunile guvernului liberal nu au fost respectate, ceea ce încarcă ironic tonul comentariului, astfel că „d-I Aman s-a convins că guvernul nu caută să aibă o instituție folositoare, ci numai un titlu frumos, Școala de Belle- Arte, și și-a dat din nou demisiunea ce urmează, de astă dată definitiv. Astfel prosperă instituțiile cele mai neapărate sub guvernul liberal! Astfel se încurajează chiar oamenii cei mai zeloși pentru a servi țara lor.”¹⁰

Preocupat să descrie patologia societății românești pe linie educațională, Eminescu semnalează o adevărată pelagra a învățământului nostru din secolul al XIX-lea, dar nu mai puțin contemporan, plagiatul. Era vorba într-un articol despre plagiatul din discursul lui I. Crăciunescu la inaugurarea Școlii Normale Superioare, secția București, rostit în 18 decembrie 1880, copie perfectă a textului *L'Education dans l'Ecole libre*, rostit de I.M.Guardia, doctor și profesor la L'Ecole Monge din Paris. Cele două texte sunt așezate în pagină în paralel, demonstrându-se fără dubii că sunt identice. Astfel documentat, Eminescu denunță pe acest „ilustru pseudoerudit”, plagiator care „va rămâne celebru în ăst meșteșug.”¹¹ Se propune demiterea conferențiarului pentru a se păstra bunul renume al școlii. Eminescu dovedea și prin această luare de atitudine, că numai o

școală ce respectă legile moralității poate să-și îndeplinească misiunea de instituție menită să perpetueze identitatea națională a românilor.

În publicistica sa, Eminescu a formulat convingeri și învățăminte valabile pentru toate instituțiile publice, dar și pentru căile și demersurile formative necesare oricărui român, din epoca aceea sau din cea prezentă la început de secol al XXI-lea. Găsim multă referiri la școală, educație și la înalta menire de pedagog, de educator autentic: „...misiunea oamenilor ce vor din adâncul lor binele țării e creșterea morală a generațiunii tinere și a generațiunii ce va veni” – scria Eminescu. Este formulată astfel în termeni clari misiunea de perpetuare a conștiinței că identitatea națională este un tezaur care se cere păstrat de la o generație la alta cu toată convingerea și cu multă responsabilitate social-patriotică.

NOTE:

¹ Ideea este preluată de mulți poeți, între care Nichita Stănescu și Dumitru Matcovski, care la 1 ianuarie 2000 publica poezia *Cu limba română*.

² M. Eminescu, „Icoane vechi și icoane nouă”, în *Opere*, X, *Publicistică*, 1 noiembrie 1877 - 15 februarie 1880, *Timpul*, p.18.

³ M.Eminescu, *Opera politică, 1870-1877, Albina...*, Ediție critică întemeiată de Perpessicius, Ediție critică îngrijită de Muzeul Literaturii Române, coord. D. Vatamaniuc, Editura Academiei R.S.R., 1980, p. 92.

⁴ M.Eminescu, „Din Transilvania. De bine de rău”, în *Timpul*, 15 februarie 1880; apud vol. *Ne e silă. Scrieri politice*, Editura Soroc, București, 1991, p.156.

⁵ *Ibidem*, p.157.

⁶ M. Eminescu, „,Românul’ și ,Națiunea’ se plâng...”, în *Timpul*, 13 august 1882, în *Opere*, XIII, *Publicistică*, 1882-1883, 1888-1889, Editura Academiei R.S.R., 1985, pp. 106-107.

⁷ *Ibidem*, p. 167.

⁸ M. Eminescu, „Un profesor de limba română fără a o ști”, în *Timpul*, 10 ianuarie 1882, în *Opere*, XIII, *Publicistică*, 1882-1883, 1888-1889, Editura Academiei R.S.R., 1985, p.30.

⁹ M. Eminescu, „Un exemplu izbitor”, în *Timpul*, 20 aprilie 1882, în *Opere*, XIII, *Publicistică*, 1882-1883, 1888-1889, Editura Academiei R.S.R., 1985, p. 102.

¹⁰ *Ibidem*, p. 103.

¹¹ M.Eminescu, „Școala Normală Superioară. Secția București”, în *Timpul*, din 4 ianuarie 1881, în *Opere*, vol. XII, *Publicistică* 1 ianuarie - 31 decembrie 1881, Editura Academiei R.S.R., p.18.

ALEXANDRA ROCERIC

Sapientia

- Promisiunile nu se pot face pe jumătate.
- Nu avem control asupra imaginației: cum s-o deșteptăm? cum s-o oprim?
- „Talentul” din unele critici seamănă bine cu ura.
- Când știm că există și soluții elegante chiar în situații mizerabile, de ce nu ne prevalăm de ele?
- Dorința de a avea este atât de mare, încât adeseori ne limităm și riscurile mici temându-ne să nu pierdem nici ce n-am avut niciodată!
- Lăudăroșii devin caraghioși pentru că nu au simțul demnității.
- Răbdarea reprezintă și respect.
- Trăim între drepturi și datorii, fie că le proclamăm, sau le uităm (selectiv). Este imperios să înțelegem corelația lor.
- S-ar putea ca încercarea noastră de a reprima îndoielile dictate (corect?) de instinct să însemne o formă de optimism.
- Suntem compuși și din ce gândesc alții despre noi, dar prea des auzim monotonul (sau periculosul?) „nu mă interesează părerea altora”.
- Să trăiești viața așa cum ți-ai dorit-o nu înseamnă să fii scutit de vămile suferinței.
- Or fi și obsesii în care mândria nu joacă nici un rol?
- Pentru „mai târziu” există și pericolul lui „prea târziu”, echivalent cu „niciodată”.
- Când suntem loviți fără scrupule, ar trebui să ne distanțăm prin dispreț și nu să risipim nobilă durere.
- Aproape orice idee poate fi contraargumentată. Unii își fac din asta un sport.

ANGELA BURTEA

Floare albă de cireș

Mă tot sună de câteva zile și mă îndeamnă să merg acasă, spre a prinde în plină floare faimosul cireș care străjuie înaltul casei. E bătrân cireșul, să aibă vreo...30 de ani și vară de vară ne oferă darul său, îmbiindu-ne cu fructele sale negre, dulci-amăru. Nici nu știu ce să-i răspund deocamdată, fiindcă, de regulă, îmi respect promisiunile, iar pentru asta trebuie să fiu foarte atentă. Dezamăgirea lor ar fi cu atât mai mare, cu cât aş promite şi nu m-aş ţine de cuvânt, decât dacă aş lăsa totul pe seama întâmplării. Dar, cum nimic nu este întâmplător, merg la sigur: în curând, voi merge din nou acasă!

„Vino să vezi minunea, e ca o mireasă în rochia-i albă de mătase! îmi şopteşte la telefon cu vocea-i tonică sau stinsă, după cât e soarele de generos sau norul de întunecat. Nici nu ştii ce mireasmă împrăştie... Azi am lăsat uşa de la balcon deschisă. S-a încărcat casa de mirosul cireşului nostru, apoi m-am gândit că n-ar fi rău să deschid şi uşa camerei tale, apoi şi fereastra. Parcă te auzeam strigând: *Primăvară, primăvară, tu aduci mireasma-n țară/ Din Craiova-n Olăneşti, Secuieni sau Bucureşti/ Tu ne prinzi de mijloc iară şi cânti hore până-n vară.*

Îţi mai aduci aminte, nu? Erai pe la ciclul primar şi te învăteai în jurul cireşului, cântând de mama focului, convinsă fiind că cireşul va lega rod mai repede, iar soarele va bate mai cu putere şi fructele se vor înroşi la iuteală. Acum eşti ocupată cu serviciul. Nici nu mai cânti şi nici drum pe-acasă nu-ţi mai faci!

Timpul trece, iar noi nu mai întinerim, doar tu înfloreşti an de an. Te deschizi ca floarea cireşului şi te mai coci puţin.

Asta nu-i rău, dar mireasma florilor de cireş n-o găseşti în fiecare zi. De aceea zic, vino, poate mai prinzi ceva din trena rochiei de mireasă. Să ştii că, deşi l-am curăţat, sunt încă multe crengi aproape de pământ. Parcă te văd cum întindeai mâinile micuţe pentru a prinde o creangă. Când reuşeai, strigai cu toată forţa: *Am plins, am plins cleanga, uite, am adunat cileşe!*” Iar mâinile tale erau roşii ca sângele, fiindcă fructele mici şi coapte zemuiau printre degetele tale. Le strângeai fără milă, apoi îţi încărcai gura cu bobیțele aproape sfărâmate.

Mamă-ta spune că face şi anul ăsta nişte dulceaţă. Îţi plăceau clătitele umplute cu dulceaţă de cireşe amare. Erau preferatele tale. Acum, mai mănânci clătite? Cine ştie? De ceva timp, nici gusturile nu ți le mai știu. De fapt, cine să le prepare? Tu ai treabă multă, serviciul cere sacrificiu; așa spun toți, cei tineri. Tânără ești și tu, dar floarea cireşului se

trece și odată cu ea ne trecem și noi. La tine e altfel. Tu prinzi putere în fiecare zi, iar bujorii din obrajii tăi sunt departe de noi! Oare cine se bucură acum de ei?

Știi, ne-ar plăcea să vii, cât nu se trece floarea cireșului. E alb tot și râde spre razele soarelui, bucurându-se, ca atunci când tu te cățării tocmai în vârful lui și te ascundeai printre crengi ca să nu te vedem. După lungi căutări, auzeam ecoul strigătului tău: *Cine mă caută, mă găsește! Cine mă caută, mă găsește!...* Și râsul tău răzbătea ca un clopoțel vioi și fără griji. Acum, se pare, că te-au năpădit și grijile, și gândurile. Adevărat! Timpul tinerilor se măsoară altfel decât al vârstnicilor. Parcă eu îmi mai pot măsura pașii cu pașii tăi? Nici nu mai pot să ajung în fiecare zi prin văile din spatele livezii, așa cum o făceam odinioară. Îți mai amintești? Urcam și coboram, de parcă nici nu atingeam pământul! Tu o luai adesea înainte, fiindcă mai mult alergai, asemenea mieilor scăpați din țarc ori dezlipiți de lângă mama lor.

Te opreai în dreptul vreunul copac și te apucau de creangile lui, legănându-te în voie. Mă opream și eu din mers și-ți urmăream cu duioșie legănarea copilărească... și cât mă bucuram!

Acum, ai schimbat totul pe-o viață scumpă de oraș și fugi din când în când la munte cu prietenii, iar floarea noastră de cireș te tot așteaptă. Și de nu vei veni nici săptămâna asta, poate o vei face în săptămâna coacerii. Cireșele tale preferate, nici ele nu așteaptă prea mult. Doar știi, culegem ce culegem, apoi rămân hrana preferată a graurilor. I-auzi, mamă-ta îmi șoptește că va face, totuși, și anul acesta câteva borcane de dulceață! Să fie acolo, nu se știe!

Stai, stai că nu te mai aud, maică-ta mă bruiază, tot repetă întruna: *Să fii sănătoasă, floare albă de cireș!* Iar eu îți spun: *Nicăieri nu-i ca acasă! Nici ușa, nici pragul, nici patul, nici pâinea, nici măcar razele soarelui nu încălzesc ca acasă!"*

Plimbare lunară

*L-au văzut ca pe un inventator nebun
ca un curcubeu blocat pe o pânză*

*s-au arătat ploile
ploile s-au dus*

*Îngâna absent o romanță
în timp ce pășea agale de-a lung de canal*

*s-a arătat neaua
neaua s-a dus*

*au dispărut încălțările în aer subțire
nisipul i-a imprimat pe moment*

*s-au arătat furtunile
furtunile s-au dus*

*invenția lui a zburat din pânza aceea,
înalt, în albastrul etern*

*s-a arătat soarele
soarele s-a dus*

Secrete

*Ne ascundem în casă
grădina e pustie
Furtuna șuieră
grindina biciuie atomii
Păsări murate în smochinul
albastru se transformă*

*Ne ascundem în casă
grădina e pustie
Un labirint de ramuri
nod de vis sălbatic
în întuneric adânc
tufiș de iasomie*

*Ne ascundem în casă
grădina e pustie
Revoltă de vântoase
tobe în aer
epuizate-n gâtlej
se întoarce vicleană lumina*

*Ne ascundem în casă
grădina e pustie*

Tapet cu papagali

*iatacu-i între pereți cu tapet
imprimat cu papagali de pe timpuri
cu tomuri legate în piele de bivol
citește moșăind în fotoliul cu vise
îmbrăcat la costum, spațiul lui
din stejar un antic birou cu sertar
ochi glazurați pe candelabrul spart de Murano
unde ce-a mai rămas din sufletul mamei
se balansează-n revoltă la texte lunare
cu gânduri aruncate grămadă-n dulapuri
cu zacuscă și dulcețuri burlești
de-a v-ați ascunselea în mintea albastră
căptușită cu straturi de amintiri la borcan
fantome din timpuri încuiate etanș
piruete, clovni, vânzători de himere
balon spart și alte copturi de ales*

Trecere

*Absolutul se face iarnă
Corbii-și fac cuiburi în
pomul vieții plantat de
mama și de tata în ograda
din spatele blocului de
utilitate comunistă
redușă la maidan de
aruncat gunoaie
E un soare cu dinți,
s-a petrecut recolta
Suntem înnecați
într-un internet solar
sau poate lunar
<cum mai e cu astronomia>
comunicăm utilitar, sterp
Ne spălăm ego-ul
online cu necunoscuți
fără sens, fără emoții
sentimentele sunt
acum noțiuni abstracte
de enciclopedie*

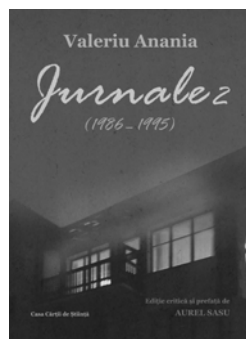
O plimbare prin câmpuri

*Ape nebune
copii ai furtunii de noaptea trecută
sufocă haturile.
simt
țărna
cum tremură,
cum se pliază
cum se aruncă
se zbate
cum încearcă să scape.
Azi
nicio lucrare la câmp
până când apele mor.*

AUREL SASU

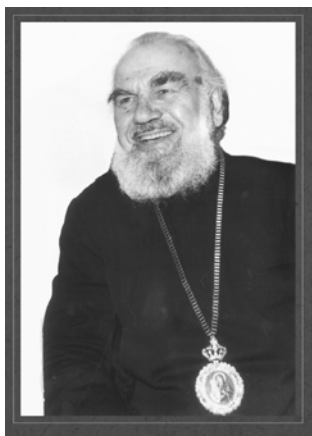
Jurnalul libertății interioare*

În 1982, Valeriu Anania se retrage în singurătatea de la Văratec, unde fostul Episcop militar, Partenie Ciopron, îi oferise, cu ceva timp în urmă, un apartament de două camere pe costișa dealului, tocmai la marginea pădurii. Gândul așezării scriitorului într-o mănăstire era mult mai vechi (încercase, fără să se poată hotărî, la Cheia, Căldărușani, Cernica și Agapia). În final, îndrăgostit de geografia Văratecului, își fixează aici, pentru un deceniu, domiciliul, împărțind, academic, sihăstria cu mari doamne ale literaturii române, obișnuite ale locului (Valeria și Profira Sadoveanu, Ștefana Velisar Teodoreanu, Zoe Dumitrescu-Bușulenga și Cornelia Pillat), într-un inedit cenaclu intim de lecturi, comentarii și audiții muzicale. A fost perioada cea mai fertilă din biografia autorului, după anii mulți dedicați administrației la Arhiepiscopia Misionară Ortodoxă Română din America și Canada (1965–1976). În casa cu iederă, din afara incintei mănăstirii, a fost scrisă piesa *Greul pământului* (1982), evocările din *Rotonda plopilor aprinși* (1983), majoritatea poeziilor din ciclul *Anamneze* (1984), povestirile din *Amintirile peregrinului apter* (1990) și marea teologie iconografică din *Cerurile Oltului* (1990). Tot la Văratec va fi organizat atelierul biblic, în 1990, mutat, în 1993, la Cluj, apoi în reședința de la Nicula, ultima „așezare sufletească” a Mitropolitului. După pensionare (1982), nu mai participă la „viața de vârf a Bisericii”; se dedică muncii de unul singur, izolat, în noul peisaj, ca „într-o cetate cu ferestrele spre cer” (*Memorii*, 2008, p. 689). În parte, schimnicia este o formă de protest. În 1986, tocmai se împliniseră zece ani de când „Sinodul tâlhăresc” i-a împiedicat întoarcerea la sediul din Detroit, al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române. Marele nedreptățit va folosi scrisul, ca experiență compensatorie, până în 2001. Anul apariției, în ediție jubiliară, a Bibliei este și momentul unei decizii neașteptate: scriitorul renunță la literatură, considerând că tot ce-a izvodit până atunci n-a fost „decât un exercițiu de o viață pe limba română” (*Memorii*, 2008, p. 656), pentru marea izbândă a traducerii Sfintei Scripturi.

* Prefață la volumul *Jurnale II (1986-1995)*, de Valeriu Anania, apărut la Editura Casa Cărții de Știință din Cluj (2018), în ediție critică de Aurel Sasu.

Evenimentele din 1989 îl surprind la București, în garsoniera din Brezoianu. Se strecoară printre gloanțe, era în 24 decembrie, ajunge la Gara de Nord, ia trenul spre Piatra-Neamț, de unde-l continuă, cu mașina, spre Văratec. Începuseră Sărbătorile de iarnă. În 2 ianuarie, se întoarce în capitală. Devenise deja publică „formula Anania”: la Mitropolia din Iași, la Patriarhie, la Arhiepiscopia din America. Este perioada marilor crize: a Sinodului, a Patriarhiei, a sutanelor în roșu și, evident, a tinerei democrații însângerate. Scriitorul revine spectaculos în arena publică, impunând prin inteligență, prestigiu moral și cultura marilor idei. A fost directorul de conștiință al unei generații care se confrunta, pentru întâia oară, cu drama dezrobirii sale: recriminarea și spiritul de vendetă v. diplomația dialogului. Activitatea „Grupului de Reflecție pentru Înnoirea Bisericii” (1990–1992) i se datorează în totalitate (inclusiv comunicatele apărute în presă). N-a fost scutit de injurii grosolane și de amenințări cu moartea (în *Jurnale*, informația, cu acest subiect, se dă pe zile și ore, inclusiv suspiciunea unei încercări de lichidare fizică!). Nimeni și nimic n-a putut tulbura, totuși, lumina odihnei din „Văratecul de sus”. În 1992, ales doar membru de onoare al Academiei Române, pune sub semnul întrebării „ierarhia consacrărilor academice” și recuză titlul („un premiu de consolare pe care demnitatea mă obligă să nu-l accept”), printr-o scrisoare deschisă publicată, simultan, în două periodice bucureștene (în 2010, aceeași Academie îi „restituie” scriitorului vechea demnitate într-o ceremonie hilară, cu două luni înaintea de moarte!).

Valeriu Anania avea un nume, o operă și mai ales un impresionant statut intelectual! Părea că nimeni nu-l mai poate clinti din universul singurătății lui fericite (în 1992, terminase de lucrat textul Noului Testament: „Slavă lui Dumnezeu!”; ediția de probă apare în 1993). Și, totuși, începea, vorba lui, să bată un vânt dinspre Ardeal. Revenea în actualitate „formula Anania” pentru scaunul vlădicesc din Cluj. Refuză politicos propunerea și „lasă totul pe seama lui Dumnezeu (*Memorii*, 2008, p. 691). A trebuit să i se comunice decizia Patriarhului Teoctist („vă vom alege oricum”), să înțeleagă importanța legământului pentru Biserică și neam. Se supune, prin urmare, rechemării sub drapel. Instalarea are loc în 7 februarie 1993 (8 februarie este prima zi de oficiu). De la această dată, timpul va fi împărțit inegal între numeroasele obligații administrative (ore de birou, audiențe, consilii eparhiale, permanente, consfătuiri, întâlniri oficiale și servituți protocolare), serviciul liturgic și osteneala traducerii

Vechiului Testament (noul program, din martie 1993: 4,30–9,30 Atelier biblic; 9,30–10 Micul dejun; 10–14 Lucru birou). În ciuda vârstei, a continuat să meargă în pas cu marile proiecte, restituind Clujului, prin ascendența prezenței sale, conștiința de mare metropolă spirituală, iar Bisericii demnitatea compromisă samavolnic, o jumătate de secol, prin teroare și șantaj. A fost un creator de istorie într-o vreme când, pentru mulți contemporani ai săi, tranzația cu imediatul istoric devenise ideal de false disperări profetice și deprindere de periferie spirituală. Vocația argheziană a singurătății sale a fost un titlu de noblete, și regretul sihăstriei, deznădejdea unei religiozități de omenesc înălțat la cer.

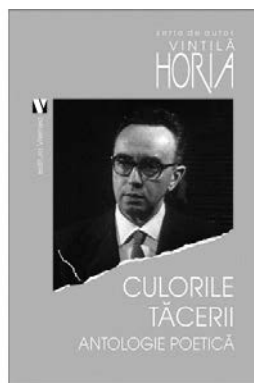
Cu volumul II din *Jurnale* (1986–1995) au fost transcrise ultimele carnete manuscrise din Arhiva de la Nicula. Vor mai fi fost și altele, pierdute, probabil, înstrăinate ori sustrase, greu de spus! Așa cum greu de acceptat este și ideea întreruperii subite a însemnărilor zilnice după trei decenii de practică neîntreruptă (câteva mari evenimente, care au marcat istoria Arhiepiscopiei, după 1995, îndreptăteau același exercițiu al scrisului cotidian!).

Povestea lui *Hrisant*, amintită în 9 ianuarie 1986, este istorisirea publicată sub titlul: *Hrisant și neliniștea trupului său*, în *Amintirile pelerinului apter* (Polirom, Iași, 2009, pp. 177–210; textul lipsește din seria „Opere literare” a Editurii Limes).

Un volum al lui Ernest Bernea este citat (12 iunie 1986) abreviat: *Cadre ale gândirii...* Titlul complet este: *Cadre ale gândirii populare românești: contribuții la reprezentarea spațiului, timpului și cauzalității* (Cartea Românească, București, 1985).

Siglele pentru *Cărțile Sfintei Scripturi* (Vechiul și Noul Testament) sunt cele din *Îndreptarul* ediției jubiliare a Bibliei (2001). *Notele* din finalul volumului I, cu completări, au fost reproduse și în acest volum, în continuitatea, până în 1990, a unor deprinderi și mentalități totalitare.

Am marcat lecțiunile incerte prin semnul întrebării între paranteze (?). Când același semn a aparținut autorului, am adăugat o mențiune (?; în text – n.n.).

DAN ÂNGHELESCU

Vintilă Horia: Poetul și Poezia sa

„Atunci a venit poesia
 Și-a deschis fără zgomot
 Ușile și ferestrele lumii
 Făcând din mine măsura
 Tuturor lucrurilor.”
Vintilă Horia

Percepția publică asupra lui Vintilă Horia (singurul romancier român încununat cu premiul Goncourt, tradus în peste 40 de limbi, eseist, poet și, dincolo de toate acestea, un autentic savant – de cel puțin aceeași anvergură cu Mircea Eliade) înregistrează în ultima vreme schimbări notabile. Sunt tot mai numeroase – și diversificate ca formă – manifestările prin care imaginea acestei mari personalități literare a exilului românesc revine în vizibilitatea publică. Se pot aminti, între acestea, colocviile ample dedicate *Centenarului Vintilă Horia* (decembrie 2015, la Craiova și Alba Iulia, urmate imediat de cel de la Universitatea Alcalá de Henares, Spania), apoi congresul *Exipora*, 2017 de la Mediaș, seria de autor „Vintilă Horia”, lansată de doamna Silvia Colfescu la editura Vreamea, apariția unui număr tot mai mare de articole, studii, lucrări de licență ori teze de doctorat. Dar profilul acestui mare scriitor a început să capete pregnanță și o strălucire aparte nu numai grație notorietății eclatante a premiului Goncourt și nici datorită nedreptei, mincinoasei și mizerabilei cabale ce i s-a instrumentat de către guvernul stalinist, antiromânesc de la București, cât prin înalta valoare literară și spiritual-românească a scrisului său, evidentă (și) în cărțile (inedite) editate recent: *Memoriile unui fost săgetător*, *Jurnalul de sfârșit de ciclu* și *Jurnalul torinez*, precum și magistralul și eruditul eseu *La Croix (Crucea)*, probabil unul dintre cele mai importante manuscrise ale eseisticii exilului românesc, recuperat și publicat pentru prima oară în România de Cristian Bădiliță.

De curând, ampla – și deosebit de promițătoarea – serie de autor *Vintilă Horia* de la editura Vreamea s-a îmbogățit cu încă o nouă și valoroasă apariție, antologia poetică *Culorile tăcerii*, ediție îngrijită, cu un cuvânt înainte, intitulat sugestiv „Coincidentia oppositorum”, aparținând Mihaelei Albu. Profesor universitar cu o carieră de excepție (cu ea a fost redeschisă catedra „Nicolae Iorga” la Universitatea Columbia din New York în 1999), Mihaela Albu a devenit, pe parcursul ultimilor ani, una dintre personalitățile de prim-rang între cercetătorii care s-au dedicat

studierii literaturii și revuisticii exilului românesc, publicând numeroase lucrări de mare acuratețe și rigoare științifică.

Antologia de față adună între coperti cele șase volume de poezie publicate de Vintilă Horia de-a lungul întregii sale vieți, trei în țară (*Procesiuni* - 1936, *Cetatea cu duhuri* - 1939, *Cartea omului singur* - 1941) și alte trei în exil (*A murit un sfânt* - 1952, *Jurnal de copilărie* - 1958 și *Viitor petrecut* - 1976). O valoare aparte, din perspectiva istoricului literar, o capătă volumul și prin faptul că Mihaela Albu, introducându-ne în *peisagistica specială* a alcătuirilor lirice datorate acestui poet, ne-a oferit totodată și anumite poziționări ale acestuia: fie față de propriile creații dintr-o anume perioadă (v. fragmentul intitulat *Postfață la un deceniu personal*), fie reflecții asupra rosturilor poeziei în actualitatea timpului său. Așa se face că în anexe au fost incluse textele unui *Cuvânt înainte* scris de Vintilă Horia la *Antologia poezilor români în exil* (Colecția „Meșterul Manole”, Buenos Aires, 1950), precum și o *Introducere la Poesia românească nouă* ca deschidere la *antologia* editată de poet în Colecția „Meșterul Manole”.¹ Sunt adaosuri destinate să pună în lumină luciditatea, rigoarea, spiritul polemic și profunzimea cu care analistul Vintilă Horia tratează fenomenul poetic. Astfel, în literatura română, el consideră că numai odată cu Blaga și Barbu s-a reluat *tradiția eminesciană* a poeziei înțeleasă *ca instrument de cunoaștere*. Întemeierile pe un asemenea principiu pot da contur și sensului contrar: cel al *non-poeziei*. Prin el se ilustrează *realitatea(?) poeziei* din Rusia și România post-belică, comentatorul accentuând că aceasta din urmă, în acel moment, „nu mai servește pentru a cunoaște, deci pentru a permite o normală evoluție a spiritului către un adevăr/.../ ci pentru a opri pe loc, pentru a îngheța faustic o perioadă pe care o anumită grupare politică o confundă cu infinitul, o consideră definitivă.”

Dar, într-un plan mai general, *poezia ca instrument de cunoaștere* devine un *argumentum ad verecundiam* ilustrativ pentru *unitatea întregii opere horiene*, subliniind *completitudinea* acestei unități. Indiferent de forma adoptată de Vintilă Horia, pasiunea și vocația pentru *Cunoaștere* impregnează totalitatea exprimărilor lui. Dar, trebuie să subliniem, este vorba despre o *Cunoaștere* ce se interoghează pe sine asupra propriilor ei deveniri. Și în poemele lui vom remarca subtilele sale procese de autorefecție, analize ce se transformă în veritabile arheologii ale diferitelor etape parcurse către înțelegere.

Desigur, afirmația lui Mikel Dufrenne este adevărată: *poezia e o cunoaștere care nu dă nicio putere*. Și totuși, *inefabila pradă* a poemelor lui Vintilă Horia rămâne într-un *de-ne-atins* – ca aerul și lumina – ori într-un *de-ne-povestit*, cum numai în muzică se poate întâlni. Iar poemele lui, ca și unele eseuri (un exemplu e *Crucea*) au inocența celor care nu explică, pentru care viața este totodată un mister și o claritate totală. Specificitatea poeziei sale constă în faptul că ea „nu este o manieră de a

cânta, ci o manieră specială de a gândi”, devenind un *a priori* în sensul pe care i-l acordă Mikel Dufrenne ca „inteligibilitate imediată a empiricului, o inteligibilitate trăită, dar nu în praxis – ca atare, ci în percepție” o incontestabilă „glorie a apariției sensibile”.²

Îi dăm dreptate abatelui Brémond cel care spunea că, atunci când în experiența poetică apare inspirația, poezii intră în proximitatea acelei dimensiuni privilegiate (despre care vorbesc teologii) și care îi transformă în mistici. Ca și la Horia Stamatu, celălalt mare poet al exilului, poemele din *Culorile tăcerii* ascund în ele marea presimțire a transcendenței așa cum o gândise Rudolf Otto ca un *cu totul altul absolut* (*das ganz Andere*): „Trece lopătând greu/ Stolul ales/ Către miazăziua lui Dumnezeu/ Unde din rădăcini nu se mișcă nicio arătare./ Cum satul, cu biserică, cu pâine, cu sare,/ Îngenunche în înserare./ Cum cina, semnul crucii, apa’n fântână/ N’au nici gust nici rostire’n română./ .../ E bine cum a fost să ne fie./ Laudă omului pentru limba din vie./ Pentru aproape, departe, laudă Ție” (*În vie, în vol. Viitor petrecut*).

Dar – pornind de aici – este evident că Vintilă Horia scrie sub fascinația proto-istoriilor *Poeticului*, acolo unde acesta era supus acelei stări cu totul speciale care e *rugăciunea*. Iar mărturia este limpede: „Am învățat să mă rog pretutindeni./ Pe stradă, în scris, în somn./ Unde o cât de mărunță ieșire / Pare a duce spre tine./ În zgomot, în tăcere, în aducere-aminte” (*Exegeză, în vol. Viitor petrecut*). Dimensiunea privilegiată pe care o amintea abatele Brémond se ghicește în imediata proximitate a rostirii. În ce altceva am putea gândi originea poeziei dacă nu în rugăciune, ca un *itinerarium mentis* în *Deum*, ca ascensiune către misterul hipernoetic din *supraesența Ființei*?

Dar să ne oprim puțin și asupra titlului antologiei, deosebit de inspirată și semnificativă alegere a Mihaelei Albu: *Culorile tăcerii*. Poemul cu acest titlu apare în ciclul al III-lea, *Austral* din volumul *A murit un sfânt*. Privitor la respectiva sintagmă, autorul ne spune: „Culorile tăcerii ies în calea/ Păstorilor de singurătăți”. Ceva mai departe, *Culorile* sunt *văzute* (!) „ca un semn de viață al morții înconjurătoare”. Era perioada de după război. Se dorea oare poetul, când a scris aceste cuvinte, un *pictor* al marilor tăceri așternute atunci peste lume? Undeva, în paginile *Poeticului* său, întâlnim și la Mikel Dufrenne o sintagmă apropiată: *vocile tăcerii*. Ambele situații sugerează că lumea nu răspunde interogațiilor ce i s-au adresat. Tocmai de aceea poezia e aducere a lumii în limbaj, atenuare a alterității ei, ridicare în inteligibil a *tot ceea ce* (cum spunea Heidegger) *îl întâmpină* (*begegnet*) pe om și *răspuns* adecvat la toate *aceste întâmpinări* (*dem Begegnenden entgegen*). Se explică astfel și forța aceluia tip de energie cu care este ea *încărcată*. Ca și strania ei capacitate de a se situa mereu sub semnul a ceea ce S. Kierkegaard numea *aedificatio*, tinzând, prin urmare, să construiască, să determine în orizontul ființei noastre realizarea unui raport spiritual decisiv.

Poemele lui Vintilă Horia devin, pentru cine le citește cu atenție, jurnalul unui om preocupat să se mărturisească în experiențele și descoperirile spirituale. Sunt, în totalitatea lor, un jurnal al iubirii: iubire față de lume, față de Dumnezeu: „Ce e viu și nou în astre/ Este Nazaret și număr./ Pitagoric prins pe’un umăr/ Marca rosturilor noastre./ Ce e vechi din bazaltine/ Întunecuri purcede./ Revoluții patrupede/ Pentru spaime bizantine./ Grotă sau bordei de paie /Locu-i pretutindenesc, Înghețări în jur domnesc / Concentrate pe văpaie” (*Locul cu Iisus*, în vol. *Viitor petrecut*).

Nimic livresc, ci numai trimiteri pasionale către luminile credinței, ale culturii, filosofiei, ale muzicii, ale cunoașterii sau științei. Iată un sonet intitulat *Teleologie*: „Cu nume adâncit în inițiale, Ondulatoriu v, din Planck cetire,/ Corpuscularul b în devenire/ Pulsând în spațiu rupei în semnale, /.../ Păienjenești cu noimă osebită /Mă leg să intru în vârtejul criptic /Și deci, fidel ieșirii din ispită./Nici devenind, nici înghețat în quantic./ Împreunat cunoașterii, rodită/ Idee-mi fac de crez apocaliptc.” Într-un alt poem întâlnim o foarte semnificativă dedicație, *Omagiu lui Jung*: „Jocul cu umbra, jocul / pe loc, joc singur,/ sărind din timp,/ lunecând în setoase/străfunduri, jocul/ cu umbra ascunsă./Joc fără legi, pustiu / de povețe, jocul cu umbra/ nu e nimic. Tot este./ Pasul îl pui pe o piatră/ mâna pe scut, scânteie/ arătătoare de adânc / îți culege mirarea./ Pentru orbi spaimă mare/ prilej de aleasă pierzanie./ Pentru văzători” (*Viitor petrecut*).

Vibrație aparte a sensibilității sale, asemenea prezenței lui Jung ori a lui Planck într-un sonet, îi vom mai descoperi în antologie pe Nietzsche, Kierkegaard, Rilke, Hölderlin, Blaga, Bach, Wagner, Reger. Îi vom regăsi și în memorii și în erudita sa eseistică, precum și în romane unde apar Platon, El Greco, Juan della Cruz, toate emanând – filosofic vorbind – o orientare specific *existențială*. A fost curentul ce a dominat și a impus în Europa ideea cunoașterii ființei umane, acuzând metafizica tradițională de *uitarea ființei* (*Seinsvergessenheit*). Gândirea europeană se radicaliza și, prin exigențele impuse de către un Nietzsche sau Dilthey, aducea în centrul atenției *umanul*. Vintilă Horia, el însuși un *Cavaler al resemnării*, trăise experiența haosului, a dezordinii și prăbușirilor – și, ca poet – avea să pledeze pentru o *nouă naștere spirituală și morală a individului, pentru auto-iluminarea și transcenderea prin care omul să se poată elibera de sub dominația temporalității*. Acestea erau principiile pe care se întemeia așa numita *Existenzphilosophie* prin Kierkegaard, Karl Jaspers, Martin Heidegger sau Gabriel Marcel.

Atașamentul față de această filosofie se mărturisește explicit și în poeme. Iată-l pe cel intitulat *Langelinie* și subtitrat *Comentariu la „Jurnalul unui seducător”*, scriere datorată lui Sören Aabye Kierkegaard. În text apare și numele celei care tulburase, îndurerându-l, sufletul marelui filosof, Regine Olsen: „...Regine Olsen, ai iubit/ Nu trup uitat, ci gând cioplit./ Die Existenzphilosophie / Peste a avea ți-a scris a fi./ Și în orașul scufundat/ În aprioric ca’ntr’un pat/ Tu n’ai avut nici cum nici când./Te-a

mulțumit cioplitul gând/ De-un împărat peste cuvânt/ Pe Langelinie rostit/
Cuvânt pe tine răstignit./ Aestetischrührend cât ai fost/ Ți-ai împlinit
întregul rost./ Moralestuffen te-au desprins/ De urcătorul aspru ins./ Iar
theologisch când a stat/ În carne iar te-a înturnat./ Întoarsă-n moarte sau în
nord/ Te-ai prins cu Søren Kierkegaard/ Post scriptum la un alt a fi /
Realitet Categorie.”

Cunoașterea, evident, ține de tragic. Vintilă Horia nu numai că a înțeles, dar și-a și asumat dimensiunea tragică a unui asemenea destin. A și spus-o într-un cunoscut interviu. Evident „tragicul”, așa cum o afirma și existențialistul Heidegger, „este de aflat acolo unde domină spiritul, într-atât de mult încât tragedia supremă se petrece pe tărâmul cunoașterii și în sfera celui care cunoaște”.³

Poeemele cuprinse în această antologie sunt gândite și ele, ca și eseistica sau romanele, sub semnul tragic al cunoașterii, fiind, în esență deschideri către o nouă filosofie, o nouă estetică și, inevitabil, o nouă etică. În numele acesteia din urmă Vintilă Horia se adresează contemporaneității reluând la fel de tragica interogație a lui Hölderlin: „La ce bun poeți pentru vremi de cădere/ Când din steaguri cad putrede culorile nfrângerii?/ La ce bun poeții când îngeri/ Se nfrățesc cu lilieci în turnuri/ Pe care zeii le-au pierdut din vedere?/ Când nemurirea capătă nume,/ Când lângă altare Cuvântul/ Se face cântec de lume” (*La ce bun poeți*).

Atunci când vine vorba despre rosturile poeziei, ideea de scop poate deveni paralizantă. Și totuși... Într-o scrisoare către Virgil Ierunca din aprilie 1968, publicată în jurnalul său, N. Steinhardt spunea că: „...printre meschinării, jalnice întâmplări, slutenii, ghinioane, hidoșenii, erori, absurdități, răutăți bine înfipite (...) există și orbite ale limpezimii, simplității și bucuriei, care ne ocrotesc, ne păzesc și ne povățuiesc – aiodoma îngerilor din rugăciune”.⁴

Venind dintr-o nevoie de expansiune către un altfel de timp și către alte *virtual-posibile* orizonturi de înțelegere a lumii, *Cartea* pe care Mihaela Albu și editura Vremea ne-au dăruit-o la început de an se înscrie pe o asemenea *orbită a limpezimilor și elevației*. Devine însă deosebit de importantă și prin aceea că în idealitatea ei imaginea poetului se completește cu aceea a unui gânditor care *privește fenomenul poeziei din însuși interiorul acestuia*. Iar citatele pe care le-am oferit aici confirmă, pe deplin, rafinamentul, subtilitatea, dar și rigoarea de analiză transdisciplinară a savantului Vintilă Horia, vizibilă și într-un magistral opus (încă netradus în limba română) *Introducción a la literatura del siglo XX*: „...la literatura /.../ es una técnica de conocimiento – igual que la física, la biología, la astronomía, la psicología /.../que podremos estudiar /.../como contemporáneas de la física cuántica y del principio de indeterminación.”⁵

Într-o altă, mai imediată, ordine de idei, poemele din *Culorile tăcerii* vin tocmai într-o vreme în care tulburările indigenței, puținătatea și mizeria spirituală, *timpul sărac* al gândurilor despre care, cândva ne vorbise Hölderlin, persistă în fiecare din noi și în cei din jur.

NOTE:

¹ *Publicaciones de la Asociación Hispano-Rumana*, Salamanca, 1956.

² v. *Poeticul*, ed. Univers, 1971, București, p.7.

³ v. *Despre eterna reîntoarcere a aceluiași*, 2014, București, Humanitas, p. 50.

⁴ *Trecut-au anii*, Humanitas, 2000.

⁵ Universidad Gabriela Mistral, Santiago de Chile, 1989, p. 14.

ANTON SOARE

Pe urmele lui Radu Stanca: un moment exemplar în istoriografia literară românească.

Doamna Anca Sîrghie face parte dintre universitarii și cercetătorii cărora soarta le-a permis să-și consacre întreaga carieră unui singur subiect-pivot, pasionant și practic inepuizabil. Nu eludăm, citindu-i CV-ul, cercetarea și a altor scriitori, mai ales că în anul 2016 a fost recompensată pentru cartea sa *Lucian Blaga și ultima lui muză* cu Premiul Uniunii Scriitorilor din România, la filiala Sibiu. Dar, acest fapt nu umbrește adevărul că de zeci de ani, mai exact din 1975, când Domnia sa a început să lucreze la o teză de doctorat intitulată *Radu Stanca – Studiu monografic*, ale cărei roade au fost publicate în volumul *Radu Stanca și obsesia Thaliei. Ipostazele omului de teatru*, apărut la Editura și Casa de presă Tribuna din Sibiu în 1996, Anca Sîrghie sapă cu răbdare și îndârjire, cu sânge, dacă îmi permiteți acest joc de cuvinte onomastic, în aceeași mină de aur ale cărei bogății a avut intuiția să le ghicească de la bun început. Au urmat, în 2012, volumul *Dăltuiiri* (330 pp.), o culegere de texte inedite ale lui Radu Stanca, și trei ani mai târziu *Radu Stanca. Profil spiritual* (720 pp.), prefătat de Eugen Simion, ce trebuie considerate ca un preludiv, aș

zice imperios, al unei ediții a operelor sale complete, realizate ca îngrijitor de ediție alături de profesorul Marin Diaconu.

Vedem, dacă și numai după aceste titluri, că Dna Anca Sîrghie și-a consacrat toate energiile și talentele de cercetător de care dispunea, aproape în întregime unei întreprinderi de proporții uriașe: restituirea și difuzarea momentului cultural pe care îl reprezintă pentru români, în istoria anilor 1940-60, personalitatea ameiților de plurivalentă și de fertilă a lui Radu Stanca, o personalitate pe care mai multe condiții politice și biografice au împiedicat-o să-și fructifice pe deplin nenumăratele haruri și să se facă cunoscut țării lui, așa cum ar fi trebuit de la bun început. Este vorba despre un poet baladist neîntrecut în literatura română, de un dramaturg de mare valoare, dar aproape uitat, de un teatrolog cu viziune reformatoare, de un eseist rafinat și nu mai puțin de un actor și regizor ingenios, după cum Radu Stanca este prezentat în ultimul volum al Dnei Sîrghie, pe care vom avea plăcerea să-l consemnăm, *Radu Stanca. Evocări și interpretări în evantai*, apărut anul trecut la Sibiu, în Editura Techno-Media.

Nu mai este vorba de astădată de un studiu monografic sau critic datorat unui singur autor, ca în volumele precedente, chiar dacă autorul este plenar implicat, ci de o culegere măiastră de mărturii, de comentarii și de convorbiri venite din toate orizonturile scenei culturale pe care a evoluat Radu Stanca. Nu mai puțin de 55 texte, dintre care 27 sunt semnate chiar de editoare sau sunt interviuri edificatoare ale dănei cu persoanele unor evocări, texte distribuite cu înțelepciune în cinci capitole, își întrețes culorile vii și călduroase într-un imens gherghef dedicat cu multă recunoștință și discernământ profesorului, prietenului, camaradului sau mentorului care le-a inspirat. Rare sunt volumele care întrunesc un număr așa de mare de contribuții atât de variate și prin subiectul și prin tonalitatea lor particulară, consacrate unei singure personalități, ale cărei fațete, ele însele neașteptat de numeroase, impuneau, ca să zic așa, o asemenea îmbulzeală.

Ar fi inutil și chiar injust să spicuiesc acum printre giuvaierile adunate în acest sipet; fiecare din ele își merită în modul lui particular atenția noastră specială, în așa măsură încât aș recomanda interesaiilor o lectură nelineară, cu deschiderea cărții la întâmplare, pentru a savura în ea însăși tonalitatea fiecărei contribuții astfel descoperite, pentru a reveni apoi, într-un alt moment potrivit unei astfel de activități, la altă descoperire, într-un alt loc desemnat de sorți. Nu vă temeți, o astfel de lectură nu riscă să ducă la o recepție de ansamblu dezordonată a volumului: lineamentul riguros și elegant după care aceasta se organizează ne va apărea din ce în ce mai mult, pe măsură ce avansăm în spicuirile noastre, și sinteza se va face de la sine. Fără deci, să aleg eu însumi în locul dumneavoastră, aș vrea numai să menționez, cu voința de a ilustra diversitatea cu totul deosebită a acestui volum, doar două intervenții, prima datorată Doamnei Dorina Stanca, soția personajului principal, ea însăși actriță de mare valoare, și a doua domnului Horia Stanca, fratele lui. Ambele contribuții introduc o notă binevenită de lirism familial în

corul foștilor elevi și colaboratori însuflețiți de considerații cu precădere profesionale. Este greu să nu te lași cuprins de o puternică emoție citind rândurile în care Dna Silvia Popescu evoca dragostea temeinică și profundă care i-a legat pe cei doi soți. Evocarea culminează în mod natural cu frânturi din lirica stanciană, unde Doti mărturisește prin cuvintele poetului: „Străinule intrat aici hoștește!/ Hoinarule căzut în mreaja mea, / Ia-mi palma desfăcută și citește/ Nu soarta mea e-n ea, ci soarta ta.” Ca și cum poetul ar răspunde chiar acestui catren, un dialog de mare poezie se leagă între cei doi soți: „Când dormi ești mai frumoasă decât trează,/ Deci lasă-te, iubita mea-ntre perne!/ Eu te veghez din jilțul cu spătează/ Căci mâine vreau să văd cum prima rază/ Îți bea din sân minutele eterne.” Nu putem mai bine înțelege harul pe care Radu Stanca a știut să-l răspândească printre toate cercurile în care a evoluat decât lăsându-ne vrăjiți de minunea acestui cuplu nedespărțit până dincolo de moarte.

Țin să subliniez că această notă lirică, tulburătoare tocmai prin variația discretă pe care o introduce, este reluată, cu un efect orchestral deosebit de inspirat, în partea a cincea a volumului, intitulată poate puțin prea sever, *Anexe*. Sau poate prea lucid, dacă prin „anexe” înțelegem tot ce un mare artist a putut lăsa pe lume în urma lui, în urma unei vieți prea crunt drămuie de soartă. Nu m-am putut împiedica citind acest epilog, atât de bine pregătit de restul volumului, să îmi amintesc de Bela Bartok, compozitorul genial al cărui avânt creator a fost întrerupt de o moarte timpurie, și care se pare că ar fi zis, puțin înainte de a se stinge, la o vârstă de altfel mult mai înaintată (64 de ani, în 1945): „Nu îmi pare rău că mă duc, ci numai că mă duc cu valizele pline”. Radu Stanca și-a zis probabil de mai multe ori același lucru, dar valizele lui au rămas aici, printre noi, și este o datorie a noastră primordială să distingem cât de cât, scotocind prin ele, viitorul creator care nu a putut să fie pe deplin realizat. Sper de aceea din toată inima ca exemplul de netăgăduită perseverență și îndârjire pe care Dna Anca Sîrghie l-a dat istoriografiei literare românești să fie urmat de generațiile viitoare.

Permiteți-mi să închei acest mic omagiu adresat prin intermediul Dnei Anca Sîrghie tuturor adevăraților cercetători literari, cu un citat ales chiar din epilogul de care vorbeam, mai precis din textul Dlui Ion Manițiu, intitulat *Ne închinăm adânc îndurerăți*: „Aparținând generației de intelectuali cinstiți care a plătit un greu și nedrept tribut războiului și căreia războiul i-a răpit anii cei mai frumoși ai tinereții, poetul a înțeles profund această temă [a actualității imediate] și a exprimat-o cu o impresionantă forță. De neuitat pentru noi sunt versurile publicate acum câteva luni în paginile revistei noastre, intitulate *Testament* și dedicate fiului său. Visându-l cosmonaut, îi spunea: Iar dacă poți și ai cumva răgaz / Din focul navei tale, planetar, / Ia o scânteie – chiar și pentr-un ceas, / Și-n amintirea mea aprinde-o iar.”

Grație, în foarte mare măsură, Dnei Anca Sîrghie, această scânteie nu s-a stins și avem toate motivele să sperăm că ea va arde și pentru generațiile viitoare.

Cântecul alb de mireasă

Stau întins pe crocodilul de smarald în livada cu corăbiile în floare și țin, ca strungarul bucata de metal între urechile șublerului, între degete un vis desfătându-se-n cuvânt ca altoiul zbucnind din rădăcină sălbatică. Fiindcă din suflare vie de oriunde iese floare. Precum foalele din atelierul de fierărie suflă și șuieră în metalul fierbinte pe nicovală, pe care barosul cade-n tact și modelează forma, așijderea de suflă în cuvânt, cu meșteșug, acesta-și naște aripi și nuntește-n zbor, ca pasărea de aur de pe nicovală. Nu simți atunci cum cerul îți deschide umerilor dor de înalt? N-ar urca la cer cuvântul de nu i-ar fi acolo patria, iar în adâncul fântânii, în limpede de apă, n-ar râde fractalii în hohot de spirală când sărutul, dintâiul, l-a smuls sublim din cer: cum ai putea să tulburi iazul fântânii / când luna se joacă de-a crinii? Livada îți e merinde când luminii îi simți nespusul. Parcă am fi sub poarta dintâiului și-i degustăm dulceața fagurelui din luna lui mierar: frumusețea lumii s-a născut dintr-un sărut, / când ne-am sorbit din prima luminândă. Înveșmântat într-un sărut, în straiul de la primul prag, poți reface drumul de la-nceput, rodul viei tescuind, struguraiul, frământul primei luminândă: de n-ai gustat din fructul de pământ, / nu știi cum vinul se preschimbă.

Când citești poeziile lui Dumitru Ichim auzi vuietul cu(vântului), rotundul ideii cum își naște aripi și te-aduce oaspete-n livadă, la ospățul cuvântului neasemuit, nespusul tău de fumuseți, te cheamă direct la nuntă și te-așază lângă mire: că m-am trezit, fiind îndrăgostit, / tot ce ating din aurul lui Midas / se schimbă-n strălumini / din numele pe care ți-l aud în tot ce-n jur a început să cânte. Cum poți să știi de-a nins ori de-a născut livada? Poți cerceta „Bustan”-ul ca să vezi de ce-i potop de floare și smaraldul-i în cântare și-i apleacă țesătura plâpândeale petale: în stihul / nesculptat ca să rămâi / precum sărutul. Potop de floare în fâneață. Flori de câmp sălbatic sugrumă coastele nebune. E frumusețea-n vâlvătaie, un foc așa de tare cum numai jarul poate să ardă-n forjă și un nebănuir albastru parcă rupt din aștri: Ninlil, e-atâta primăvară-n amândoi.

Pe bună dreptate, a spus Heidegger, că „poetul este aruncat mereu în imediata apropiere a tuturor lucrurilor”. Ca să-i afli clocotul și șerpuirea așijderea, cuvântul prinde-l între degete și-l du la ureche și-l petrece în tăcere (hrănește-l cu pește fript și pâine), ascultă-i taina cuibului de rândunică. Eu stam adesea în grajd acasă și ascultam cântecul și neastâmpărul puilor de rândunea din cuibul de pe grinda grajdului, în respirația caldă a încăperii și-n urechi mi-au rămas libelule în foșnire, sfârâitul laptelui curgând în şuștar acompaniind simfonia serii (de-afară răzbătea cântec de greieri și orăcăitul broaștelor din tău) și plâpândul cum

se naștea în nevăzut altar, în camera dinainte; din lung de țarm, ca un alean, auzeam cum se foia cuvântul (ca să iasă afară ca floarea dezvelindu-se misterios din boboc, dar numai, scrie Tagore, la suflarea Celui care poate să o facă-atât de simplu, căci nu stă în puterea dumitale să-l faci să dea petale: mi-am pus toată suflarea în cuvânt, / nespusul Tău de frumuseți, / cu tocul și cu paiul ca să-l prind/ pe un balon, jumate nelumesc, jumate de săpun.

Nu judecați sărutul, guști fructul, scrie Voiculescu, nu tulpina, chiar aur de-ar părea: dacă o singură dată/ nu ai fost copac / cum ai putea să vorbești de iubire? Lăsați-i copacului / dreptul de mire. / La ora de nour aleasă, / după cântecul stins în vocale / i se vor umple toate brațele goale / cu cea mai frumoasă-nflorire - / cântecul alb de mireasă. Fu(l)geraiul din cuvânt, cât am stat să îl descânt, în pridvorul lui să cânt, cu tăcerea unui sfânt; „nu poți oare să le mântui, le ia marea în adâncu-i, căci toate ce se văd și par sunt un vis într-un vis doar”, după vorbele alese ale lui Poe. Nu-ncerc să ferec cuvântul, să pun timpului stavilă, să adoarmă-n maci, ca-n visul blagian: „timpul își întinde leneș aripile / și-ațipește între flori de mac”. Nu vreau să tulbur somnul nimănui (care doarme, dar care e-n trezvie, să mi se alătore!) Dar într-o alergare cumpătată, cu popasuri, ca în cazul acelor prizonieri indieni care, forțați să mărșăluiască prin pădure, după un timp de alergare nu au vrut să se mai miște din loc o vreme, spunând că au fugit prea repede, iar acum trebuie să aștepte ca sufletele lor să-i ajungă din urmă. Mi-a plăcut această poveste. Lucrul în tihnă, cu libertatea măsurii și cu măsura libertății, cu răgaz. Toate sunt divine, atâta timp cât divinul e în tine. Omul sfințește locul, e adevărat, dar numai dacă locul e sfințit, făcea această adăugire Steinhart, mi se pare.

Dumitru Ichim ne poartă între două sărutări, cu înțelepciune, cu acea „expresie a tăcerii” heideggeriană: te-am iubit / cum numai tăcerile știu să-nflorească. / De aceea și primul sărut / nici măcar / țărâna din cuvânt n-a cunoscut, / ci numai tăcerea și cântecul luminii și cântecul ascuns din lut, care se cheamă tot sărut, între întâiul, cel ne-nceput, prin trupul de floare, prin cui și poarta ochiului triumghi, înspre fractalul mistuitor al nașterii de sus, ce trece numai și numai prin rădăcină cioplită din scânduri, spre a-nvăța a fura melcului raiul, spirala triumului ascuns.

Năier temerar în corabia de rodie răzbind prin furtună, poetul pare c-a văzut lumina primului sărut / din care lumea s-a născut cum se desface-n floare, când ne-am sorbit din prima luminândă și până la cel de-al doilea sărut, din amurg, când moartea-i un sărut de foc, când buza pe moarte / sărutului-i o floare, un periplu transmundan către Ithaca celestă și crede mai presus de orice că moartea vie în sărut / e mai de preț ca veșnicia morții. Și între aceste aripi ale nebănuितului zbor, dintâiul și până la nașterea de sus, de la-nceputul lumii / și până la feștila din ultimul cocor, când, cu tărie neclintită vine invocația: soarbe-mi sărutul / din buze de ulcior, cu jarul de răcoare, între aceste două nemărginiri se găsește dulceața bobului de strugure, darul neprețuit de a fi degustată încă din această vie,

sămânță vie din aleasă podgorie. Și ce cuvânt găsește Poetul pentru drumul dintre cele două săruturi, soarbe! Bijuterie! O filiație lingvistică nemaipomenită, liant între buze, sărut și termenul soarbe, adică a ține cu buzele strânse, așa cum ții cuvântul sub peniță, cum stau rândunicile în cuib, când cineva se uită cu mare dragoste la altcineva, îl soarbe din priviri; îi sorb cuvintele și deodată cu ele sărutul dintre cel dintâiul și cel din urmă și ca suveica de aur trece printre ele, corabie în miniatură, o alergare de mare finețe printr-o țesătură (a țese cu războiul de țesut cuvântul) transmundană. Cuvântul acesta, a sorbi, este multivalent și polifonic. Poetul cu mare meșteșug așază pe aripile acestui cuvânt toată țesătura vieții, într-o sorbire. Năier care-și cunoaște corabia și ține strașnic de cârmă în furtună. A sorbi mai înseamnă și a trage aer în piept cu nesaț ori te duce cu gândul la soarbă, fructul cărnos al sorbului, de mărimea cireșei. Văd această năvodire în cuvânt ca pe-o alergare de gazéle, năvodire în ițe preafine, sărutul ca pe-o suveică între savanele dulceții strugurelui și tundra misterioasă a nevorbirii. Din tindă-n tindă. Cale din pragul unui acasă înspre celălalt, atât de apropiate unul de altul, aceste acasă, ca-n meandre petalele unui sărut.

Pe tronul cassiopeeic stă așezat cuvântul, nespusul Tău de frumuseți și apoi peste toate tăcerea, auzindu-se interogația Anei Blandiana: „Doamne, îmi fâgăduiești/ Că în tăcerea aceasta/ Îmi vei păstra nemoarte cuvintele?” Și cât de profund nespusul: frumusețea lumii s-a născut dintr-un sărut / când ne-am sorbit din prima luminândă. Dumitru Ichim definește rostul cuvintelor în poemul omonim: Cuvintele-s făcute să fim / cât mai aproape împreună, / dar înainte de toate, s-ascundă / umbrele noastre ce merg după noi, / atât de tăcute, mână în mână. / Spune ce vrei, nu contează, ceva, / orice mai mult ca tăcutul, poate iarăși umbrele, / ce se-ascund după noi, vor visa din tăceri de tăcere / sărutul.

Sub tălpile mele iarba-nlăcrimată din această dimineață rozie mă poartă ca-ntr-un vis în tăcerea florilor înveșmântate-n zbor, în cel dintâiul, de condor. Stau întins pe crocodilul de smarald, livada-i ninsă, iar tu, care-ai fost chemat să stai la nuntă lângă mire, auzi clinchetul întâiului zbor în mirare, simți căldura cuibului de rândunică, ca acasă în ieslea din Betlehem, auzi sfârâitul laptelui în șuștar și deodată cuvântul, se așază pe grindă, în cuibul de rândunică (deasupra o stea) în sărut de duminică (voskreseniye în limba rusă înseamnă înviere). Rămâne nemuritoare lumina care s-a născut, la începutul lumii din sărut.

Poem pentru TRENUL PLANETAR CHINA – EUROPA!

Salut cu Stele în Ochi – Oameni! Sau – NI HAU!
Trenul planetar al viitorului, al istoriei, al Omului Cosmic
Este, a fost și va fi
Săgeata Galbenă sau Trenul China – Europa
Unind continentele și conștiințele Terrei,
Noi – am urcat, demult, dintotdeauna în acest
Tren al istoriei omului
Ce în vagoanele sale este plin de busole, calendare
Și litere de alfabet, mătăsuri și praf de pușcă,
Stropi de eternitate, adică eter umanizat, spiritualizat,
Trenul circulă singur, nu-l conduce nimeni sau
Îl conducem toți cu spiritele și sufletele noastre
În el – Budha și Iisus sunt vecini și prieteni
Și călători de compartimente comune,
Se reface astfel dacă ai privi de pe Lună
Vechiul Drum al Mătăsii de o mie de li...
Și este vizibil, tot de pe astrul tăcut
Cu două fețe una vizibilă și alta invizibilă
Marele Zid Chinezesc ce leagă
Istoria lumii și a popoarelor Pământului
Într-un Dans sacru al Marelui Dragon
Al Șarpelui Cosmic, Universal
Ce se regenerează la Infinit...
Iată, ce instrucțiuni am primit la urcarea în
Vagoanele imaginare și reale
Ale Trenului planetar ce leagă China și Europa
Ca pe două surori stelare, ca pe doi frați de cruce
Din Constelația Pleiadelor, a celor 7 Stele
Ori din Orion
De unde au aterizat cu navele lor argintii, spațiale
Strămoși – Fondatori ai lui Homo Sapiens
Și ai Trilmilor Dropa și Ham,
Ai Chinezilor Antici
Acum 12000 mii de ani,
Bilete de tren planetar și cosmic
Imprintate pe cele 700 de Discuri de Cobalt
Și uite, astfel,
Călătoria cu Săgeata Galbenă a Dragonului Chinez
Leagă Istoriile Omului
Într-un Prezent Continuu – Roșu la Infinit.
Chiar și Biblia creștină
Profetește că

Omenirea fiind la al 5-lea Soare al Civilizației sale
 Viitorul va fi al Rasei Galbene
 Ce va conduce Lumea Terestră a Viitorului
 După apusul Rasei Albe.
 Noi suntem fericiți că am anticipat, fie doar
 Și prin acest Poem Simplu și Uman Viitorul,
 Am tras cu imaginația mai aproape
 De ferestrele Trenului planetar China – Europa, Săgeata Galbenă,
 De strălucirea amintirilor istoriilor străvechi,
 Orizontul Viitorului
 Și Stelele Noii Umanități.
 Astfel în viețile noastre prezente, trecute și viitoare
 În Conștiințele celor 7 miliarde de oameni de pe Terra
 Cuvânta, glăsuia suflătește și spiritual – Marele Dragon,
 Șarpele Cosmic, Universal Fondatorul Universului și al Lumii Omenești.
 Trenul planetar – China – Europa circulă de la sine
 În ambele sensuri ale Oceanului Timpului și al Istoriei Umanității
 Înălțând și strălucind cu ochi de chinezi
 Stelele Noii Umanități!
 Trenul planetar, global, mondial
 Săgeata Galbenă – China – Europa, Budha și Iisus
 Dându-și mâinile ca doi frați de Cruce
 Va și vor salva Lumea Omului de la Apocalipsă,
 Din când în când în Istorie și Timpuri
 Trenul Planetar – China – Europa fluieră prelung
 Cu voci omenești
 Un Strigăt feroviar al Salvării din Apocalipsă,
 Al Renașterii Umanității și ca o Pasăre Phoenix
 Sub privirea ocrotitoare a Dragonului Divin!
 Din Iubire de Oameni, de Aproapele nostru.
 Am scris acest Poem ca un Bilet de călătorie
 Profetind orizonturile, apropiindu-le.
 Stând în compartiment cu Budha și Iisus,
 Cu Marele Dragon și Pasărea Phoenix,
 Cu Trecutul și Viitorul Oamenilor,
 Cu Stelele Noii Umanități în Republica Terra,
 În Trenul Planetar – China – Europa
 Unindu-se pentru Infinit!
 Oameni, prinți, dimineața pe ferestrele Lunii
 Veți vedea cu ochii minții și ai sufletului inthor
 Trenul Planetar – China – Europa
 Zburând parcă, circulând continuu cu viteza Luminii
 Întinerind Umanitatea, aprinzând Speranța cu Strălucirea Stelelor!
 Noi Călătorii Universului, Cetățeni ai Cosmosului
 Spunem Bună Ziua și în Chineză! NI HAU
 În Trenul Timpului Infinit!

MARIÈVA SOL
France

The Dance

Nature would never imagine the rhythms that lead it harmoniously, the rhythms of the seasons, the rhythms of the ebbs and the flows, the equinoxes and the solstices, because it is through rhythm that life is expressed. Even the branches of the trees swing under the force of the wind, they bend, bowing down to the ground and then they straighten up again, they bend, bowing down to the ground and then they straighten up again. The wave breaks then withdraws, then again makes an assault on the cliffs or on the beach, then it breaks withdrawing in itself only to come back again. Early at dawn, the sun starts its journey in the sky from the East to the West and then it vanishes till the next dawn. And from the sunset to the next daybreak, the moon and the stars impregnate their rhythm into the time which floats by, all along the nights of the year. In the animal and the plant kingdoms all is nothing but rhythm. From the moment we are born until the day we pass away, we are directed by Nature's rhythms which sustain life, dragging us in faith or in decline, heart beats, breath, alimentary rhythm, sleep, and in our steps. Would it be the reason why from the beginning of our existence we like to dance, we prefer a certain rhythm, a certain music and we move according to it, in it, as well as it does in ourselves? Would it be what inspires us to move in harmonious ways?

During kindergarten, children enjoy dancing. They express themselves through gestures that the teacher demonstrates to them how to make in a precise and coordinated manner. The dance is a happy moment, a flight. How could one better express their own feelings and moods than with the entire body? There will always be this feeling of joy which twists

the human form in a movement that takes it in the mere essence of the musical thrill. It is shameful to say that the music itself is the inspiration. Actually speaking, the music will always couple with the dance. Music also guides a group of children who dance and who come to communicate within the same performance. To dance together means to get to know one another, to share the same emotions, and to exchange these feelings. The pleasure spreads and draws everybody in a common enthusiasm. The shy, bold, clumsy or hysterical children express themselves in their own way and according to their own perceptions. In the dancers' eyes, every expression acquires a higher proportion, becoming more precise. However, they are all aware of their bodies, paying attention to the way they control them. Through their entire physical and moving appearance, as well as through their senses (sight, hearing, and touch) they discover intuitively the relationship between their bodies and their minds.

On the day of our class, all the children put on their ballet slippers. They gather together around me. I hold a tambourine in my hand. Before the ballet class starts, we do some training consisting of rhythmical exercises. They have to listen to my voice when I sing, and rotate or jump according to the rhythm. They have to move according to my given signals, and find their two or three partners in order to make little circles and turn around together following the sound of the nursery rhymes. Once their bodies and minds are ready and attentive, and while waiting for the dancing class, I kindly invite them to sit down cross-legged on the floor in a circle, giving them a few moments to calm down. In order to make them focus on their class, I start speaking slowly and in a low tone. Today we shall practice on some songs from Central Europe. I put the record on the turntable and we all listen to it carefully and in silence. In our case, the vinyl records are better than the CD's, because one can put the stylus anywhere in the song and thus repeat the movements according to the chosen musical fragments as many times as needed. For the time being the children are still sitting down, but they express themselves in a free manner with their hands, their arms, and their heads without making any noise because they do not want to cover the sound of the music. They tap the rhythm only with two fingers. They wave their arms and sway their bodies. Still the expression of their movements is somewhat stopped voluntarily because they cannot stand up in order to start dancing. But this situation helps them to pay close attention and it allows the music to be better understood by those little young hearts. In the fragment that I picked up for them, two musical excerpts alternate and keep repeating. It is quite simple, but the students have to become aware of the differences in the rhythm which they will have to illustrate physically. When they familiarized themselves sufficiently with the music, I kindly invite them to stand up and start dancing. At this time, they are allowed to express themselves with

their entire bodies. They improvise according to the feelings that the music conveys to them. And for them this is a real happiness to display themselves in the area of this large ballet room. They experiment and they react. Enchanted by this pleasure of moving according to a certain rhythm, the students become aware of their own body identity either through the image that they experience or imagine, or through the image their partners send back to them. While moving in a harmonious way, they experience certain sensations, show their feelings, and develop their affection. The meeting and gathering together with the other classmates, who participate in the dancing classes, takes place in an atmosphere of cheerfulness, opening their way to communication. Thus, the gesture acquires all its suggestive value leading to their unhindered expression. I watch them all, noticing their inspired and original movements. At the end of the song, we sit down again on the floor and I call up those children who were the most inspired in their performance, asking them to repeat their movements in front of their classmates. By doing so, I increase everybody's perception. Then, all those who would like to do it, step up and perform in front of the other children. It is their pleasure of being seen and appreciated for the talents and the surprising, creative, inspired, and original elements of their lucky discoveries. There is in each one of them a courage and confidence in their personal steady growth. They are conscious of the fact that they are able to offer to their group a part of their own originality, something that belongs to their own culture. Noticing that they are under their classmates' observation, the children begin to calm down and be proud of themselves. They also start believing in themselves. They feel a sort of bodily and affective unity together with all that is wrapped in a cheerful and productive impulse. Seeing that the rhythmical perception is a real progress, the children's group is called again to evaluate in their dance and in their way of expressing it. The students learn how to modulate their gestures according to the music, taking care of the ambience, which might be animated, or slow, cheerful, or nostalgic. All of this contributes to the development of their talents. At their age, they will never completely let loose in a limiting environment. Instead, they will break free in harmoniously coordinated gestures. For the time being our work goes on smoothly. There will be a moment when we have to focus on the choreography, but we do not need to deal with it in the beginning. This original and never imposed choreography which allows the student's spontaneity to come up to light will be the fruit of the childish choices and will be replaced little by little by the teacher. During the days that come after the discovery of the new music, we begin to evaluate while introducing new and further parameters. For instance, we try to find out how we can follow up the rhythm, either dancing two by two or in a row, or holding an accessory such as a tambourine, a scarf or ribbons. The accommodation with the rest of the members of the group helps them know

one another better. The repetition of the same music keeps creating a special atmosphere, thus becoming a field of diversified and multiple experiences. All these many-sided initiatives of improvised movements, followed by discoveries and initiation, help the students to go on and become more aware of their own bodies and the multiple possibilities. They facilitate the bringing into agreement of their personalities, as well as a good adjustment with the surrounding world. The twisting gesture leads to the autonomy of their thinking. Living in the milieu of the same group of children, the gesture succeeds in inducing the socialization through the meeting with one another, thus indulging in pleasure and sharing. The children finally learn how to coordinate their own movements, how to find their reference points in the area where they evolve. Thanks to the rhythm, they will also acquire a better feeling of time. It is the human being, as a whole, who develops in a beneficial manner, growing more mature.

Later on, when the choreographic elements are gathered together, the teacher still needs to train her students what they need to know in order to evaluate together, and succeed in making beautiful group movements. They have to react as one, to observe the distances among the groups of dancers, to remember the next steps they have to make. Each one of them depends on himself, on the music which will always be their leader, and on the other dancers. And this is another stage in their education. Lived in itself or in small teams, the harmony becomes the entire group's law. One has to take into consideration the total number of classmates. Having in mind the spirit to which it belongs, as far as the country is concerned, one has to impose on himself to advance. This means to pay attention not only to your own movements, but also to those of the others, since we bear their responsibility. One cannot go further than that with socialization. The pleasure is not too different but it will become a common force and it belongs equally to everyone involved. The same goes for choreography which is invented, accepted and learned. Everybody will equally share their pride and happiness. On the occasion of the show organized at the end of the school year, the children are happy and proud to act in front of their parents. This is for all the students the moment when they can shine.

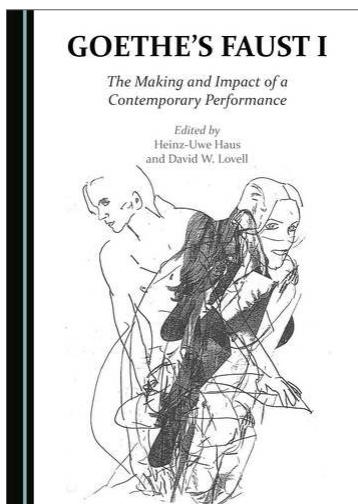
**Translation from French by Muguraş Maria Vnuck
and David Paul Vnuck**

Theatre as a Form of Service

In March 2014, the University of Delaware's Resident Ensemble Players staged the First part of Goethe's *Faust*, adapted and directed by Heinz-Uwe Haus, which forms the centerpiece and raison d'être of *Goethe's Faust I: The Making and Impact of a Contemporary Performance*, edited by Heinz-Uwe Haus and David Lovell (Cambridge Scholars Publishing, Newcastle upon Tyne, UK, 2016, 164 pp.). This book tracks the creative process of Haus's adaptation of the play and his attempts to elicit responses from his international networks to his question: how is Goethe's *Faust* relevant today? It brings together comments from the director and his artistic collaborators as they brought their own creativity and understanding on the play, and presents a brief record of the production itself, through the documentation of dramaturgical and stage directions and the photography of the events. The book then explores the reactions the production has elicited among some of its audience.

There is no doubt that the value of the theatre does not lie in communicating facts nor in proposing solutions; its special quality is that it can examine in a unique way aspects of human experience which have helped shape the consciousness of the audience: "it has the capacity to examine human qualities that direct politics or law cannot – such as death, irrationality, insanity ... the subtle kinds of suppression, such as the workings of memory or myth in the human mind. Through theatre one can confront the past" (Peter Stein, quoted in Lackner, *Drama Review*, T74, 1977, pp. 88-89). Stein comes to my mind, because Haus's poesy and power of imagination belongs to the same school of innovative theatricality. It is the Brecht based technique for a collective preparation and involvement of the ensemble and additional diverse collaborators. The fact, that the REP production is known to intellectuals and theatre people across the world, as this book attests, is due to Haus's indefatigable energy, but also to the impact of a play like *Faust* in an increasingly interconnected world.

The materials presented in the first two parts of the book allow the reader to see into the creative process of Haus's adaptation of *Faust*. The rehearsal process and the performance themselves are presented - in part

three – in notes and in photographs by Bill Browning. These marvelous images allow the reader to see the staging, the costumes and the simple and powerful colours of light and a spare but effective scenic arrangement. In part four a workshop dedicated to the production at the ISSEI (The International Society for the Study of European Ideas) conference in Porto/Portugal is documented as well as literary texts of Haus, published under his pseudonym Jean Bodin. *Loreley: Faust-Brevier*, according to the author, was an attempt “to determine situations, attitudes, and dramaturgical challenges during the rehearsal process “. (Some of the poems remind me of the lyrical introductions to the scenes in Brecht’s *Mother Courage*, others have the gist of Stein’s *Shakespeare’s Memory*).

Haus, like Goethe, is ultimately concerned with theatre’s role in society, thereby locating it as a form of service to the greater community, insofar as it functions as a source of education, communicativeness, ritual, and (trans) cultural awareness for its audiences. Haus regards his theatremaking as a means of liberating human potential, as a way of investigating mental blocks caused by false habits of thought and feeling. An essential element of human experience is the ability to recognize and embrace contradictions. For Haus it is central to be able to see and be aware of life’s contradictions so that the spectator can experience within himself the dialectics of events.

Haus demonstrates an uncanny ability to mesh theory and practice while providing an implied prescriptive to theatre’s current station in Western society. Perhaps this feat is best exemplified in Haus’s notes *Tragedy of Love* (pp. 18-20), in which he deftly weaves Brechtian theory with contemporary feminist views to show how the preforming of such works can serve a given community by critically examining ourselves relative to the society we inhabit. Indeed, one of the book’s many accomplishments is marked by its effective balancing of theory and practice. The dialogue partners range from scholars like Guy Stern (USA), Stefan Hoejelid (Sveden), Paul Tseng (Taiwan), David Lovell (Australia), Daniel Meyer-Dinkgraeffe (UK), and Claudine Elnecave (Israel) to theatre artists like Uwe Krieger (Germany), James Christy (USA) and Theodore Grammatas (Greece). Klaus M. Schmidt (USA), Frederick A Lubich (USA), Charles Helmetag (USA) and Richard Zipser (USA) describe, based on their performance visits, why the play has such strong appeal to today’s Western mindset across all aesthetic positions. These texts in connection to the dramaturgical material the stage designers Bill Browning (stage/light) and Andrea Barrier (costumes) present give a clear understanding of the working process.

The book – brilliantly edited by David Lovell and Heinz-Uwe Haus - is an exemplary work that will serve both academicians and theatre professionals. In addition to demonstrating Haus’s craft of directing, it is structured in a user-friendly manner that enables the reader the option to

selectively identify what he or she might be interested in relative to their individual research and mindset. While it holds together nicely on the whole, and can be read therein as a treatise on directing, dramaturgy and the sociology of theatre, its clearly segmented notations allow for the dual use of being employed as a supplement to a larger project—be it practical or academic. The text is a fluid and informative read that skillfully contributes to both theatre studies and the theatrical profession. It should be of particular interest to scholars and directors alike.

DUMITRU ZDRENGHEA

A Body Wrought of Wind

*How can you love me,
Me, gone so far away,
Into dusts of dreams,
, shield, with no body.
With a soul defiled with sins
How can you love me?
Me, fallen under autumn leaves,
Whiff of rust on my shoulders
And mud pulsating in my arteries.
How can you love me,
My thoughts gone nowhere,
Lost in a sky too high.
How can you love me,
When I'm not even there any more
And another one is hiding,
In the body made of leaves and
wind.*

Parting

*Your words seem wings,
That no longer reach me,
Your words seem rains,
That no longer wet me,
Your words, flights
Of huge birds that fly afar.
Your words, ice floes
Adrift, astray.
Your words, a crane's broken wing
And a killed gazelle's scream.
Your words, swords
That no longer stab through the hot
flesh.

Your words are to me
But silence.*

The Day Without Me

*Wherever on earth will they take me,
When that moment comes
Silent, far too silent,
When my footsteps become birds
That will be lost nowhere,
When you're no longer with me,
To protect me from snakes and mollusca?
Wherever on earth will they take me,
When the light no longer trembles,
Crushed upon your lips,
When the path has become memory,
And my breath ice flowers,
WHEN flowers have lost their colour,
Too sad under the rain of dew,
Wherever on earth will they take me,
When there's no more room left for walking?
On that day without you
And without love,
On that day devoid of name
And devoid of me.*

The Wall of Immortality

*Near the wall of immortality,
You and I were born, together
And did not know how to break apart.
We ignored that we existed, or our names,
We had neither face, eyes, or voices,
We kept smiling to each other through each other,
Our heart was knocking at eternity's gates,
We were everything, and time, and ourselves,
Undivided in love or hate,
But then the world was made
And God split us up,
Us the undivided ones,
Lest we ever be together again.*

FOTOALBUM

Pe 15 iunie 2018, ședința Cenaclului literar „M. Eminescu” din New York s-a ținut la restaurantul românesc „Boon”.

Dr. Napoleon Săvescu a ținut o interesantă prelegere istorică intitulată *Legende paralele cu mult adevăr în ele*.

Th. Damian

Mariana Terra

Dr. Napoleon Săvescu

Dr. Napoleon Săvescu, Valentina Ciaprazi,
Elena Mitru, Nicole Smith

Aspect din sală

**Duminică,
17 iunie 2018,
la Biserica
ortodoxă
română „Sf. Ap.
Petru și Pavel”
din New York
s-a celebrat Ziua
tatălui după
tradiția
americană.**

Prof. Irina Anițului (centru, citind) anunță programul serii.

Ana Morcovan și Irina Anițului

Cristi Anițului, Justina Anițului (st.)
și Nicole Smith

Aaron Anițului și
Irina, mama sa.

Cristina Stoica

Valentina Ciaprazi

Duminică 24 iunie 2018, la Biserica Sf. Ap. Petru și Pavel s-a desfășurat evenimentul centenial legat de înființarea în iunie 1918 de către Vasile Stoica a Ligii naționale a românilor din America.

Pr. Th. Damian
deschide
evenimentul.

Prof. univ. Dr. Doru Tsaganea evocă momentul istoric.

Pr. Th. Damian,
Valentina Ciaprazi (st.) și Dora Ivan.

Între 28 iunie – 1 iulie 2018 a avut loc cel de-al 82-lea congres al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din Statele Unite ale Americii ținut la Chicago.

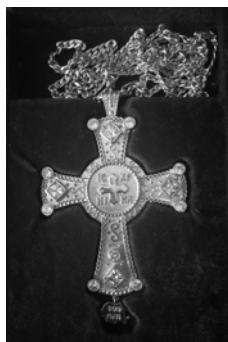
Poză de grup.

Pr. Th. Damian alături de IPS Arhiepiscop Irineu Pop de la Alba Iulia.

Pr. Th. Damian primește Ordinul *Donum Sacrum Unitatis* (cruce pectorală și gramată) de la IPS Irineu și diploma de merit pentru 45 ani de preoție de la IPS Arhiepiscop și Mitropolit Nicolae.

Vineri 6 iulie 2018 la restaurantul „Boon” din Queens, în cadrul cenei noastre a fost lansat volumul *Tablete din panoul timpului* de Elena Mitru.

De la st.: Mariana Terra,
Th. Damian, Mircea Urucu,
Elena Mitru.

De la st.: Mariana Terra,
Vasile Crețu, Elena Mitru,
Th. Damian, Valentina
Ciaprazi, Mircea Urucu,
Nicole Smith.

Duminică, 8 iulie 2018, Biserica noastră și-a sărbătorit, cu amânare, Hramul („Sf. Ap. Petru și Pavel”) și împlinirea a 25 de ani de la înființare.

Aspect de la Sf.
Slujbă. Grupul
de la străină.

IPS Arhiepiscop și
Mitropolit Dr. Nicolae
Condrea

PC. Pr. Protopop
Daniel Ene,
Pr. Th. Damian

Fr. Paul Theophilus, Pr. Gavril Damian,
Fr. Emmanuel Pratsinakis

În sobor

IPS Mitropolit Nicolae
împărtășește pe cei ce
s-au pregătit.

Pr. Th. Damian
și IPS Mitropolit Nicolae

La miruit

P.C. Pr. Ioan Proteasa și Andrei Damian

IPS Mitropolit Nicolae cu Pr. Th. Damian (st.) și Dl consul general Cătălin Radu Dancu, P.C. Protopop Daniel Ene, P.C. Pr. Ioan Proteasa, M. N. Rusu, Dr. Călin Radu Ancuța, ministru consilier.

În prim plan: Fr. Emmanuel Pratsinakis și presvitera sa Maria, Preoteasa Artemiza Damian; în spate din st.: Pr. Gavril Damian, Fr. Paul Theophilus, Pr. Th. Damian, IPS Mitropolit Nicolae, Consul general Cătălin Radu Dancu, P.C. Protopop Daniel Ene, P.C. Pr. Ioan Proteasa, criticul și istoricul literar M. N. Rusu, ministru consilier Dr. Călin Radu Ancuța.

Evocând evenimentul centenal:

Prof. univ. Dr. Doru Tsaganea

Criticul și istoricul literar M. N Rusu

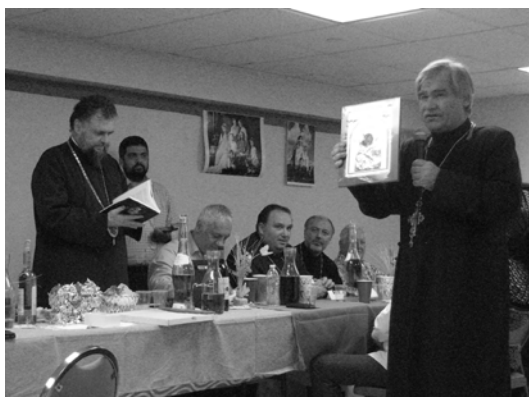

Pr. Th. Damian prezintă expoziția de artă vestimentară a Dnei Livia Dumitru.

Sasha Radosav interpretând muzică clasică.

Aspecte de la ceremonia din sala socială.

Pr. Th. Damian oferă
daruri oaspeților:
o frumoasă icoană cu
Maica Domnului pentru
IPS Mitropolit Nicolae

și un cadou special
P.C. Pr. Protopop
Daniel Ene.

Celebrând pe veteranul
Bisericii noastre
Dl Vasile Roană care tocmai a
împlinit frumoasa vârstă de
90 de ani.
Îl ajută să stingă lumânarea
Irina Stoica (lângă preotul
paroh) și Lăcrămioara
Răileanu îndrăgita cântăreață
de muzică populară
românească.

IPS Mitropolit Nicolae oferă Pr. Th. Damian diplomele primite la Congresul Arhiepiscopiei din Chicago:

Ordinul *Sacrum Donum Unitatis* (cruce și gramată) și diploma de merit pentru împlinirea a 45 ani de preoție.

La propunerea Pr. Th. Damian, Directoarea școlii duminicale, Prof. Irina Anițului, primește de la IPS Mitropolit Nicolae crucea patriarhală pentru laici, pentru merite deosebite în munca sa la Biserica noastră.

Prof. Irina Anițului
cu IPS Mitropolit Nicolae
și Pr. Th. Damian

Lăcrămioara Răileanu

Cântec, joc și voie bună

Fotografie de grup cu IPS Mitropolit Nicolae

Cupon de Abonament

Lumină Lină • Gracious Light
30-18 50th Street
Woodside, NY 11377

4 numere pe an: 60\$ inclusiv expediția

Numele

Adresa

Oraș/stat

Cod

Tară

Donații și contribuții pentru revistă:

Numele

Adresa

Oraș/stat

Cod

Tară

Suma:

Atât abonamentul cât și donațiile pot fi făcute prin check
sau money order. Donațiile se scad la taxe.

Nu suntem singuri

*Nu suntem singuri,
Chiar dacă trăim
Într-o țară străină
Departate de dragii noștri.
Ei stau aproape
În gândul nostru
Și în amintirile noastre.*

*Nu suntem singuri,
Când moartea ne desparte
De părinții noștri
Și de rudele noastre.
Prezența lor
Ne înconjoară
Când ne rugăm
Pentru sufletele lor,
Și viața lor se oglindește
În viața noastră.*

*Nu suntem singuri
În lumea aceasta.
Rugăciunile Maicii Domnului
Și ale sfinților
Ne însoțesc,
Iar neschimbatul Dumnezeu
Varsă harul Său
Și mila Sa
Asupra noastră.*

*Ori decâte ori
Singurătatea ne sufocă,
Să-l chemăm pe Domnul
Și ne va cânta:
Nu ești singur.*

Reflecții poetice

*Un cuvânt încurajator
Risipește norii disperării.
Cuvinte frumoase
Cântă imnuri.*

*Cuvinte folositoare
Hrănesc sufletele
Care mor de foame.*

*Cuvinte blânde
Vindecă relații.
Cuvinte de pace
Îl renasc pe om.*

Carrie Hooper*

* Carrie Hooper este o profesoară americană nevătătoare ce a învățat limba română singură. Textele de mai sus sunt scrise direct în românește.

Broadway Medical Office

Napoleon Săvescu, MD Medicina interna, mica chirurgie

F. Christodoulidou, MD Med. interna, haematologie, oncologie

Iqbak, MD Cardiologie

Mircea Golimbu, MD Urologie, Prof. NYU

Dan R. Cimponeriu, MD Gastroenterologie, Hepatologie

**Cabinetul nostru este dotat cu echipament
nou si modern pentru:**

**X-Ray
EKG**

Spirometrie (Evoluari Pulmonare)

Sonografii Abdominale,

de Rinichi si Cardiace

Cardiotrace (EKG prin telefon)

24 de ore Halter Monitor

Sigmoidoscopii si Pap smear

Tens (Stimulare electrica)

Ultrasound

Timpanometrie

toate testele de sange si urina

teste pentru depistarea

cancerului de colon si ulcer

teste pentru aids (rezultatul in 24-48 ore)

Tratamente specializate

Luni, Marti, Joi 10am-8pm

Miercuri 4-8pm

Sambata 10am - 4pm

Fara programare

21-26 Broadway, LIC, NY 11106

(718) 932-1700

subway: N pana la statia Broadway (Queens)

bus: Queens 104 de la 48 Street, Sunnyside, Q 19 A de la 82nd Street,

Jackson Heights

Manhattan 101 de la 59th Street, Manhattan, pana la Steinway,

unde schimbati cu Q 104.

MIHAELA MALEA STROE

#Miorița..., pleiada și gașca

Preliminarii

O plimbare prin labirintul de străzi, ulițe și fundături *google* mi-a oferit deunăzi o descoperire sinistră: există o asociație *Anti-Miorița* și o petiție (<https://www.petitiononline.com/signatures/anti-miorita/start/0>) inițiată de (chiar ei se prezintă astfel) „o mână de indivizi”. Indivizii își propun o „misiune” salvatoare de neam: „poporului român i s-a inoculat *conceptul de acceptare* a Invidiei, Resemnării, Lașității și Sacrificiului. Acest fapt ne aduce un real prejudiciu de mentalitate, evoluție și moralitate. Propunem înlocuirea acestui neajuns cu adevărate *valori reformatoare* precum Responsabilitate Civică, Curaj, Asumare, Unitate, Respect și Empatie. Campania pe care o desfășurăm are ca obiectiv scoaterea din programa școlară preuniversitară a baladei *Miorița* și a celorlalte opere care asigură continuitatea și perpetuarea principiilor acesteia”.

Sună a (nou) limbaj de lemn? Sună! Dar nu e vina indivizilor că nu înțeleg cum stau lucrurile (au dreptate într-o privință: *Miorița* este un text mult prea complex pentru a fi studiat în gimnaziu) și nici că, în contradicție (doar demagogică sau patologică deja?) cu ei înșiși, se dezic de „Responsabilitate Civică, Curaj, Asumare” etc... semnând petiția „anonimă” ca eroii caragialieni!

Tot un „curajos”, pitit bine după blog și pseudonim, un anume „pătrățosu”, scria încă din 2007: „Dacă ciobănașul respectiv ar fi trăit în altă parte a lumii și cineva i-ar fi atacat turmele, ar fi pus mîna pe sabie sau pușcă. Și-ar fi apărut «țara și nevoile și neamul», fără să dea în scrânteala de a se apuca să vorbească cu o biată oaie. Violent, dar consecvent! Ciobănașul? Un smiorcăit fricos, laș, dar verbos nevoie mare!” (<https://patratosu.wordpress.com/2007/08/09/miorita-laie-laie-bucalaie/>). El însuși „verbos nevoie mare”, „pătrățosul” a pornit nervos și veros în vajnica lui „misiune” anti-mioritică mult înaintea „indvizilor” cu petiția. Ca un dulău ciobănesc căpiat care își confundă rostul: în loc să pună pe goană agresorii, latră, mârâie, își arată colții, dându-se la turmă și la păstorul pașnic. Și instigă subtil la violență, preferând ciobănașului înțelept unul „violent, dar consecvent!”

Manipulatori (sau să zic noua generație de „culturnici”?) sunt și alții: au ștaif, au „metodă”, sunt vizibili și au pornit războiul cu *Miorița* (respectiv cu așa-zisul „fatalism mioritic” inoculat – e teza lor de bază! – în școală) mai demult. Nu m-am învrednicit atunci să scriu, mulțumindu-mă

să atrag elevilor mei atenția asupra nedreptății care i se face baladei și asupra interpretărilor tendențioase, răuvoitoare.

M-am întors, după coliziunea cu asociația antimioriticilor, asupra problemei și am căutat „fatalism mioritic” pe *google*: peste 15.500 de rezultate într-un sfert de secundă! Am selectat câteva articole și am constatat că, aceluia căruia le stă în gât *Miorița*, li se potrivește-mănușă în (pseudo)argumentările lor o singură definiție a fatalismului: „Fatalismul neagă rolul activ al maselor în istorie, considerînd că intervenția omului în dezvoltarea societății este inutilă, că omul este o marionetă a legilor implacabile ale istoriei”. De ce tocmai această definiție? Întrucât ei acuză, că, din pricina baladei, vezi Doamne, poporul român este fatalist, nu „participă”, nu reacționează, nu se implică etc., etc. Definiția fatalismului potrivit perspectivei din care abordează ei „efectele” baladei, a apărut în... *DLRLC* (1955-1957), preluată din *Lupta de clasă* (1953, nr. 9, 118). Pentru cine știe ce era „lupta de clasă” în acei ani, orice comentarii sunt de prisos.

Într-un articol din *Dilema veche* Ioana Bot perorează, imaginându-și un soi de monolog lăuntric al românilor: „Noi nu ne revoltăm, căci, precum ciobanul din *Miorița*...; noi nu respingem judecata nedreaptă, atacul dușman, pentru că nici ciobanul din *Miorița*...; noi nu credem sfaturilor specialiștilor (străini sau cel puțin școliți în străinătate), pentru că și ciobanul din *Miorița*...” Modul acesta de abordare este ilar-tendențios. Parcă îi și vedem pe români, în decembrie '89, cugetând îndelung, recitînd sau recitînd pe îndelete *Miorița* și întrebându-se: „Să protestăm? Să nu protestăm? Ce-ar face baciul în locul nostru? Hai, totuși, să ieșim în stradă, să ne revoltăm, să nu fim fataliști! *Și de-o fi să mor...* Asta e! *No, hai!* Jos comunismul! Jos dictatura!” Mulți chiar au murit atunci. Precum se vede, pe unii dintre beneficiarii schimbării i-a lovit amnezia! Și dacă „mioriticii” anticomuniști din '89 au fost deja uitați, cum să ajungă memoria scurtă a antimioriticilor până la aceia care, la începuturile visului bolșevic, au luptat pe viață și pe moarte, în munți, cu același dușman? Sau la aceia care s-au revoltat în noiembrie '87 la Brașov? Sau la alte revolte și lupte grele, din istoria noastră încă și mai îndepărtată?

Pentru cei ce gîndesc problema *Mioriței* în termenii Ioanei Bot, se impun câteva întrebări. Balada a fost descoperită pe la mijlocul secolului al XIX-lea. A durat ceva vreme până să pătrundă în manuale, să se generalizeze studiarea ei... Cât de iute să fi „tulburat” creierile învățăceilor așa încât un întreg popor să devină, la unison, fatalist? Au fost românii mai răzvrățiți, năbădăioși, revendicativi înainte de a se studia la școală *Miorița* și – hopa! – s-au „înmuiat” tocmai de-atunci încoace?!

Ne mai îndeamnă Ioana Bot „Să nu mai vorbim cu oile, așadar.”, neștiind, pesemne, că „pătrășosul” i-a luat-o cu zece ani înainte în ridiculizarea penibilă a acestui așa-zis „obicei”. Coincidență să fie?

Mă întreb când, oare, acești binevoitori în a „corecta” obiceiuri nocive își vor extinde influențele și asupra culturii indice, pretinzându-le

imperativ localnicilor să nu mai vorbească, să nu se mai confeseze copacului „șapte frunze”?

Sau ce-ar fi să exerseze întâi pe stradă, cu stăpânii de câini, pisici, papagali, hamsteri, să le pretindă sarcastic mai întâi aceluia să nu vorbească dragilor animale de companie și-abia apoi, dacă scapă fără sudalme din acest exercițiu, să calce în anistorie, printre simboluri și alegorii?

În aceeași revistă... alt războinic (al luminii crepusculare... de la apus? Sau de la răsărit?): Florin Iaru, cu o miștocăreală de zile mari (și negre) la adresa *Mioriței*, la adresa „nefericitului cioban abulic” pe care îl teleportează forțat în contemporaneitate („Ca să ajungi ăla mai primul de pe colinele blânde ale lui «deal-vale» trebuie să te zbați, să muncești, să te descurci. Trebuie să ai talent de antreprenor. Unde ați mai văzut antreprenori melancolici și fataliști? Poate doar la psihiatru!”). Dacă ar fi să i se răspundă în aceeași notă... „ludică”, replica ar fi simplă: „cine zice, ăla este!” (nefericit, abulic, melancolic...) Nu și fatalist – că domnul Iaru nu stă cu brațele cruciș așteptând judecata de apoi – îi apucă de brâu și pe cioban, și pe autorul anonim și colectiv, și pe Blaga... și unde nu mi ți-i izbește cu mânia (oops! era cât pe ce să zic „proletară”!) de oiștea carului literar postmodern până la... apus (de soare, desigur).

Ar fi și o variantă mai nobilă, mai elegantă de răspuns (nu doar pentru Iaru). A scris Vianu Mureșan o carte bună intitulată *Autoportrete în oglinzile cărților*. „Autoportrete”, întrucât fiecare cititor se vede, în fond, pe sine în *ce* și mai cu seamă în *cum* citește. Se oglindește și se autoportretează prin hermeneutica lecturii. Altfel spus, citești... *după chipul și asemănarea ta*.

„Nu recunosc în celebra baladă nimic din lumea noastră.” mai zice Iaru.

Ba da, cum să nu?! Sar în ochi asemănările! Aceeași invidie distructivă (ce atâta interes pentru *Miorița*?!), aceeași țință a răufăcătorilor (păstorul „mai ortoman”, pașnic și înțelept), aceeași intenție criminală și de jaf, cu diferența că sunt mai mulți păcurari agresori, cu alte bâte la purtător...

În rest, atitudinea unei posterități demolatoare a fost de mult anticipată de Eminescu: „rele-or zice că sunt toate câte nu vor înțelege”.

În orice caz, premisa de la care s-a pornit în războiul anti-*Miorița* este falsă... Cei care se plâng de clișee și manipulare nu fac altceva decât să manipuleze (pe cine or putea) instaurând propriile clișee, acestea din urmă, din păcate, anticulturale.

Au existat, în timp, (declanșate de opinia lui Jules Michelet privind „o trăsătură națională: resemnarea prea ușoară.”), polemici pe tema fatalismului mioritic, în care s-au angrenat cărturari de mare anvergură, polemici din care sau în urma cărora s-au născut eseuri, monografii și studii de ținută academică. Îi amintesc doar pe câțiva: D. Caracostea, Brăiloiu, Blaga, A. Fochi, Eliade, Steinhardt, C. Noica, Petru Ursache... De reținut

aici, ca beneficiu cultural, și creațiile beletristice ale unor mari scriitori care au fructificat mituri fundamentale (Sadoveanu în *Baltagul*, Lucian Blaga în *Meșterul Manole*, Valeriu Anania în *Miorița* și *Meșterul Manole*...). E clar, pentru oricine privește obiectiv, că un text care a suscitat atâta interes prin complexitatea lui nu poate fi redus acum la un fel de *rău național*, decât dacă „noi” cititori refuză (pentru că așa e *trendul* și asta este direcția vânturilor politice) să pătrundă esențele. Sau poate nu sunt în stare să le pătrundă? Călinescu însuși este luat în colimator pentru că a desemnat *Miorița* drept mit fundamental și suspectat malițios că ar fi avut o „agendă subliminală” (Ioana Bot).

De la polemicile rodnice și civilizate, de factură culturală, privind atitudinea fatalistă sau nefatalistă a ciobănașului (nu e cazul să insistăm aici asupra lor), s-a ajuns în prezent la o crispare pătimasă, ranchiunoasă, deloc academică, nici măcar elegantă, ci duhnind de la o poștă a substrat politic: *pro* și *anti Miorița*. Nu se urmărește o dezbatere onestă, ci o incriminare fără drept de apel. Oare, brusc, după răzvrătirea masivă și nemioritică din 89, românii au (re?)devenit fataliști de nu mai ies în stradă să dărâme guverne fix când asta s-ar dori? *Miorița* e de vină?! Sau, după experiența postdecembristă, românii s-au blazat pentru că au ei (multe) alte motive, reale, nu literare, de blazare când vine vorba de guvernele noastre „democratice”? E mai înțelept să-și mai vadă și de rosturile lor zilnice, că, dacă ar fi să fie cum își doresc antimioriticii și cum ar merita cărmuitorii, ar însemna să protesteze non-stop, guvernare după guvernare... și-atunci să vezi „paralizie” națională!

Ioana Bot inventează o sintagmă care, în pofida sarcasmului și vervei disprețuitoare față de oricine ar gândi altfel decât dumneaei, m-a cucerit: „comportamente mioritically corecte” (se subînțelege – comportamente *nealiniat*e celor agreeate și promovate oficial, aciuite sub umbrela lui „politically correct” și de-aici încolo e limpede că discursul autoarei vizează nu atât literatura/cultura, cât o atitudine socio-politică a „mioriticilor” de care ea e *deeply* nemulțumită). Frustrarea nu vine atât din pricină că norodul mioritic nu (mai) reacționează protestând, cât din pricină că nu reacționează atunci când s-ar dori asta din partea unora sau altora dintre cei aflați sau aspiranți la putere. Nu reacționează conform unei anumite expectative politice a momentului, nu participă la jocurile mlăștinoase ale politicienilor, și-atunci trebuie luat în vizor, etichetat, blamat, ridiculizat, acuzat, dezactivat, resetat... prin mijloace mult mai subtile decât un demodat kalashnikov. O izbândă (mărunțică, dar izbândă) – asociația *Anti-Miorița*, „mâna de indivizi” care deja s-au lăsat resetați fără să știe lămurit cărui țel servesc.

Am căutat pe *google* un articol, un eseu – măcar unul! – bine structurat, elegant ca exprimare, semnat de un nume cu o reală rezonanță culturală, care să mă convingă de justetea concluziilor trase de antimioriticii, să pot spune, citindu-l, „aferim, jos pălăria!”. N-am găsit nici

o analiză consistentă, serioasă, cu argumente de natură etică și estetică, „pe text”, care să susțină credibil teza lor. Explicabilă această penurie, întrucât *Miorița* a devenit, pentru ei, din text complex, un *pretext* de răfuială cu propriul neam, concretizată în speculații, divagații și însăilări, majoritatea scrise arogant, agresiv sau în bășcălie, cu evidentă ostilitate și nedisimulat dispreț față de susținătorii altor opinii, pe principiul arhicunoscut: cine nu e cu noi, e împotriva noastră. Și toți aceia care vor cu înverșunare să scape definitiv de *Miorița* au un strămoș comun în Victor Eftimiu care declara (cf. https://ro.wikipedia.org/wiki/Fatalismul_mioritic) că el ar scoate balada „din toate cărțile de citire, întrucât cuprinde o monumentală lecție de lașitate, de renunțare”.

Dacă doar atât pricep unii din oferta extrem de bogată a textului, ce poți face?

Pentru a te putea măcar *apropia* de mituri așa cum se cuvine – cu bun-simț și cu interes, nu cu hodorogeală de buldozer fără frâne și cu circumvoluțiunile gri (cenușii ar fi de bine!) suflecate a încăierare și scandal – este nevoie de o minimă responsabilitate, de o doză de respect și de o – măcar incipientă – maturitate culturală.

Fatalism sau credință?

Trecând la miezul problemei, o întrebare care se impune firesc se referă la diferența dintre fatalism și credință. Ce înseamnă fiecare? În definițiile de dicționar ale celor doi termeni există parțiale suprapuneri, totuși se poate stabili o linie de demarcație destul de fermă. Pentru farmecul limbii, am ales definițiile din Scriban:

fatalizm n., pl. *e* (d. *fatal*; fr. *-isme*). Doctrină filosofică după care toate întâmplările îs hotărâte irevocabil din ainte de o putere unică și supranaturală (Dumnezeu). – Fatalizmu e unu din caracterele spiritului musulmanilor, care, cu el, se consolează de cele mai mari nenorociri. Și Româniî îs cam fataliști, după cum se vede din proverbu: *Ce ți-e scris, în frunte ți-e pus*. [...] (Scriban, 1939)

credință f., pl. *e* (d. *cred*). Deplină convingere, opiniune: *credință politică, religioasă*. Fidelitate: *credință în Dumnezeu, credință către* (sau pentru) *stăpîn*. Încredere: *credință în Dumnezeu*). Păhăruțu cel dintîi pe care-l oferea domnului paharnicu. [...] *Simbolu credinței*, crezu. (Scriban, 1939)

Dacă termenii ar fi sinonimi, ar însemna, implicit, că milioanele sau miliardele de credincioși de pe mapamond (indiferent de religie) sunt fataliști. Deci, după logica alambicată și în viziunea (postmodernă? și/sau politiza(n)tă?) a celor care îl învinuiesc pe baciul moldovean de smintirea neamului românesc prin exemplul fatalist pe care îl oferă, toți credincioșii lumii ar fi de blamat ca fataliști și numai adepții materialismului dialectic și

istoric sunt demni de laudă. Or, cum nu e vorba de sinonimie, baciul are o credință, fără să fie fatalist. E un fel de credincios genuin, nu în accepțiune dogmatică (balada nu oferă indicii în acest sens), crede într-o instanță superioară, într-o divinitate nenumită sau într-o „rânduială” cosmică, naturală care, fără să-i decidă integral destinul, ca în tragediile antice, fără să-i limiteze liberul-arbitru, poate *interveni* atunci când traseul lui terestru pare amenințat sau pecetluit.

Atitudinea ciobănașului nu este guvernată de pasivitatea lui „ce-o fi, o fi”, ci de meditativ-reflexivul (semn al înțelepciunii) „de-o fi”, din versul care decodifică înțelesurile subtile: „Și *de-o fi* să mor”.

Altfel spus, atitudinea lui este determinată de un condițional: *dacă* instanța superioară, în existența căreia crede, va îngădui sau nu înfăptuirea planului ucigaș al celorlalți doi baci, invidioși, nevolnici sufletește și hrăpăreți.

El *discerne* (apanajul înțelepților!) între *moarte ca posibilitate/probabilitate* (eventuală consecință a complotului de care află de la mioara năzdrăvană, moarte care ar putea, eventual, avea un timp prestabilit și cunoscut: chiar în acea zi, „la apus de soare”) și *moarte ca certitudine absolută, ca imanență*, ca episod existențial fulgurant (nu și final!) intrinsec condiției umane, episod al cărui minut îi rămâne, ca fiecărui muritor, necunoscut. În funcție de această distincție, baciul are cel puțin două opțiuni:

1. Să dea ascultare sfaturilor mioarei, să cheme câinii, să se pregătească de luptă, să-și apere cu îndârjire viața și avuția, bunurile pământene, să cheltuiască energie pentru a evita moartea plănuită de complotiști, moarte care, oricum, rămâne incertă, în sfera posibilului/probabilului (nu zăbovesc aici asupra nuanțelor semantice ale celor doi termeni, oricum nu se poate stabili în ce procent *moartea posibilă* este și *probabilă*).

2. Să se îngrijească de ceea ce se cuvine în perspectiva (mai apropiată ori mai îndepărtată, dar absolut certă) a *morții imanente*, căreia este absurd și inutil, așadar total neînțelept, să i te opui, întrucât ar însemna să te opui nu unor dușmani – ei înșiși vulnerabili, muritori, trecători –, ci propriei condiții, deja conștientizate și asumate ca atare.

Avertismentul primit de la mioară și faptul că planează, fie și numai ca idee, moartea *imediată* (azi, „la apus de soare”) funcționează aidoma unui *memento mori* care declanșează confruntarea, cel puțin mentală și emoțională, cu perspectiva morții certe, reale, de... *cândva*. În fond, nici nu contează dacă planul agresorilor reușește sau eșuează, contează că s-a produs și s-a statornicit limpezirea lăuntrică, s-a esențializat cunoașterea, s-au stabilit prioritățile și reperele valide, neperisabile, ale traseului existențial. În acest context, păstorul *alege* să-și facă testamentul – evident, un testament de natură spirituală, adică cel mai important. Gestul vine din firescul lucrurilor, dintr-o „rânduială” atemporală și aspațială a unei întregi

umanități normale, armonioase, echilibrate, nu doar a unui neam, așa cum arată și Mircea Platon: „Ciobanul moldovean are grijă de ce ar putea lăsa în urmă. E ceea ce făcea orice om din societățile patriarhale, țărănești-aristocratice, fie el cavaler, răzeș sau samurai. Ceasul morții e parte a unei vieți trăite cum-se-cade. Omul care trăiește după rânduială nu vrea să moară în ne-orânduială. Nu e nimic fatalist aici, ci doar realist, responsabil și iubitor”. (cf. <https://alexandruacu.wordpress.com/2011/12/23/mircea-paton-miorita-irozii-si-nerozi/>).

Spuneam că păstorul are cel puțin două opțiuni și *alege liber* să-și facă testamentul. Liberul-arbitru funcționează, nu-l refuză nimeni și nu i se refuză nimănui. Cred că Mihai Neamțu (și el, ca mulți, nedumerit și consternat de atitudinea baciului, după cum afirmă într-un articol al cărui ton, recunosc, este civilizat comparativ cu al altor autori) poate să renunțe la întrebările de amvon politic precum „De ce refuzăm liberul-arbitru?”, „de ce oare acceptarea morții e atât de rapidă (până în punctul în care liberul arbitru pare să fi dispărut)? [...] Care e rațiunea pentru care un tânăr înzestrat cu atâtea daruri nu vrea să lupte? [...] Nu înseamnă resemnarea și o complacere cu arbitrariul, violența sau nedreptatea flagrantă? În ce fel a marcat Miorița imaginarul colectiv al românilor de pretutindeni?”

Sunt eu însămi nedumerită și consternată, dar din alt motiv. Cum se face că, pentru un filosof și teolog (cu doctorat), a rămas total neînțeleasă problematica subtilă a morții și a alegerii libere pe care o face păstorul din baladă? Să deducem că un intelectual, dublu licențiat chiar în domeniu, cum este Mihai Neamțu,... doar *se preface* că nu înțelege, trădându-și sinele autentic din motive de... *politically*?!

Încă o dată „nimic nou sub soare”, vorba Ecclesiastului. Compromisuri și incongruențe similare s-au mai văzut pe plaiurile noastre, într-o istorie nu prea îndepărtată, în căutarea, pe-atunci, a unor guri de... paradis bolșevic. Și Sadoveanu a semnat pactul cu diavolul. A trădat *Baltagul*, i-a trădat pe *Frații Jderi* și *Neamul Șoimăreștilor*, a trădat *Țara de dincolo de negură*, și-a trădat talentul, s-a înfrățit cu *Mitrea Cocor*, s-a aliniat la directivele politice ale momentului. Beniuc la fel. Și alții... Colocvial spus, „și-au dat cu firma-n cap”, s-au ticăloșit, că mare e, oricând, ispita unui trai îmbelșugat, a puterii de-o clipă și a măririi terestre. În fine, să te trădezi sau nu pe tine-însuși, până la urmă ține tot de liberul-arbitru.

Ciobănașul moldovean nu vrea să lupte? Poate că vrea, fără s-o și spună. Pentru cititorul atent la indiciile din text, devine limpede că mioara îl avertizează pe baci asupra unei *intenții* criminale („Vor să mi te-omoare”), nu îi servește o certitudine („O să mi te-omoare”). Iar din clipa rostirii replicii „Și de-o fi să mor”, conjuncția care introduce condiționala își extinde amprenta asupra a tot ce urmează, totul intră sub incidența ipoteticului. Balada rămâne o veritabilă operă modernă, din categoria *opera aperta*, cu deznodământ necunoscut: nu ni se spune –

așadar nu știm! – dacă ciobanii pizmuitori l-au atacat sau nu pe cel moldovean, nu știm dacă el s-a apărât sau nu, nu știm dacă a fost ucis sau nu. Cel puțin din varianta consacrată a baladei, singura care – fiind cea studiată la școală – face obiectul acestei discuții, nu aflăm concret absolut nimic din ce s-ar mai fi putut întâmpla din momentul rostirii testamentului până „la apus de soare”. Cei care afirmă tendențios că baciul moldovean nu se împotrivese morții și atacatorilor își întemeiază teoria pe speculații, distorsionând interpretarea în sensul dorit de ei: ca să pună în evidență pasivitatea, resemnarea, fatalismul, toate relele epidemice (unii le consideră și „endemice”) care, zic ei, i-au contaminat pe români pornind de la pacientul zero – ciobănașul. N-au auzit, se pare, de „limitele interpretării” stabilite de Umberto Eco. Inventează, speculează, falsifică doar ca să-și atingă scopul incriminatoriu. Aplicând aceeași metodă, a speculației, ne-am putea imagina și că personajul învinovățit de antimioritici *întâi* și-a făcut testamentul, preventiv, procedând ca orice om cu mintea întreagă într-o astfel de împrejurare, *apoi* s-a pregătit de luptă și... chiar a biruit. Dacă e să fabulăm pe lângă text, cum fac detractorii baladei, se poate fabula oricât, în ambele sensuri! Oricum, întocmirea testamentului nu presupune, automat, renunțarea la luptă, iar faptul că ciobănașul *nu declară* că o să lupte nu înseamnă, obligatoriu, că va sta încremenit în așteptarea loviturii fatale. Pur și simplu nu știm ce va face.

De ce falsificatorii au ales să speculeze în sens negativ imaginea ciobănașului mioritic și să-l acuze de influențe nefaste asupra neamului din care se trage n-are rost să ne mai întrebăm, pentru că răspunsul ține de evidență. Au găsit și ei un... acar Păun care nici măcar nu le poate da personal o replică pe limba și pe înțelesul lor. Ia să fi sălășuit în baladă un cioban vârtos, cu frunte-ngustă, care, aflând de complot, s-ar fi pus mintenaș în fruntea turmei și, în loc să-și facă, blestematul, un testament atât de subtil și de filosofic, ar fi pus mâna pe ciomag și, în pas hotărât, ar fi început să cânte mobilizator „Hai la lupta cea mare! Rob cu rob să ne unim!” Ce lecție zdravănă de bravură și ce model incendiar ar fi dat el norodului! Și ce norod am fi avut noi acum!!! Întru totul pe placul antimioriticilor... Sau nu?! Păi nu, pentru că primii luați în vizorul bătei revoltate, neresemnate și nefataliste, care nu cugetă întâi la rânduile cosmice și la testamente de natură spirituală, ci reacționează rapid și ferm împotriva nedreptății și a dușmanilor, primii trași la răspundere ar fi fost chiar... antimioriticii îmbrăcați, ca lupul moralist, în piei de oaie, cu disprețul și calomniile lor la adresa... turmei.

Ar mai fi și alte întrebări pentru ei: toate persoanele (credincioase ori atee, indiferent de situarea lor geografică pe glob, indiferent de neam, rang ori convingeri politice) care își fac testamentul din timp, în virtutea aceluiași „de-o fi să mor” (azi, mâine, peste „n” ani...), sunt fataliste?! Le-o fi smintit și pe acelea tot ciobănașul nostru?!

Ori asta e măsura firească, luată de orice persoană lucidă care își conștientizează, înțelept, finitudinea și se preocupă de *cui* și *ce* lasă în urmă ca valori (îndeobște materiale, dar nu numai)?

Se pare că, pentru belicoșii supărați cronic pe ciobănaș (unii se războiesc, caraghios, până și cu oaia, pe modelul personajelor din epopeea lui Ion Budai-Deleanu care se bat cu bivoli), sunt greu de înțeles simbolurile, alegoriile, personificările și sugestiile din baladă. Pesemne și mai greu, spre imposibil, le-ar fi să priceapă valențele inițiatice ale experienței morții, subliniate de Petru Ursache în amplul său studiu despre *Miorița*: „Moartea mai poate fi *adevărată* și *reală* când îndeplinește un rost; spre deosebire de moartea banală, comună. Omul ales, eroul tragic, «știe» să moară, experimentând propria-i existență dramatică, în sens inițiativ și în circumstanțe misterice, așa cum i-a fost dat, prin tradiție, și păstorului carpatic” (*Miorița – dosarul mitologic al unei capodopere*, p. 173). Iar dacă le înțeleg (pentru că nu poți fi literat sau specialist-filolog autentic fără să înțelegi măcar faptul că un text beletristic de valoare *Mioriței* merită studiat onest, nu transformat în muniție anticulturală) și, înțelegându-le, totuși se exprimă atât de rudimentar, scopul lor real... este și mai limpede.

Seninătatea în fața morții... clișeu sau realitate?

Chiar dacă se vor zvârcoli din nou în lungi insomnii pseudoculturale cititorii „revoluționari” ai *Mioriței*, o să revin la ceea ce ei consideră a fi unul dintre clișeele hermeneutice expirate: seninătatea, liniștea, calmul pe care le manifestă ciobănașul în fața morții. Mai propriu spus – în proximitatea morții ca posibilitate și/sau ca imanență.

De regulă, această seninătate o dobândesc doar înțelepții și binecredincioșii autentici (oricare ar fi religia lor). Ea nu înseamnă, nici pe departe, resemnare, lașitate sau fatalism. Pesemne, dacă Michelet ar fi avut acces anticipat la descoperirile psihologiei moderne, n-ar mai fi citit *Miorița* în cheia „resemnării prea ușoare”.

Concret, deși, după dicționar, verbele „a (te) resemna” și „a accepta” par sinonime, din punctul de vedere al psihologiei termenii se diferențiază substanțial. Iar atunci când analizăm o atitudine, un comportament –în speță atitudinea ciobănașului – interesează, desigur, mai mult substratul psihologic. Din această perspectivă, specialiștii în domeniu susțin că „Omul resemnat a renunțat să mai joace un anumit rol, fiind cu atenția orientată spre trecut. [...] Când te resemnezi, te supui unei probleme care știi că există, însă consideri că nu mai ai forța necesară pentru a mai face ceva. Emoția predominantă este de tristețe”. Cine *acceptă*, „are atenția orientată la timpul prezent și vine dintr-o stare de pace. În acest caz, nu ești supus problemelor, ci te armonizezi cu ele, descoperind resurse în interiorul tău.

[...] Rămâi prezent și atent la ceea ce se întâmplă în tine și-n jurul tău, iar din acest spațiu, de aici și acum, faci acțiunile necesare” (Raluca Mureșan, <http://entuziasm.ro/dezvoltare-personala/complacere-sau-resemnare-versus-acceptare/>).

Baciul moldovean nici nu este trist, nici nu are atenția orientată spre trecut, nici nu consideră că nu mai are forță să acționeze, așadar *nu* este un resemnat! Starea lui de pace, de seninătate, se explică (iată, inclusiv științific!) prin faptul că s-a „armonizat” cu problema morții imanente (o „problemă” insolubilă comună, de altfel, tuturor viețuitorilor pământeni), a conștientizat-o și acționează în consecință – își face, simplu, firesc, testamentul, fără să dramatizeze, fără să se lamenteze, fără să se revolte, fără întrebări inutile și liber de orice resentimente față de prezumtivii ucigași. Această detașare totală de ceea ce Petru Ursache numește „emoție păguboasă” asigură un triumf de altă natură decât afectiv-biologică: „statutul de om cultural este salvat, umanitatea se poate reorganiza cu chibzuință, în condițiile în care viețuiește și pe care și le asumă curajos” (*Miorița – dosarul mitologic al unei capodopere*, p. 125). Totuși, baciul păstrează ceea ce aș numi emoția altruistă, izvorâtă din dragoste și manifestată prin grija de a-și ocroti mama de durerea pierderii fiului, motiv pentru care îi cere mioarei – sub incidența aceluiași condițional /ipotetic „de-o fi să mor” – să-i spună măicuței de nuntă, dar să-i ascundă detaliul stelei căzătoare – indiciul trecerii lui ireversibile din lumea de aici în lumea de dincolo. La asta se adaugă dorința lui de a fi îngropat în apropierea turmei pe care a păstorit-o cu pricepere, cu vrednicie și cu drag („În strunga de oi/ Să fiu tot cu voi”) și a câinilor care l-au slujit cu fidelitate. Deși discuția aici nu se poartă din perspectiva apartenenței la o religie anume, ci din aceea a credinței cumva intrinseci firii umane, simbolistica păstorului care are grijă de turmă este creștină, iar dorința lui de a rămâne în vecinătatea turmei și de dincolo de moarte îmi amintește o scurtă notă din *Jurnalul fericirii*: „«Locul păstorului e lângă turma sa» – cuvinte săpate pe mormântul monseniorului Affre la catedrala Notre Dame”.

Despre acceptarea morții vorbește, în alți termeni, și Mircea Eliade: „Cât privește acceptarea morții, doar dintr-o perspectivă raționalistă poate fi considerată ca o probă de pasivitate sau de resemnare. În universul valorilor folclorice, atitudinea păstorului exprimă o decizie existențială mai profundă: «nu te poți apăra împotriva destinului cum nu te aperi împotriva dușmanului»; nu poți decât să impui o nouă semnificație consecințelor ineluctabile ale unui destin gata să se împlinească. Nu este vorba de un «fatalism», pentru că un fatalist nici măcar nu se crede capabil de a schimba semnificația a ceea ce i-a fost predestinat” (cf: https://ro.wikipedia.org/wiki/Fatalismul_mioritic).

Și iată că explicațiile științifice din domeniul psihologiei se pot întâlni fericit cu semnificațiile relevate prin hermeneutica onestă a textului literar. Împreună combat teoria – cel puțin bizară, dacă nu chiar deșucheată,

menită să confuzioneze și să manipuleze „reformat” – conform căreia, chipurile, din cauza modelului comportamental din baladă și ca urmare a faptului că s-a studiat *Miorița* la școală – poporul român ar fi (devenit) fatalist.

„Acceptarea nu înseamnă să refuzi schimbarea, ci să fii atent și prezent la viața ta și, din această stare de conștiință, să acționezi. Să acționezi, nu să reacționezi la ce ți se întâmplă!” mai spune, în articolul ei, psihologul Raluca Mureșan.

Or, tocmai asta și face baciul: nu doar că nu refuză schimbarea, o înfăptuiește. Având credință în justețea deciziei (oricare ar fi ea) instanței superioare, el *acționează* și conferă alte semnificații evenimentului, într-o împrejurare în care alții ar *re-acționa* (asmutind câinii, punând mâna pe bâta, lovindu-și agresorii). Părintele Nicolae Steinhardt notează în *Jurnalul fericirii* (2005, p. 365) tocmai această înfăptuire a schimbării, cu referire *întâi* la poporul român și *abia apoi* la baciul moldovean: „Poporul român e înzestrat cu o putere transfiguratorie ce-i permite să preschimbe întregul univers și să pătrundă în cosmosul liturgic (să participe la celebrarea liturgiei cosmice ar spune Maxim Mărturisitorul). [...] Ciobanul săvârșește o transmutație – *le grand oeuvre* al denigraților alchimiști –, își transformă nenorocirea în taină mistică. Înfrânge soarta. Dă un sens fast nefericirii, asumând-o nu ca eveniment istoric, personal, ci ca taină. Impune un sens atât absurdului vieții, cât și teroarei istoriei.” Ordinea referirilor nu este deloc întâmplătoare: doar dintr-un neam deja capabil de transmutații esențiale (de neînchipuit pentru cine a rămas captiv în clișeele – rigide și restrictive – de gândire materialist-dialectică, fie ea și cosmetizată), a putut să sublimeze ciobănașul, nicidecum invers, cum se canonesc să răstălmăcească și să pervertească înțelesurile antimioriticii! Conținutul baladei dovedește asta cu prisosință (desigur, dovada este accesibilă cui știe cu adevărat să citească, în nici un caz analfabeților funcțional produși, mai nou, de învățământul nostru „reformat”), fie și dacă ar fi să (re)discutăm numai taina nunții de proporții cosmice în care este transfigurată/transmutată *moartea immanentă*. Seninătatea și pacea se înstăpânesc și din aceea că ființează în cugetul ciobănașului credința profundă (străină atelor marxiști) că moartea „ca dat existențial” (în expresia lui Petru Ursache) nu înseamnă sfârșit, ci deschidere spre alte dimensiuni și (a)percepții.

Apoi, întrucât ideea specificului național (veche, romantică, dar nu total perimată) e adesea invocată în relație cu *Miorița* și îi enervează foarte tare pe adversarii baladei, îi asigur că liniștea aceasta *nu* este „specific națională” și le ofer un calmant, o pastilă culturală anti-stress, citându-l pe părintele Nicolae Steinhardt: „liniștea dată creștinului este și ea întemeiată pe *cunoaștere*, întru nimic mai puțin decât cea dobândită prin budismul indian ori zen” (*Jurnalul fericirii*, 2005, p. 155).

În aceste condiții, să fii *anti Miorița* echivalează cu a fi un ins anticultural, înseamnă să fii – conștient sau nu, deliberat sau nu, la comandă sau nu – un fel de descendent jdanovist.

Nimic mai inadecvat și mai eronat decât a-l considera pe ciobănașul moldovean un model moral și comportamental care prejudiciază, contamenează, „paralizează” o nație întreagă, un „formator de opinie” (via manualele școlare) care trebuie exilat, anihilat, exorcizat... etc.

Dimpotrivă, la o lectură atentă, onestă și obiectivă, personajul se relevă ca fiind *exemplar* prin structura sufletească, prin suma calităților lui, dintre care cea mai de preț este înțelepciunea.

Iar dacă se pune problema să alegi între „comportamentul corect” cerut de general-umana (din păcate rară!) *înțelepciune* și „comportamentul corect” dictat de invariabil sinuoasa, perfida *politică*..., dacă nu ești oportunist, carierist, semidoct, politruc, dacă nu te sucești după cum bate tornada politică, adică dacă ești nesmintit în integritatea ființei tale, alegerea este ușoară: e de preferat „mioritic”..., comportamentul mioritic înțelept, cumpătat, pașnic.

Făcând un bilanț, se vede cu ochiul liber că toți aceia care au prețuit, cercetat și valorificat cum se cuvine balada/mitul sunt o pleiadă (rezistentă, chiar și în vremi de prigoană comunistă, *prin* cultură). O pleiadă luată acum, ca și în perioada proletcultistă, în răspăr, negată, minimalizată sau voit ignorată de unii..., de o – după limbajul adoptat – „mână” (misionară?) de indivizi asociați, aliniați, supuși cu temenele trendului, dar foarte agresivi cu cine nu le cântă-n strună, o gașcă de „pătrășoși”, rezistentă la cultură. E (și) aici un *déjà-vu, déjà connu*.

Și, dacă tot se vorbește de manipulare, de agende subliminale, dacă și unii și alții (ne) manipulează, ne rămâne în continuare liberul arbitru: să ne alegem manipulatorii. Eu, personal, aleg pleiada. Cine dorește, poate să aleagă gașca. Fără nici o supărare. Suntem liberi..., nu?

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ:

Ioana Bot, „A vorbi cu oile, astăzi”, în *Dilema veche*, nr. 686, 13-19 aprilie 2017.

**Fatalismul mioritic*, https://ro.wikipedia.org/wiki/Fatalismul_mioritic.

M. Platon, <https://alexandruacu.wordpress.com/2011/12/23/mircea-paton-miorita-irozii-si-nerozii/>.

Florin Iaru, „Miorița aroganților”, în *Dilema veche*, nr. 686, 13-19 aprilie 2017.

Raluca Mureșan, <http://entuziasm.ro/dezvoltare-personala/complacere-sau-resemnare-versus-acceptare/>.

Vianu Mureșan, *Autoportrete în oglinzile cărților*, Ed. Eikon, București, 2016.

Mihai Neamțu, *Miorița. De ce refuzăm liberul arbitru?*

<https://mihailneamtu.org/2016/11/28/miorita-de-ce-refuzam-liberul-arbitru/>.

Nicolae Steinhardt, *Jurnalul fericirii*, Editura Mănăstirii Rohia, Rohia, 2005.

Petru Ursache, *Miorița – Dosarul mitologic al unei capodopere*, ediție revăzută de autor, Ed. Eikon, București, 2015.

DORIAN OBREJA

Personajul care nu pleacă, nu tace. Rezistă, rămâne, și face...

Deplângeam, într-unul din editorialele recente, ceea ce nu poate fi calificat decât o depopulare a țării noastre. Circa 4.000.000 de români au fost forțați să plece „afară”, în căutarea unei vieți la standardele celorlalți cetățeni din UE; peste 35 la sută aparțin vârstei și populației active.

Teoretic, nu s-ar putea vorbi despre un exod al creierelor din România, dat fiind că, din 10 oameni care pleacă, doar unul are studii superioare. Însă, dacă luăm în calcul că, din totalul populației active a țării, doar puțin peste 19 la sută reprezintă procentul celor cu studii superioare, atunci acel 1 capătă alte semnificații, cântărind de 10 ori mai mult!

Din fericire, mai sunt și excepții, adică oameni care, în ciuda tuturor problemelor, în ciuda faptului că „luminița de la capătul tunelului” întârzie nepermis de mult să se lase văzută (aprinsă, mai întâi!), rămân, rezistă și fac lucruri menite a mai schimba cât de cât situația dintr-un domeniu sau altul și, mai ales, oferă un exemplu de natură a da speranțe.

Am avut prilejul, de curând, să cunosc un asemenea caz. Am evaluat omul, dincolo de cele aflate în convorbiri, și așa cum e moda în zilele noastre, adică după CV, fapt care m-a făcut să definesc acel om nu drept o persoană, ci un personaj (iar dacă își va continua parcursul de până acum, are toate șansele să devină chiar o personalitate).

Argumente. În două decenii, Daniela Gîfu – acesta este numele personajului – a luat o licență în fizică, două doctorate (unul în filosofie, altul în informatică) și este master (nu oriunde, ci la SNSPA) în comunicare și relații publice. Și asta în sinteză!

În același interval, a mai făcut multe altele, începând cu a fi reporter la un post TV, expert și revizor lingvist, și, ajungând la zi, devenind cercetător științific și cadru didactic universitar la Universitatea „Al. I. Cuza”, dar și redactor șef la vreo 3 reviste (dintre care una a Uniunii Ziariștilor Profesioniști, uniune la care este și vicepreședinte, iar o alta – din Canada).

Într-un interviu, dat publicității în Australia, adică la antipozi - fapt normal pentru un personaj care pendulează lesne, dar nu cu ușurință!, între atâția poli (domenii) -, Daniela Gîfu se autodefinia ca fiind „ambicioasă, cerebrală, întreprinzătoare, chibzută, organizată, imaginativă, generoasă, vehementă, melancolică, aș putea spune predispusă la pesimism, corectă, uneori repezită și aș putea continua, dar mi-e să nu-L înfurii pe Cel de

Sus!” Nicio șansă: Cel de Sus a binecuvântat-o cu o mulțime de daruri și veghează ca drumul să-i fie mereu ascendent...

Mai poate fi adăugat ceva? O, sigur că da ! Nu pentru că ar avea timp în plus, ci pentru că are talent, Daniela Gîfu există și în ipostaza de poet. Chiar zilele acestea își lansează cel mai recent volum de versuri, incitant de la titlu (*Spovedania unei pantere*) până la conținut, după a cărei citire, un nume în literatura română actuală, Nicolae Băciuț, afirmă că „e un autor care merită să fie urmărit, pentru că poate avea un cuvânt greu de spus în poezia feminină din România. Nu ca gen al autorului, ci ca proiecție a destinului.”

Dacă mai multe asemenea personaje ar alege să rămână în țară și să facă ceva pentru ea, viitorul României ar fi altul...

Acest material a apărut ca editorial în cotidianul *Evenimentul Regional al Moldovei*, ediția de miercuri, 28 martie 2018

P.S. Ceea ce nu am putut face în editorial, tehnic, fac pe această pagină, adăugând, la toate vorbele de mai sus, vorbele Danielei Gîfu, sub forma poemului *La pândă*, considerând că reprezintă una dintre cele mai convingătoare invitații la lectura volumului amintit:

„Adulmec/ Cum iubești în haine camuflate./ Adulmec/ Cum vorbești în pilde romanțate./ Adulmec/ Cum respiri în spații parfumate./ Adulmec/ Cum visezi în brațe despuiate./ Adulmec/ Cum gândești în scene viscerate.”

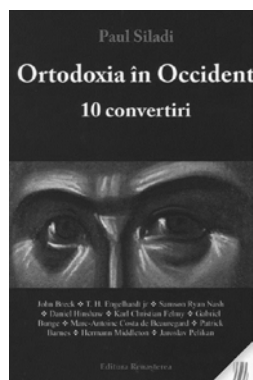
PR. MAXIM MORARIU¹

***Ortodoxia în Occident, 10 convertiri,* de Paul Siladi**

Fenomenul convertirii este întotdeauna unul complex și dinamic, atât pentru cel care îl trăiește, cât și pentru cei care îl investighează². El nu se limitează doar la o clipă ce comprimă un moment revelatoriu intens, ci este rodul unui traseu sinuos care nu se încheie odată cu aderarea instituțională la o Biserică, ci continuă pe parcursul întregii vieți. Complexitatea și atipicul lui sunt două caracteristici care îl fac să fie investigat. Efervescența vieții unui convertit, polisemia experiențelor lui, disputele și controversele pe care le suscită alegerea lui, toate acestea fac deliciul cititorului și suscită interesul cercetătorului.

Conștientizând acest lucru, Paul Siladi, directorul radioului *Renașterea* al Arhiepiscopiei Ortodoxe a Vadului și Clujului, cunoscut mediului teologic local și celui național pentru preocupările sale cu privire la rolul imaginii în misiunea Bisericii³ și pentru analizele cu privire la actualitatea apoftegmelor patericale⁴, a pornit în investigarea acestui fenomen discutând cu convertiți celebri precum părintele John Breck⁵, Tristram Engelhardt jr.⁶, Marc-Antonie Costa de Beauregard⁷, Herman Middleton⁸ sau Karl Christian Felmy⁹. Interviuurile cu acești teologi contemporani vizează atât aspecte ale biografiei lor, cât și itinerarul lor înspre Ortodoxie, interferența dintre credință și viața privată sau alte elemente similare, toate acestea fiind prezentate într-un stil plăcut, ușor de lecturat și fiind însoțite de mici medalioane, în paginile cărora este descris profilul lor biografic și sunt prezentate câteva repere bibliografice.

Volumul *Ortodoxia în Occident. 10 convertiri* de Paul Siladi (col. "Mari teologi ai secolului XX", vol. 4, Editura *Renașterea*, Cluj-Napoca, 2014) este însoțit de o scurtă introducere a autorului (pp. 7-11), în care acesta definește conceptul de convertire, arată că creșterea interesului pentru acesta se leagă, în cea de-a doua jumătate a secolului XX de orientarea cercetătorilor înspre viața privată și elementele ei constitutive¹⁰ (fapt confirmat altminteri și de către istorici), încearcă să plaseze acest fenomen în contextul dialogului ecumenic și vorbește despre specificul convertirii în spațiul ortodox. Frumos ca formă, interesant ca abordare, acest studiu este totuși rodul unei exprimări parcimonioase și s-ar preta unor adăugiri și completări. Bunăoară, s-ar putea încerca a se realiza un

portret al Bisericii văzută prin prisma convertitului, s-ar putea încerca realizarea unei incursiuni în profilul psihologic al convertitului și chiar s-ar putea investiga și anumite fenomene periferice ce interferează cu convertirea (de exemplu, ar merita o analiză a Ortodoxiei și a punctelor ei forte pornind de la viziunea unor oameni care deși fascinați de ea, nu au devenit ortodocși sau s-ar putea investiga în ce măsură convertirea afectează prolificitatea publicistică a unor oameni de cultură). Cine știe, poate într-o ediție viitoare, autorul va reveni asupra acestor aspecte și își va îmbogăți studiul introductiv, altminteri interesant și bine documentat.

Introducerea este urmată apoi de dialogurile propriu-zise. Lectura lor relevă pasiunea autorului pentru fenomen și lasă să se întrevadă bogatul efort de documentare depus de către reporterul clujean, care cunoaște în detaliu până și picanteriile legate de viața celor cu care dialoghează și reușește să obțină de la ei informații noi și inedite. Dacă ar fi să prezentăm profilul lui Paul Siladi pornind de la interviurile pe care le prezintă în acest volum, s-ar putea spune că este un jurnalist aproape introvertit ce pune întrebări scurte și țintite, nu încearcă să se pună în valoare pe sine prin intermediul dialogului (meteahnă ce se poate adesea observa la redactorii de emisiuni ce au în centru dialoguri culturale), ci se lasă, curios, purtat înspre lumea pe care o deschide înaintea lui interlocutorul. De aceea, interviurile, destul de întinse sunt ușor de lecturat și reușesc să păstreze atenția cititorului de la începutul și până la sfârșitul lor.

Invităm așadar cititorul ce dorește să cunoască fenomenul convertirii prin prisma unor ortodocși celebri, să poposească asupra cărții pomenite și să extragă de acolo ceea ce îl interesează. În mod cert, orice preferințe ar avea, va găsi cu certitudine ceva care îi va suscita interesul și îl va face să păstreze acest volum între cărțile lui favorite.

NOTE:

¹ Ieromonah, doctorand, Facultatea de Teologie Ortodoxă, Universitatea „Babeș-Bolyai”, Cluj-Napoca. E-mail: maxim@radiorenasterea.ro.

² Cf. Mihai Copăceanu, *Ortodoxie la Oxford: Te-am găsit, Doamne! Mărturiile a 12 englezi convertiți la Ortodoxie*, Editura Deisis, Sibiu, 2010.

³ Subiect căruia i-a dedicat o teză de doctorat. A se vedea: Paul-Bogdan Siladi, *Cuvânt și imagine în misiunea Bisericii*, Cluj-Napoca, 2011.

⁴ A se vedea: <http://ziarullumina.ro/autor/paul-siladi-4075/>, accesat 04. 11. 2015, pentru lista materialelor dedicate acestui subiect ce se regăsesc în paginile ziarului *Lumina*.

⁵ Pentru mai multe informații cu privire la viața și opera lui, a se vedea John Breck, *Ce este moartea*, trad. Savatie Baștovoi, Marian-Florin Pușcaș, col. „Bioetica”, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2003; Idem, *Darul sacru al vieții*, trad. Irineu Pop-Bistrișeanul, col. „Bioetica”, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2001; Idem, *Pornografia, o icoană demonică*, trad. Iliuș Biliuță, Editura Patmos, Cluj-Napoca,

2006; Idem, *Sfânta Scriptură în tradiția Bisericii*, trad. Ioana Tămăian, Editura Patmos, Cluj-Napoca, 2003; Idem, *Trepte pe calea vieții – o viziune ortodoxă asupra bioeticii*, trad. Geanina Filimon, Editura Sophia, București, 2007.

⁶ Cei care doresc să cunoască mai multe informații cu privire la viața și activitatea lui și despre preocupările lui în sfera bioeticii sunt invitați să vadă și: H. Tristram Enghelhardt jr., *Fundamentele bioeticii creștine – perspectiva ortodoxă*, trad. Mihai Neamțu, Cezar Login, Ioan Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2005.

⁷ Celebru pentru activitatea lui teologică și pentru volumul de dialoguri realizate împreună cu părintele profesor Dumitru Stăniloae. A se vedea Marc-Antoine Costa de Beauregard, *Mică dogmatică vorbită: dialoguri de la Cernica*, Ediția a III-a, Editura Deisis, Sibiu, 2007.

⁸ Pentru o scurtă prezentare biografică, a se vedea: Paul Siladi, *Ortodoxia în Occident. 10 convertiri*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2014, p. 85.

⁹ Cf. Karl Christian Felmy, *Dogmatica experienței eclesiale- înnoirea teologiei ortodoxe contemporane*, trad. Ioan Ică, Editura Deisis, Sibiu, 1999; Idem, *De la Cina cea de Taină la dumnezeiasca Liturghie a Bisericii Ortodoxe. Un comentariu istoric*, trad. Ioan Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2004.

¹⁰ „În a doua jumătate a secolului XX se poate remarca o renaștere a interesului cititorilor față de fenomenul convertirii religioase, chiar dacă tema nu este deloc nouă. De fapt, putem observa o creștere a preocupărilor pentru viața privată, pentru ceea ce este ascuns privirii. Se caută biografii, memorii, jurnale și, în general, au succes textele cu caracter personal, confesiv. Relatările autobiografice privind convertirea nu fac excepție, chiar dacă în spațiul răsăritean ortodox nu abundă. Au fost mai degrabă cultivate în mediile neoprotestante, mai degrabă ca o formă de susținere și confirmare a adevărului de credință al comunității. Treptat, se acumulează o tot mai bogată literatură a convertirii la Ortodoxie, mai ales din lumea occidentală, care oferă o perspectivă nouă și proaspătă asupra credinței, a cărei validitate am încetat să o percepem” (Paul Siladi, *Ortodoxia în Occident. 10 convertiri*, p. 7).

PR. COSMIN BIRIȘ

Pr. Maxim Morariu despre asociaționismul cultural

Volumul *Asociaționismul cultural din zona Bistriței și a Năsăudului (1850-1918)* al lui Iuliu-Marius Morariu, apărut în anul 2017 la editura Argonaut din Cluj-Napoca, este o lucrare care urmărește dinamica unui fenomen cultural din zona Bistrița-Năsăud din perioada 1850-1918, contribuția lui la dezvoltarea culturală a românilor și la propășirea idealului național.

Cartea este prefăcută de prof. univ. dr. Ioan Buzași și are o întindere de 123 de pagini, din care 29 de pagini reprezintă bibliografia, indicele de nume și prezentarea autorului.

În *capitolul introductiv* autorul enunță tema lucrării: „relația dintre intelectualitatea năsăudeană și asociaționismul cultural” (p. 11-12), temă presupusă a fi de real interes “pentru cei ce doresc să aprofundeze atât istoria locală a zonei Bistriței și a Năsăudului, ..., cât și pentru cercetarea istorică a întregii Transilvanii sau a spațiului românesc din cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea și primele două decenii ale secolului trecut” (pp. 11-12).

Pentru a-și atinge scopul propus, autorul consideră necesară definirea particularităților intelectualului urban și a celui rural, urmată de o „incursiune în acest univers complex al relațiilor dintre intelectualitatea zonei și asociaționismul cultural” (p. 12).

În continuare, autorul expune structura lucrării ca fiind alcătuită din două capitole în care se va defini fenomenul în ansamblul său, se va încerca radiografierea impactului său la nivelul întregului Ardeal și se vor analiza principalele instituții care au devenit exponenți ai acestei forme a asociaționismului în zona investigată.

În primul capitol, intitulat *Asociaționismul cultural și rolul lui în spațiul transilvan*, autorul definește termenul de asociaționism ca fiind „capacitatea oamenilor de a-și reuni forțele și de a crea un front comun fie cu scopul de a se apăra de anumite pericole comune, fie cu scopul de a-și asigura o mai mare vizibilitate în anumite situații și contexte” (p. 15).

În Transilvania, asociaționismul a apărut în perioada dualismului (1867-1918), ca „o formulă defensivă, de apărare și solidaritate socială în mediul politico-național din Ungaria” (p.16, nota 15). Forma cea mai des întâlnită a acestui fenomen a fost cea de *asociație culturală*, care a constituit un context foarte favorabil conturării și propagării ideii și idealului național.

În al doilea capitol, intitulat *Asociaționismul cultural în zona Năsăudului*, sunt evocate asociațiile care făceau parte din acest fenomen cultural. Este vorba, în primul rând, de ASTRA, urmată de Reuniunea română de cântări, Reuniunea învățătorilor “Mariana”, Reuniunea română de lectură (Casina). Nu sunt uitate nici cele 14 periodice publicate în zonă, considerate de autor tot rod al „asocierii și cumulării eforturilor unor intelectuali năsăudeni” (p. 23)

Asociaționismul cultural năsăudean s-a manifestat cel mai pregnant prin intermediul *Astreii*. Chiar dacă la înființarea ei, în anul 1861, la Sibiu, au fost puțini participanți din zona Năsăudului, după înființarea Despărțământului propriu, realizată în 1881, autorul constată că tot mai mulți oameni – intelectuali, preoți, funcționari publici – s-au înscris în Asociație, contribuind cu sume apreciabile la bugetul ei.

Astra a avut o contribuție foarte importantă la emanciparea românilor din zona Năsăud-Bistrița, concretizată prin organizarea unor manifestări de popularizare, înființarea unor biblioteci populare, susținerea unor seminarii „care să-l ajute pe țaranul român să-și îmbunătățească

condițiile de trai” (p. 26), dar și prin organizarea, în Năsăud, a două Adunări generale ale Asociației, în 1870 și 1893. Este subliniat faptul că toate aceste activități ale Astrei au avut loc cu sprijinul Bisericii greco-catolice și ortodoxe din zonă și a școlii năsăudene.

Autorul dă ca exemplu anul 1912, când, în Năsăud și în satele din jur, s-au ținut 118 „conferințe populare”, din care 18, ținute de către preoți. Conform documentelor de arhivă, la aceste conferințe au participat între 300 și 500 de persoane, cu precădere țărani, dar și intelectuali.

Preoții au jucat în această perioadă un rol important, de interfață între Asociație și poporul de rând. Deseori, ei au fost cei care au înscris comunele în Asociație. Ei erau cei care le citeau oamenilor articole din publicațiile Asociației și le expuneau ideile promovate de ea. Ei erau cei care îi reprezentau pe țărani în structurile astriste. Ei erau cei care ofereau idei pentru organizarea de conferințe sau întruniri, dar și spațiul necesar pentru ele.

Despărțământul astrist din *Bistrița*, înființat probabil în 1888, a avut o activitate mult redusă față de cel din Năsăud și, prin urmare, o influență puțin semnificativă asupra vieții culturale a oamenilor locului. Această situație s-a datorat numărului foarte mic de intelectuali din zonă, dar și situației materiale precare a oamenilor de aici.

Autorul constată că cele mai importante activități culturale ale Despărțământului bistrițean au fost legate de adunările anuale ale acestuia și de Adunarea generală a Astrei ținută, aici, în 1904. Documentele de arhivă atestă susținerea, la adunarea din 1904, a două conferințe, una de către Octavian Goga, cu titlul *Țăranul în literatura română* și cealaltă, de către Grigore Pletosu, cu titlul *Creșterea națională*.

În cadrul fenomenului asociațiunii culturale, autorul amintește și de Reuniunea română de cântări din Năsăud, înființată în 1888 și având ca scop „cultivarea cântului peste tot, cu precădere însă a cântului bisericesc” (p. 47). Activitatea acestei asociații a constat din întruniri anuale în cadrul cărora s-au susținut „recitaluri de piese muzicale, poezii, cântări la pian și altele similare”(p.49). În acest sens este ilustrativă prezentarea de către autor a programei unei astfel de reuniuni petrecută în 12 ianuarie 1898.

În timp, activitatea Reuniunii a devenit tot mai intensă, astfel că la sfârșitul secolului XIX și începutul secolului XX au avut loc manifestări aproape lunare, dublate de ședințe ale comitetului director. Și tematica reuniunilor a suferit transformări în timp. Dacă la început s-a urmărit „promovarea cântului bisericesc”, ulterior reuniunile au devenit „o modalitate prin care intelectualii năsăudeni promovau valorile românești, creațiile autorilor locali și cele ale celorlalți scriitori români din Regat și un loc în care va începe să se manifeste emanciparea feminină în zona Năsăudului” (p. 53).

Tot la Năsăud, în 1857, s-au „pus bazele unei reuniuni de lectură în localul căreia membri ei să poată conveni netulburați și nespionați, să poată

citi gazete și cărți, să aranjeze din când în când, petereceri și să poată discuta diferite aspecte naționale, politice și de interes local” (p. 54, nota 120). În anul 1861, această reuniune devine *Reuniunea română de lectură* (Casina), membrii ei fiind „dascăli ai școlii nășăudene, juriști sau militari” (p. 55). Reuniunea a funcționat până în 1948, când a fost desființată de comuniști. La fiecare ședință participau cca. 30 de persoane și aveau acces la un număr de aproximativ 20 de reviste, la care Reuniunea avea abonament anual. Autorul subliniază faptul că în cadrul Reuniunii aveau loc și ședințe în care se puneau în discuție chestiuni „de importanță primordială pentru întreaga zonă” (p.59), ca de exemplu alegerea vicarului, în ședința din 18.02.1910, sau propunerea unui proiect ce viza edificarea Casei Naționale din Năsăud, într-o ședință din 1912. Remarcabilă este prezența la aceste ședințe a unor intelectuali locali care, în timp, au devenit academicieni, de exemplu: Leon Daniello, Nicolae Drăganu, Virgil Șotropa sau Constantin Moisil.

Autorul subliniază faptul că Reuniunea română de lectură a avut și acțiuni cu „impact și vizibilitate națională, care au contribuit la consacrarea reuniunii de lectură între instituțiile cele mai prestigioase ale zonei” (p. 61). Dintre acestea, cea mai importantă a fost ședința din 28 noiembrie 1918, în care s-a hotărât alegerea a doi reprezentanți care să participe la Marea Adunare Națională de la Alba Iulia.

O altă societate culturală nășăudeană luată în discuție de autor este și *Reuniunea „Mariana” a învățătorilor*. Deși înființată în 1869, “din pricina mai multor probleme” (p. 65), prima adunare generală se va ține abia în 1878. Începând cu anul înființării și până în 1901 s-au ținut 23 de adunări generale în Năsăud și în localitățile din jur: Sângeorz, Tiha Bârgăului, Rodna Veche, Monor, Bistrița.

Autorul subliniază ideea că „Mariana” a fost o instituție reprezentativă prin faptul că „s-a identificat cu nevoile școlilor, a format comisii responsabile cu revizuirea programelor școlare și a celorlalte documente de studiu și a susținut dascălii locului” (pp. 68-69). De asemenea, a reușit să editeze o revistă cu apariție regulată, numită *Vatra*, iar în 1884 a publicat un almanah propriu, în 500 de exemplare, numit *Calendarul pedagogic*.

Și Reuniunea „Mariana” a organizat, în noiembrie 1918, o ședință specială cu scopul de a alege doi delegați pentru Marea Adunare Națională de la Alba Iulia, care să susțină unirea Transilvaniei cu România.

Autorul abordează și activitatea presei din zona Bistrița-Năsăud, văzută ca formă de manifestare a asociaționismului cultural.

Datorită gradului scăzut de școlarizare a populației, abonații periodicelor vremii erau, în marea lor majoritate, intelectuali locali. Ei erau cei care popularizau conținutul publicațiilor celor mai puțin școlarizați.

Autorul ia în discuție 12 publicații locale din perioada 1867-1918 și le caracterizează succint tematica și colaboratorii mai importanți.

Astfel, o parte a acestor publicații abordau în principal teme pedagogice legate de activitatea învățătorilor și a profesorilor, situația școlară a elevilor, propuneri de discipline de învățământ, etc. Dintre aceste publicații, autorul amintește *Magazinul pedagogic*, *Calendarul Pedagogic*, *Școala Română*, *Școala practică*, considerată de autor „cea mai importantă revistă pedagogică a Ardealului” în perioada 1882-1886, sau Rapoartele anuale ale Gimnaziului năsăudean, publicate cu regularitate până în anul 1948.

Autorul prezintă și publicații cu tematică mai vastă, cu accente chiar de publicație literară, ca de exemplu *Muza Someșană*, *Minerva*, *Revista ilustrată* (1898-1903), transformată în timp în *Revista Bistriței* (1905-1909). În *Muza Someșană*, revistă a Societății de lectură „Virtus Romana Rediviva”, au fost publicate, de exemplu, „peste 200 de articole de critică literară din totalul de 542 semnate de 184 de elevi ai școlii, care s-au publicat în cadrul primei serii” (p. 76), 54 de poezii de George Coșbuc, elev fiind în acea perioadă.

Autorul constată, în final, că cele 12 periodice apărute în perioada 1867-1918 „sunt dovada clară a faptului că, în perioada pomenită, în această zonă exista o puternică emulație culturală și că, românii de aici cunoșteau importanța și beneficiul asociaționismului cultural” (p. 86). În același timp, autorul susține că viața scurtă a acestor periodice, de maximum 10 ani, presărată, în plus, de dese întreruperi, denotă „lipsa consecvenței în eforturi sau dezinteresul cititorilor”, dar și „cenzura sau lipsa finanțelor” (p. 86).

Autorul amintește și de *Fondurile grănicerești năsăudene*, înființate în 1851, și a căror importanță, din punct de vedere al asociaționismului cultural, a constatat din „întreținerea a 53 de școli românești din fostul district confiniar și atribuirea a 2977 burse și ajutoare de studii pentru un însemnat număr de tineri români cu descendență grănicerească” (p. 89).

În concluziile sale autorul subliniază faptul că toate asociațiile dedicate lecturii, diferitele reuniuni sau publicații, pot fi plasate sub auspiciile sintagmei de asociaționism cultural. Indiferent de tematică, toate au avut unul și același scop: acela „de a contribui la creșterea culturală a românilor din zonă, la stimularea tinerilor cu posibilități intelectuale ce erau însă lipsiți de cele financiare și la promovarea valorilor românești” (p. 93).

Se remarcă hărnicia părintelui ieromonah Maxim (Iuliu-Marius) Morariu depusă în munca de strângere a materialului documentar și ambiția deosebită de a demonstra existența, în zona Bistrița-Năsăud, a unui fenomen de asociaționism cultural care „a contribuit la dezvoltarea culturală a românilor de aici și la propășirea idealului național”. După lecturarea volumului, am rămas cu sentimentul că demonstrația autorului este convingătoare.

NICOLE SMITH

Elena Mitru: O carte a identității

Vineri, 6 iulie 2018, la Restaurantul “Boon” a avut loc ședința Cenaclului „Mihai Eminescu” din New York. S-a lansat volumul de proză *Tablete din panoul timpului* de Elena Mitru. Cartea a apărut la Editura Rawex Coms, București, 2018, cu o prefață semnată de Menuț Maximilian, director al cotidianului bistrițean *Răsunetul*.

Theodor Damian, președintele Cenaclului, a reamintit audienței că în 8 iulie a.c. se va celebra hramul Bisericii „Sf. Ap. Petru și Pavel” unde va fi prezent I.P.S. Nicolae, Mitropolit al Mitropoliei Ortodoxe Române a celor două Americi.

Au vorbit apreciativ despre carte: directorul cenaclului, Theodor Damian, prof. univ. Valentina Ciaprazi, ziarista Mariana Terra și prof. Nicole Smith. Au mai luat cuvântul domnii Dima Lascu și Vasile Crețu.

Vorbitorii au remarcat că în volum Elena Mitru a depănat amintiri din București și New York, precum și impresii din călătoria pe care a făcut-o anul trecut la Târgu Mureș și Bistrița.

S-a remarcat faptul că autoarea este o povestitoare și portretistă bună, că a adus la suprafață diverse aspecte ale existenței: oameni, locuri, întâmplări traversate și observate de ea de-a lungul anilor pe diferite coordonate geografice și spirituale, și că aceste spații joacă un rol important în formația sa ca om și ca artist, în concepția sa despre lume și viață.

Cartea este, într-un fel, și un document de arhivă deoarece promovează multe expresii tipice din Oltenia.

S-a precizat că autoarea se identifică cu ceea ce scrie și că penru ea scrisul este “arta de a face să intre universul între copertile unei cărți”.

Elena Mitru a mulțumit audienței și participanților, după care, Theodor Damian a încheiat întrunirea literară invitându-i pe cei prezenți la tradiționala agapă.

PASSIONARIA STOICESCU

Văzul de lumină

Nu trebuie să fii nici sculptor, nici critic de artă. Trebuie să privești cu sufletul și să te pătrunzi de culoarea și formele luminoase ale simbolisticii religioase din noile sculpturi ale venerabilei artiste plastice, Viorica Colpacci, „Semn și lumină”.

Am descoperit-o într-un amurg din maiul acestui an, 2018, la Galeria „Orizont”, în Noaptea muzeelor. În penumbra calmă a sălii scilipeau primitiv și misterios „ochii” lucrărilor sale.

Mi-a explicat cu bunătațe și modestie drumul lor, de la suflet și gând la schițe de proiect, pentru a ajunge la cercuri și raze metalice, pătrate și triunghiuri de oțel, un soi de „geometrie ascetică” definind un minimum de materiale pentru un maximum de semnificații, totul aflat la granița dintre sculptură monumentală și instalație.

Încărcătura religioasă a exponatelor era scoasă în evidență de întunericul din sală, străpuns discret de luminile aflate în interiorul lucrărilor. Un fel de ochi al lui Dumnezeu, captat cu măiestrie de autoare și

privind spre noi pentru a ne revela

„Cosmogonia”,

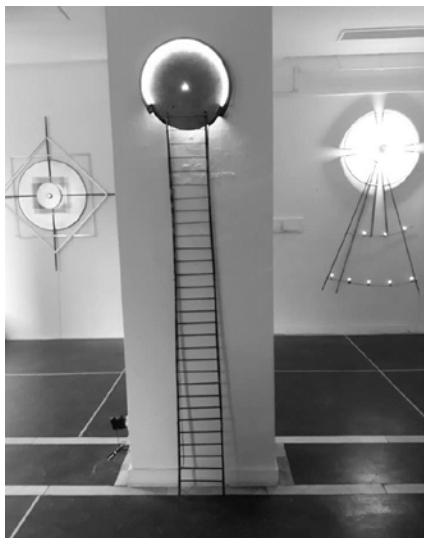
„Crucificarea”,

„Scara”,

„Trinitatea”,

„Pantocratorul” .

Dar o regie exterioară de lumini presupune regia luminii lăuntrice, oferită cu artă de autoare. Delicată

ca făptură și puternică în creație, Viorica Colpacci nu este doar sculptor, ceramist, designer, ci și profesor de artă, fondator al Galeriei Spiritus din New York.

Brăileancă prin naștere, cu studii superioare de artă plastică în România, dar și în SUA, a avut nenumărate expoziții personale și de grup. Pretutindeni s-a distins prin originalitate, prin folosirea unor materiale și tehnologii contemporane în care a încifrat conotații metaforice și metafizice din Sfânta Scriptură, din teologia și mistica medievală, dar și din cosmologia modernă.

Ochii delicați și stăruitori ai sculpturilor sale sfredeau cu delicatețe noaptea neștiinței sau

uitării noastre pentru cele sfinte. „Scara” își subțiază treptele către cer, încheindu-se cu un cap aureolat, fără chip, cu un ochi luminos în centru. „Pantocratorul”, compus din pătratul pământului înscris în cercul perfecțiunii divine, trimite la reprezentarea creației universului. Peste acest simbol se suprapune un alt pătrat ce are în centrul său chipul lui Iisus Pantocrator, un punct de lumină. Suprapunerile creează un octogon, ca simbol al zilei a opta, ziua Învierii Domnului. „Crucificarea”, o abstractizare a lui Iisus purtând coroana de spini, rănilor și Sfânta Treime, poartă în ea semnul Crucii și simboluri numerice, reprezentate prin mici puncte luminoase. „Cosmogonia” îmbină două viziuni despre univers: concepția medievală și cosmologia contemporană. Punctul luminos, ca reprezentare a lui Dumnezeu, are corespondent în cosmologia modernă privind teoria relativității și cea a Big-Bangului. Din centru se propagă unde de energie, până devin mișcare și materie. Pe poale, elementele cosmice - viduri, materie pozitivă și negativă, găuri negre – se împletesc cu lumina. Lucrarea din oțel, led, sticlă, cupru și bronz e deosebită și atrage ca un magnet privirea. „Trinitate” II și III, „Steaua mării”, „Ochii credinței” sunt tot atâtea lucrări minunate ca încifrare și simboluri biblice, dezvăluindu-L pe Dumnezeu în dimensiunea liturgică a artei.

Dacă în cântarea religioasă suntem preveniți că „...Pe Dumnezeu nu le e dat oamenilor a-L vedea”, iată că în lucrările sculpturale moderne ale Vioricăi Colpacci, tocmai asta ni se arată. Doar să ai ochi, suflet și credință pentru a-L zări.

❖ Vineri 15 iunie 2018 ședința Cenaclului literar „M. Eminescu” din New York s-a ținut la restaurantul românesc „Boon”. Dr. Napoleon Săvescu a ținut o interesantă prelegere istorică intitulată „Legende paralele cu mult adevăr în ele”. Au vorbit pe lângă invitatul serii, Th. Damian, Valentina Ciaprazi, Mariana Terra și Dima Lascu.

❖ Duminică 17 iunie 2018 la Biserica ortodoxă română „Sf. Ap. Petru și Pavel” din New York s-a celebrat Ziua tatălui după tradiția americană. Școala de duminică (director Irina Anițului) și alte doamne prezente la eveniment au susținut un frumos program cultural.

❖ Duminică 24 iunie 2018 la Biserica s-a desfășurat un eveniment centenal legat de înființarea în iunie 1981 de către Vasile Stoica a Ligii naționale a românilor din America. Au vorbit profesorii Th. Damian și Doru Tsaganea.

❖ Între 28 iunie – 1 iulie 2018 Pr. Th. Damian a participat la cel de-al 82-lea congres al Arhiepiscopiei Ortodoxe Române din Statele Unite ale Americii ținut la Chicago. În cadrul Congresului a făcut o prezentare a evenimentelor centeniale lunare pe care le-a organizat la Biserica „Sf. Ap. Petru și Pavel” din New York. A doua zi a ținut un cuvânt de învățătură după slujba Vecerniei de Sâmbătă seara pe tema Bisericii slujitoare și a modului cum Biserica Ortodoxă Română s-a pus în slujba neamului nostru în istorie și prezent.

Duminică, la ceremonia și masa festivă de după Sf. Liturghie Pr. Th. Damian a primit de la Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop Irineu Pop de la Alba Iulia, oaspete de onoare al Congresului, ordinul *Donum Sacrum Unitatis* (cruce pectorală și gramată), iar de la Înalt Prea Sfințitul Arhiepiscop și Mitropolit Nicolae o diplomă de merit ocazionată de împlinirea în această toamnă a 45 de ani de slujire preotească.

❖ Vineri 6 iulie 2018 la restaurantul „Boon” din Queens, în cadrul cenaclului nostru a fost lansat volumul *Tablete din panoul timpului* de Elena Mitru. Au vorbit Th. Damian, Mariana Terra, Valentina Ciaprazi, Nicole Smith și autoarea. Au mai luat cuvântul Vasile Crețu și Dima Lascu.

❖ Duminică, 8 iulie 2018, Biserica noastră și-a sărbătorit, cu amânare, hramul („Sf. Ap. Petru și Pavel”) și împlinirea da 25 de ani de la înființare. Ceremonia a fost onorată de prezența IPS Arhiepiscop și Mitropolit Dr. Nicolae Condrea sosit de la Chicago și a PC. Pr. Protopop Daniel Ene, sosit de la Rochester, New York, de Excelența Sa DI Cătălin Radu Dancu, consulul general al României la New York și de Dr. Călin

Radu Ancuța, ministru consilier. Soborul de preoți a fost format din Pr. Theodor Damian, paroh, și preoții Emmanuel Pratsinakis (Cherry Hill, New Jersey), Paul Theophilus, Gavril Damian (Botoșani) și Gheorge Șchiop (New York). A fost prezent și PC Preot Ioan Proteasa (New York) precum și Dl George Grigoriu cu echipa sa de la TV Realitatea spirituală din București.

În sala socială a Bisericii în prezența IPS Mitropolit Nicolae s-a desfășurat un eveniment centenal legat de execuția, în iulie 1918, a Țarului Nicolae al II-lea și urmările acesteia pentru Marea Unire. Au evocat momentul istoric Prof. Dr. Doru Tsaganea și criticul și istoricul literar M. N. Rusu.

În acest cadru festiv, la propunerea Pr. Th. Damian, Directoarea școlii noastre duminicale, Prof. Irina Anițului, a primit de la IPS Mitropolit Nicolae, crucea patriarhală pentru laici, pentru merite deosebite în munca sa la Biserica noastră.

A urmat un program cultural susținut de tânărul Sasha Radosav (muzică clasică la vioară) și de cântăreața de muzică populară Lăcrămioara Răileanu, acompaniată la orgă de Mario Dumitrescu.

Totodată a fost vernisată expoziția de artă vestimentară a doamnei Livia Dumitru.

ANUNTURI

Biserica noastră: St. George Episcopal Church in Astoria, pe 27 Ave cu 14 Street (lângă East River).

Slujbele duminicale (Sf. Liturghie) au loc la ora 2:00 PM. Mijloace de transport: Metrou N și W până la stația Astoria Boulevard; bus Q18 (la 14th street), Q102 și Q103.

Studiul Biblic (sunați pentru înscriere la 718-626-6013)

Cenaclul literar “M. Eminescu”: Vinerea la fiecare două săptămâni.

Școala de Duminică: În fiecare duminică, după Sf. Slujbă, la Biserică. Pentru detalii sunați la tel. 914-409-3483 (Prof. Irina Anițului) sau 917-892-6013 (Pr. Th. Damian).

Pentru detalii sunați la 718-626-6013

Vizitați www.romanian-institute-ny.org sau vedeți anunțurile afișate pe pagina facebook “Theodor Damian – New York”.